

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy
České republiky v roce 2006

S Evropským sociálním fondem k inovacím vzdělávání

Díl I.

Vzdělávání v roce 2006 v datech

S Evropským sociálním fondem k inovacím vzdělávání

Díl I. Vzdělávání v roce 2006 v datech

Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy České republiky v roce 2006

Zpracovatel: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky

Editor: Ústav pro informace ve vzdělávání

© MŠMT, Praha 2007

ISBN 978-80-211-0538-6

Předmluva

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy jako každoročně také letos vydává *Výroční zprávu o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy České republiky*. Výroční zpráva za rok 2006 vychází s názvem ***S Evropským sociálním fondem k inovacím vzdělávání*** a je na základě § 10 odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), předkládána vládě České republiky a následně zveřejňována jak tiskem, tak na internetu.

Ministerstvo si při zpracování zprávy kladlo za cíl informovat všechny zainteresované – vládu, Parlament České republiky, orgány veřejné správy a samosprávy, veřejné a soukromé instituce v oblasti vzdělávání, pedagogickou i širší veřejnost o stavu a základních vývojových trendech vzdělávací soustavy České republiky v roce 2006.

Zpráva nese velmi příznačný název – *S Evropským sociálním fondem k inovacím vzdělávání*. Rok 2006 totiž byl obdobím, v němž byly na vrcholu práce v rámci projektů řešených za podpory Evropského sociálního fondu v oblasti školství a vzdělávání a kdy také bylo možné se pochlubit prvními významnými výsledky. Proto je těmto projektům věnována celá druhá část Výroční zprávy za rok 2006. První část, jako již tradičně, podává na bohatém datovém základě snímek stavu a rozvojových tendencí vzdělávací soustavy a vzdělávání v České republice v příslušném roce.

Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy České republiky v roce 2006, kterou dostáváte do rukou, je svým způsobem jubilejní. Je totiž již desátou v řadě výročních zpráv, jimiž se Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy snaží nabízet spolehlivý a komplexní obraz vzdělávací soustavy a vzdělávání, jejich stavu, proměn a rozvoje. Doufám, že se i tato výroční zpráva stane užitečným pomocníkem nejen pro tvůrce vzdělávací politiky na všech úrovních, ale i pro všechny další odborníky a zájemce o problematiku vzdělávání v České republice.

Ing. Eva Bartoňová
1. náměstkyně ministryně
školství, mládeže a tělovýchovy

Obsah

1	Vzdělávání v roce 2006 v datech	13
1.1	Organizační a legislativní základ vzdělávací soustavy	14
1.2	Regionální školství	24
1.3	Vysoké školství	59
1.4	Pracovníci ve školství	66
1.5	Financování školství	80
1.6	Vzdělávání a uplatnitelnost na trhu práce	89
1.7	Pedagogicko-psychologické poradenství, prevence sociálně patologických jevů	99
	Seznam tabulek	104
	Seznam obrázků	107

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy vydává Výroční zprávu o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy v České republice v roce 2006. Její název – *S Evropským sociálním fondem k inovacím vzdělávání* – připomíná účast Evropského sociálního fondu (ESF) na proměnách školství a vzdělávání v České republice.

Cílem Výroční zprávy je informovat o stavu a základních vývojových trendech vzdělávací soustavy České republiky v příslušném roce. Zpráva je na základě § 10 odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), předkládána vládě České republiky. Výroční zpráva může poskytnout tvůrcům vzdělávací politiky a rozhodovacím orgánům na všech úrovních podklady pro hodnocení minulého období a sloužit i jako zdroj informací potřebných pro práci zaměřenou do budoucnosti. Je určena také odborné pedagogické veřejnosti a všem dalším zájemcům o otázky vzdělávání.

Výroční zpráva za rok 2006 je vlastně jubilejní, již desátá v řadě. Dosud vydaných devět výročních zpráv mapuje vzdělávací soustavu a vzdělávání v České republice prakticky za celou dobu od přelomového roku 1989.

- Výroční zpráva *Školství v pohybu* za rok 1996 podchytila i vývoj od roku 1990.
- Výroční zpráva *Školství na křižovatce* zachytila vývoj českého školství v letech 1997 a 1998.
- Výroční zpráva *Na prahu změn* popsala vývoj školství v roce 1999. Od tohoto roku vychází výroční zpráva každoročně.
- 2000: *Na počátku tisíciletí*
- 2001: *Společná odpovědnost*
- 2002: *Ke společnosti znalostí*
- 2003: *Na cestě k učící se společnosti*
- 2004: *Vstupujeme do evropského vzdělávacího prostoru* – výroční zpráva byla poprvé vydána ve dvou dílech.
- 2005: *S novým školským zákonem* – zpráva byla vydána rovněž ve dvou dílech. První s názvem *Vzdělávání v roce 2005 v datech* byl uspořádán jako přehledná příručka popisující vzdělávací soustavu a vzdělávání na základě statistických indikátorů. Druhý díl, *Vzdělávání v roce 2005 v tématech*, představil hlubší sondu do aktuálních témat roku 2005.

Také Výroční zpráva za rok 2006 je koncipována do dvou samostatných dílů:

Díl I. *Vzdělávání v roce 2006 v datech* popisuje vzdělávací soustavu České republiky na základě vybraných statistických indikátorů. Jsou zde zařazeny kapitoly popisující na datovém základě jak regionální, tak vysoké školství. Obsah zahrnuje organizační a legislativní podmínky vzdělávací soustavy, její financování, jsou uvedeny i údaje týkající se pracovníků ve školství, vztahu vzdělání a uplatnitelnosti na trhu práce. V závěru I. dílu je zařazena kapitola informující o pedagogicko-psychologickém poradenství a prevenci sociálně patologických jevů.

Díl II. *Řešení aktuálních otázek vzdělávání prostřednictvím Evropského sociálního fondu v roce 2006* reflektuje aktuální otázky školství a vzdělávání roku 2006 tak, jak byly obsaženy v projektech

řešených v rámci *Operačního programu Rozvoj lidských zdrojů (OP RLZ)*. V řadě otázek dospěly tyto projekty v roce 2006 k uceleným souborům nových poznatků a přinesly návrhy či praktickou realizaci nových přístupů. Díl II. nabízí možnost shrnout uprostřed období řešení hlavní dosažené poznatky a přínosy OP RLZ v oblasti vzdělávání a prezentovat je veřejnosti souborně za celý resort.

Na tvorbě jednotlivých kapitol Výroční zprávy za rok 2006 se podílel široký tým autorů a recenzentů z věcně příslušných útvarů MŠMT a odborných pracovišť přímo řízených organizací. Koordinací autorského týmu a editací zprávy byl ministerstvem pověřen Ústav pro informace ve vzdělávání, který vedle významného podílu autorského, zvláště v I. dílu výroční zprávy, provedl rovněž redakční a grafickou úpravu celého textu.

Výroční zpráva je dostupná jak v tištěné podobě ve dvou samostatných svazcích, tak v podobě elektronické na internetových stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy www.msmt.cz a na Školském vzdělávacím a informačním portálu www.edu.cz.

Ústav pro informace ve vzdělávání jako editor Výroční zprávy o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy v České republice v roce 2006 *S Evropským sociálním fondem k inovacím vzdělávání* přijme s poděkováním veškeré připomínky, které mohou zlepšit zpracování výročních zpráv v dalších letech a přispět k tomu, aby se zprávy staly užitečným zdrojem poznatků pro široký okruh uživatelů.

Kontaktní údaje:

Ústav pro informace ve vzdělávání

Senovážné náměstí 26

110 06 Praha 1

Email: info@uiv.cz

Tel.: 224 398 111

Fax: 224 237 596

Seznam zkratek

a. s.	akciová společnost
AMU v Praze	Akademie múzických umění v Praze
AVU v Praze	Akademie výtvarných umění v Praze
CEEPUS	Central European Exchange Programme for University Studies (Středoevropský výměnný univerzitní program)
č. j.	číslo jednací
ČNB	Česká národní banka
ČNR	Česká národní rada
ČR	Česká republika
ČSFR	Česká a Slovenská federativní republika
ČSÚ	Český statistický úřad
ČŠI	Česká školní inspekce
ČVUT v Praze	České vysoké učení technické v Praze
DSO	dobrovolné svazky obcí
ECTS	Evropský systém kreditů
ESF	Evropský sociální fond
EU	Evropská unie
G	gymnázium, střední škola, která vyučuje obory K KOV, které mají na 5. místě kódu oboru „K“
HDP	hrubý domácí produkt
hl. m. Praha	hlavní město Praha
IPPP ČR	Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR
ISCED	International Standard Classification of Education
j. n.	jinak nespecifikované
JAMU v Brně	Janáčkova akademie múzických umění v Brně
JČU v Českých Budějovicích	Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Kč	korun českých
K KOV	klasifikace kmenových oborů vzdělání
konz.	konzervatoře
konzerv.	konzervatoře
KÚ	krajský úřad
MHMP	Magistrát hlavního města Prahy
MO	Ministerstvo obrany
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
M Sp	Ministerstvo spravedlnosti
MŠ (str. 11)	Ministerstvo školství
MŠ	mateřská škola

MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MU	Masarykova univerzita
MV	Ministerstvo vnitra
MZd	Ministerstvo zdravotnictví
MZe	Ministerstvo zemědělství
NPV	Národní program vzdělávání
NV	nařízení vlády
o. p. s.	obecně prospěšná společnost
odd.	oddíl
odst.	odstavec
OECD	Organization for Economic Cooperation and Development
OkÚ	okresní úřad
OON	ostatní osobní náklady
OP RLZ	Operační program Rozvoj lidských zdrojů
OPPP	ostatní platby za provedenou práci
PPP	pedagogicko-psychologické poradny
r.	ročník
RgŠ	regionální školství
RVP G	rámcový vzdělávací program pro gymnázia
RVP GSP	rámcový vzdělávací program pro gymnázia se sportovní přípravou
RVP GV	rámcový vzdělávací program gymnaziálního vzdělávání
RVP	rámcový vzdělávací program
s. r. o.	společnost s ručením omezeným
Sb.	sbírky
SIM	Střediska integrace menšin
SIMS	Sdružené informace matrik studentů VŠ
SOŠ	střední odborná škola – střední škola, která vyučuje obory KKOV, které mají na 5. místě kódu oboru alespoň jedno z písmen „M“, „J“, „C“, „D“ (kde „C“, „D“ je praktická škola). V případě nástavbového studia se zde vyskytuje i „L“.
SOU	střední odborné učiliště – střední škola, kde se vyučují obory KKOV s výučním listem, které mají na 5. místě kódu oboru písmeno „H“ a „E“ a obory KKOV s maturitou, které mají na 5. místě kódu oboru písmeno „L“.
SPC	speciálně pedagogická centra
spec.	speciální
sport. škola	sportovní škola
SPV	středisko praktického vyučování

SR	státní rozpočet
SŠ	střední škola
str.	strana
SU v Opavě	Slezská univerzita v Opavě
SVP	speciální vzdělávací potřeby
ŠVP	školní vzdělávací program
THP	technicko-hospodářští pracovníci
tis.	tisíc
U Hradec Králové	Univerzita Hradec Králové
ÚIV	Ústav pro informace ve vzdělávání
UK v Praze	Univerzita Karlova v Praze
vč.	včetně
VOŠ	vyšší odborná škola
VŠ polytechnická Jihlava	Vysoká škola polytechnická Jihlava
VŠ	vysoká škola
VŠE v Praze	Vysoká škola ekonomická v Praze
VŠCHT v Praze	Vysoká škola chemicko-technologická v Praze
VŠLS	vysokoškolské lesní statky
VŠUP v Praze	Vysoká škola umělecko-průmyslová v Praze
VŠZS	vysokoškolské zemědělské statky
VUT v Brně	Vysoké učení technické v Brně
VVŠ	veřejná vysoká škola
výuč.	výuční
vzděláv.	vzdělávací
ZČU v Plzni	Západočeská univerzita v Plzni
zdr. post.	zdravotní postižení
zk.	zkouška
zkrác.	zkrácené
ZŠ	základní škola
ZUŠ	základní umělecká škola

1

**Vzdělávání v roce 2006
v datech**

1.1 Organizační a legislativní základ vzdělávací soustavy

1.1.1 Seznam platných předpisů v resortu školství, mládeže a tělovýchovy (stav k 31. říjnu 2006)

Seznam platných předpisů v resortu školství, mládeže a tělovýchovy je do Dílu I. Výroční zprávy o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy zařazen jako informace dokreslující celkový pohled na školství v roce 2006. Jedná se o přehled dokumentů, na jejichž vzniku se MŠMT podílelo, a dalších dokumentů, které přímo souvisejí s činností ministerstva, a to podle stavu k 31. říjnu 2006. Informace o právních předpisech v této kapitole byly převzaty z www.msmt.cz.

1.1.1.1 Školy a školská zařízení

Zákony

- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění zákonů č. 383/2005 Sb., č. 112/2006 Sb., č. 158/2006 Sb., č. 161/2006 Sb., č. 165/2006 Sb., č. 179/2006 Sb. a č. 342/2006 Sb.
- Zákon č. 562/2004 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím školského zákona, ve znění zákona č. 264/2006 Sb.
- Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění zákonů č. 383/2005 Sb., č. 179/2006 Sb. a č. 264/2006 Sb.
- Zákon č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, ve znění zákonů č. 132/2000 Sb., č. 255/2001 Sb., č. 16/2002 Sb., č. 284/2002 Sb., č. 562/2004 Sb., č. 383/2005 Sb. a č. 179/2006 Sb.
- Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění nálezů Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 476/2004 Sb., zákona č. 562/2004 Sb.,

zákona č. 563/2004 Sb., zákona č. 383/2005 Sb. a zákona č. 112/2006 Sb.

Nařízení vlády

- Nařízení vlády ČR č. 230/1991 Sb., o zřizování středních odborných učilišť a středisek praktického vyučování ústředními orgány státní správy a o podmínkách uzavírání smluv k jejich materiálnímu a finančnímu zabezpečení
- Nařízení vlády ČR č. 273/1992 Sb., o hmotném a finančním zabezpečení cizinců při studiu na středních zdravotnických školách a při dalším vzdělávání v institutech a zdravotnických zařízeních v působnosti Ministerstva zdravotnictví ČR
- Nařízení vlády č. 689/2004 Sb., o soustavě oborů vzdělávání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání, ve znění nařízení vlády č. 18/2006 Sb.
- Nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické, přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků

Vyhlášky

- Vyhláška MŠ č. 140/1968 Sb., o pracovních úlevách a hospodářském zabezpečení studujících při zaměstnání, ve znění zákona č. 188/1988 Sb. a vyhlášky č. 197/1994 Sb. (bude zrušena zákonem č. 262/2006 Sb., zákoníkem práce, ale až od 1. 1. 2007)
- Vyhláška MŠMT č. 442/1991 Sb., o ukončování studia ve středních školách a učilištích, ve znění zákona č. 138/1995 Sb. a vyhlášek č. 235/2003 Sb. a č. 672/2004 Sb.
- Vyhláška MŠMT č. 137/1993 Sb., kterou se stanoví kritéria pro prokazování znalosti českého jazyka žadatelů o udělení státního občanství České republiky
- Vyhláška MZd č. 106/2001 Sb., o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti, ve znění vyhlášky č. 148/2004 Sb.

- Vyhláška MŠMT č. 671/2004 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o organizaci přijímacího řízení ke vzdělávání ve středních školách, ve znění vyhlášky č. 422/2006 Sb.
- Vyhláška MŠMT č. 10/2005 Sb., o vyšším odborném vzdělávání, ve znění vyhlášky č. 470 /2006 Sb.
- Vyhláška MŠMT č. 12/2005 Sb., o podmínkách uznání rovnocennosti a nostrifikace vysvědčení vydaných zahraničními školami
- Vyhláška MŠMT č. 13/2005 Sb., o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři, ve znění vyhlášky č. 374/2006 Sb.
- Vyhláška MŠMT č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění vyhlášky č. 43/2006 Sb.
- Vyhláška MŠMT č. 15/2005 Sb., kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů, výročních zpráv a vlastního hodnocení školy
- Vyhláška MŠMT č. 16/2005 Sb., o organizaci školního roku
- Vyhláška MŠMT č. 17/2005 Sb., o podrobnějších podmínkách organizace České školní inspekce a výkonu inspekční činnosti
- Vyhláška MŠMT č. 33/2005 Sb., o jazykových školách s právem státní jazykové zkoušky a státních jazykových zkouškách
- Vyhláška MŠMT č. 47/2005 Sb., o ukončování vzdělávání ve středních školách závěrečnou zkouškou a o ukončování vzdělávání v konzervatoři absolutoriím
- Vyhláška MŠMT č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění vyhlášky č. 454/2006 Sb.
- Vyhláška MŠMT č. 54/2005 Sb., o náležitostech konkursního řízení a konkursních komisích
- Vyhláška MŠMT č. 55/2005 Sb., o podmínkách organizace a financování soutěží a přehlídek v zájmovém vzdělávání
- Vyhláška MŠMT č. 64/2005 Sb., o evidenci úrazů dětí, žáků a studentů
- Vyhláška MŠMT č. 71/2005 Sb., o základním uměleckém vzdělávání
- Vyhláška MŠMT č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních
- Vyhláška MŠMT č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných
- Vyhláška MŠMT č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání
- Vyhláška MŠMT č. 107/2005 Sb., o školním stravování
- Vyhláška MŠMT č. 108/2005 Sb., o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních
- Vyhláška MŠMT č. 223/2005 Sb., o některých dokladech o vzdělání, ve znění vyhlášky č. 489/2006 Sb.
- Vyhláška MŠMT č. 224/2005 Sb., kterou se zrušují některé vyhlášky v působnosti Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy
- Vyhláška MŠMT č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, ve znění vyhlášky č. 412/2006 Sb.
- Vyhláška MŠMT č. 364/2005 Sb., o vedení dokumentace škol a školských zařízení a školní matriky a o předávání údajů z dokumentace škol a školských zařízení a ze školní matriky (vyhláška o dokumentaci škol a školských zařízení), ve znění vyhlášky č. 389/2006 Sb.
- Vyhláška MZd č. 410/2005 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých
- Vyhláška MŠMT č. 458/2005 Sb., kterou se upravují podrobnosti o organizaci výchovně vzdělávací péče ve střediscích výchovné péče
- Vyhláška MŠMT č. 492/2005 Sb., o krajských normativch
- Vyhláška MV č. 2/2006 Sb., kterou se pro školy a školská zařízení zřizované Ministerstvem vnitra provádějí některá ustanovení školského zákona

- Vyhláška MŠMT č. 60/2006 Sb., o postupu při zjišťování psychické způsobilosti pedagogických pracovníků školských zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a školských zařízení pro preventivně výchovnou péči a o podrobnostech o školení osob žádajících o akreditaci k oprávnění zjišťovat psychickou způsobilost (vyhláška o psychické způsobilosti pedagogických pracovníků)
- Vyhláška MŠMT č. 438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních

1.1.1.2 Vysoké školy, věda, výzkum a vývoj

Zákony

- Zákon č. 48/1990 Sb., o změně názvu University Jana Evangelisty Purkyně v Brně
- Zákon č. 163/1990 Sb., o bohosloveckých fakultách
- Zákon č. 181/1990 Sb., o zrušení Vysoké školy Sboru národní bezpečnosti
- Zákon ČNR č. 314/1991 Sb., o zřízení Slezské univerzity, Jihočeské univerzity, Západočeské univerzity, Univerzity Jana Evangelisty Purkyně a Ostravské univerzity
- Zákon č. 283/1992 Sb., o Akademii věd České republiky, ve znění zákonů č. 220/2000 Sb. a č. 342/2005 Sb.
- Zákon ČNR č. 375/1992 Sb., o změně názvu Vysoké školy veterinární v Brně a o změně postavení a názvu Pedagogické fakulty v Hradci Králové
- Zákon č. 46/1994 Sb., o změně názvu Vysoké školy chemickotechnologické v Pardubicích
- Zákon č. 192/1994 Sb., o změně názvu některých vysokých škol uvedených v příloze zákona č. 172/1990 Sb., o vysokých školách
- Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění zákonů č. 210/2000 Sb., č. 147/2001 Sb., č. 362/2003 Sb., č. 96/2004 Sb., č. 121/2004 Sb., č. 436/2004 Sb., č. 473/2004 Sb., č. 562/2004 Sb., č. 342/2005 Sb., č. 552/2005 Sb., č. 161/2006 Sb., č. 165/2006 Sb. a č. 310/2006 Sb.
- Zákon č. 404/2000 Sb., o zřízení Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně
- Zákon č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu a vývoje), ve znění zákonů č. 41/2004 Sb., č. 215/2004 Sb., č. 342/2005 Sb., č. 413/2005 Sb., č. 81/2006 Sb. a č. 227/2006 Sb.
- Zákon č. 214/2004 Sb., o zřízení Univerzity obrany
- Zákon č. 375/2004 Sb., o zřízení Vysoké školy polytechnické Jihlava
- Zákon č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích
- Zákon č. 342/2005 Sb., o změnách některých zákonů v souvislosti s přijetím zákona o veřejných výzkumných institucích.
- Zákon č. 162/2006 Sb., o zřízení Vysoké školy technické a ekonomické v Českých Budějovicích
- Zákon č. 227/2006 Sb., o výzkumu na lidských embryonálních kmenových buňkách a souvisejících činnostech a o změně některých souvisejících zákonů

Nařízení vlády

- Nařízení vlády ČSFR č. 282/1990 Sb., o změně v organizaci vysokých škol uměleckého směru
- Nařízení vlády ČSFR č. 308/1990 Sb., kterým se provádí zákon č. 181/1990 Sb., o zrušení Vysoké školy Sboru národní bezpečnosti, ve znění nařízení vlády č. 434/1990 Sb.
- Nařízení vlády č. 267/2002 Sb., o informačním systému výzkumu a vývoje
- Nařízení vlády č. 461/2002 Sb., o účelové podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků a o veřejné soutěži ve výzkumu a vývoji
- Nařízení vlády č. 462/2002 Sb., o institucionální podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků

a o hodnocení výzkumných záměrů, ve znění nařízení vlády č. 28/2003 Sb.

- Nařízení vlády č. 122/2006 Sb., kterým se stanoví minimální výše stipendia v případě tíživé sociální situace studenta

Vyhlášky

- Vyhláška MŠ č. 140/1968 Sb., o pracovních úlevách a hospodářském zabezpečení studujících při zaměstnání, ve znění zákona č. 188/1988 Sb. a vyhlášky č. 197/1994 Sb. (bude zrušena zákonem č. 262/2006 Sb., zákoníkem práce, ale až od 1. 1. 2007)
- Vyhláška MŠMT č. 42/1999 Sb., o obsahu žádosti o akreditaci studijního programu
- Vyhláška MŠMT č. 229/1999 Sb., kterou se vydává seznam škol, jejichž hlavní činností je vzdělávání mládeže nebo dospělých v zemědělských oborech
- Vyhláška MŠMT č. 343/2002 Sb., o postupu a podmínkách při zveřejnění průběhu přijímacího řízení na vysokých školách, ve znění vyhlášky č. 276/2004 Sb.
- Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků
- Vyhláška č. 322/2005 Sb., o dalším studiu, popřípadě výuce, které se pro účely státní sociální podpory a důchodového pojištění považují za studium na středních nebo vysokých školách, ve znění vyhlášek č. 167/2006 Sb. a č. 423/2006 Sb.
- Vyhláška č. 231/2006 Sb., kterou se stanoví vzor písemného pověření kontrolního pracovníka k provádění kontroly výzkumu na lidských embryonálních kmenových buňkách a souvisejících činností

1.1.1.3 Další vzdělávání a uznávání odborné kvalifikace

Zákony

- Zákon č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace a jiné způsobilosti státních příslušníků členských států Evropské unie a o změně některých zákonů (zákon o uznávání odborné kvalifikace), ve znění zá-

konů č. 96/2004 Sb., č. 588/2004 Sb., č. 21/2006 Sb. a č. 161/2006 Sb.

- Zákon č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů (zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání)

Vyhlášky

- Vyhláška č. 524/2004 Sb., o akreditaci zařízení k provádění rekvalifikace uchazečů o zaměstnání a zájemců o zaměstnání

1.1.1.4 Pracovní právo a bezpečnost práce

Nařízení vlády

- Nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků

Vyhlášky

- Vyhláška MŠ č. 140/1968 Sb., o pracovních úlevách a hospodářském zabezpečení studujících při zaměstnání, ve znění zákona č. 188/1988 Sb. a vyhlášky č. 197/1994 Sb. (byla zrušena zákonem č. 262/2006 Sb. – zákoník práce, od 1. 1. 2007)
- Vyhláška MZd č. 288/2003 Sb., kterou se stanoví práce a pracoviště, které jsou zakázány těhotným ženám, kojícím ženám, matkám do konce devátého měsíce po porodu a mladistvým, a podmínky, za nichž mohou mladiství výjimečně tyto práce konat z důvodu přípravy na povolání
- Vyhláška č. 64/2005 Sb., o evidenci úrazů dětí, žáků a studentů
- Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, ve znění vyhlášky č. 412/2006 Sb.

1.1.1.5 Sociální věci

Nářízení vlády

- Nářízení vlády č. 122/2006 Sb., kterým se stanoví minimální výše stipendia v případě tíživé sociální situace studenta

Vyhlášky

- Vyhláška č. 322/2005 Sb., o dalším studiu, popřípadě výuce, které se pro účely státní sociální podpory a důchodového pojištění považují za studium na středních nebo vysokých školách, ve znění vyhlášek č. 167/2006 Sb. a č. 423/2006 Sb.

1.1.1.6 Mládež

Zákony

- Zákon č. 364/2000 Sb., o zrušení Fondu dětí a mládeže a o změnách některých zákonů, ve znění zákonů č. 79/2002 Sb., č. 428/2003 Sb. a č. 376/2004 Sb.

Vyhlášky

- Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání
- Vyhláška č. 55/2005 Sb., o podmínkách organizace a financování soutěží a přehlídek v zájmovém vzdělávání

1.1.1.7 Rozpočtové hospodaření, správa majetku a účetnictví

Zákony

- Zákon č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením č. 16/2002 Sb., č. 284/2002 Sb., č. 562/2004 Sb., č. 383/2005 Sb. a 179/2006 Sb.

1.1.2 Státní správa a samospráva v regionálním školství

Státní správu ve školství vykonávají podle školského zákona:

- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy,
- jiné ústřední orgány státní správy (Ministerstvo vnitra,

Ministerstvo obrany, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo zahraničních věcí),

- krajské úřady,
 - obecní úřady obcí s rozšířenou působností (dle zákona č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností, ve znění pozdějších předpisů),
 - ředitel školy nebo školského zařízení,
 - Česká školní inspekce.
- Samosprávu ve školství vykonávají:
- obce,
 - kraje,
 - školské rady.

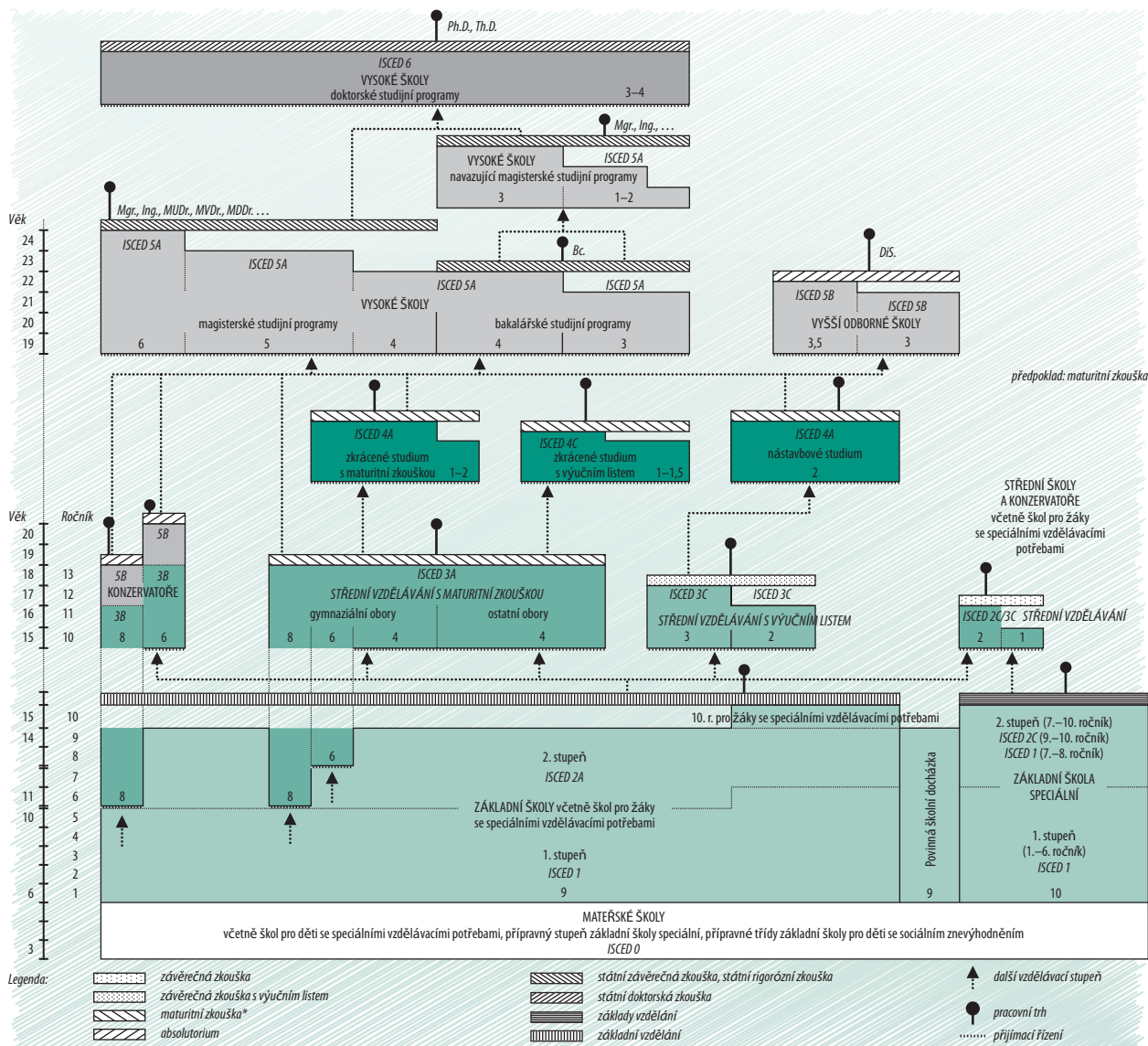
1.1.2.1 Státní správa v regionálním školství Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Ústředním orgánem státní správy pro oblast školství je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR (dále jen „ministerstvo“), které nejen řídí výkon státní správy ve školství, ale odpovídá i za stav, koncepci a rozvoj vzdělávací soustavy. Zároveň vytváří podmínky pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovnou péči, vzdělávání osob umístěných ve školských zařízeních a další vzdělávání pedagogických pracovníků.

Ministerstvo zpracovává Národní program vzdělávání (NPV), projednává jej s vybranými odborníky z vědy a praxe, s příslušnými ústředními odborovými orgány, příslušnými organizacemi zaměstnavatelů s celostátní působností a s kraji a předkládá jej vládě k projednání. Vláda předkládá NPV Poslanecké sněmovně a Senátu Parlamentu ke schválení. Pro každý obor vzdělání v základním a středním vzdělávání a pro předškolní, základní umělecké a jazykové vzdělávání se vydávají rámcové vzdělávací programy (RVP). RVP vymezují povinný obsah, rozsah a podmínky vzdělávání; jsou závazné pro tvorbu školních vzdělávacích programů, hodnocení výsledků vzdělávání dětí a žáků, tvorbu a posuzování učebnic a učebních textů a dále závazným základem pro stanovení výše přidělovaných finančních prostředků. RVP vydává ministerstvo

Obrázek 1

Schéma vzdělávacího systému ČR ve školním roce 2006/2007

po projednání s příslušnými ministerstvy, s příslušnými ústředními odborovými orgány, příslušnými organizacemi zaměstnavatelů s celostátní působností a kraji.

Ministerstvo zpracovává dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky, projednává jeho návrh s příslušnými ústředními odborovými orgány, příslušnými organizacemi zaměstnavatelů s celostátní působností a s kraji, předkládá jej vládě ke schválení a zveřejňuje jej způsobem umožňujícím dálkový přístup. Vláda předkládá dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky Poslanecké sněmovně a Senátu Parlamentu k projednání. Dokument je každé dva roky vyhodnocován, zpřesňován a jsou formulovány úkoly do dalšího období. Ministerstvo zpracovává každoročně výroční zprávu o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy České republiky a předkládá ji vládě.

Ministerstvo vede školský rejstřík. Školský rejstřík je veřejný seznam, který obsahuje rejstřík škol a školských zařízení a rejstřík školských právnických osob. Ministerstvo zveřejňuje školský rejstřík v elektronické podobě na svých webových stránkách; tato forma zveřejnění má informativní charakter.

Ministerstvo zajišťuje centrální evidenci a zpracování dat souvisejících se školstvím a dále stanovuje závazný postup a metodiku předávání dat z dokumentace a evidencí škol, předškolních a školských zařízení, formu, termíny a způsob předávání dat, stanovuje vyhláškou pravidla pro hodnocení a klasifikaci žáků, druhy výchovných opatření a postup při jejich ukládání, stanoví podmínky a organizaci přijímání žáků do středních škol apod.

Ministerstvo vykonává zřizovatelskou funkci vůči školským zařízením pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, školským zařízením pro preventivně výchovnou péči a vůči zařízením pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, dále plní zřizovatelskou funkci pro mateřské, základní a střední školy s vyučovacím jazykem národnostní menšiny (pokud je nezřídí kraj, obec nebo svazek obcí) a v případech hodných zvláštního zřetele i pro jiné školy nebo školská zařízení.

Ministerstvo stanovuje republikové normativy jako výši výdajů připadajících na vzdělávání a školské služby pro jedno dítě, žáka nebo studenta příslušné věkové kategorie v oblasti předškolního vzdělávání, základního vzdělávání, středního vzdělávání a vyššího odborného vzdělávání na kalendářní rok a zveřejňuje je ve Věstníku.

Ministerstvo na základě republikových normativů poskytuje krajským úřadům formou dotace na zvláštní účet kraje finanční prostředky vyčleněné ze státního rozpočtu na činnost škol a školských zařízení zřizovaných krajem a škol a školských zařízení zřizovaných obcemi nebo svazky obcí.

Ministerstvo dále zajišťuje a provádí kontrolu správnosti a efektivnosti využití finančních prostředků, které přiděluje nebo smluvně zajišťuje ze státního rozpočtu, z Národního fondu a prostředků ze zahraničí poskytnutých mezinárodními organizacemi na základě mezinárodních smluv; přitom provádí předběžnou, průběžnou a následnou kontrolu podle zvláštního právního předpisu, stanovuje směrnici závazné zásady, podle kterých provádějí krajské úřady rozpis finančních prostředků státního rozpočtu, stanovuje směrnici závazné zásady, podle kterých provádějí obecní úřady obce s rozšířenou působností návrhy rozpisů rozpočtů finančních prostředků státního rozpočtu, stanovuje směrnici závaznou osnovu a postup, podle kterých zpracovávají právnické osoby vykonávající činnost škol a školských zařízení, které zřizují ministerstvo, kraje, obce nebo svazky obcí, a dále obecní úřady obcí s rozšířenou působností a krajské úřady rozborů hospodaření s finančními prostředky státního rozpočtu a stanovuje směrnici závazné pokyny, podle kterých krajský úřad vypořádává finanční prostředky státního rozpočtu.

Ministerstva vnitra, obrany, spravedlnosti a zahraničních věcí

Kromě ministerstva školství mají v oblasti vzdělávacích institucí zřizovatelské pravomoci i Ministerstvo vnitra (střední a vyšší policejní školy, střední a vyšší odborné školy požární ochrany a školská zařízení jim sloužící),

Ministerstvo obrany (střední a vyšší odborné vojenské školy a školská zařízení jim sloužící), Ministerstvo spravedlnosti (střední školy Vězeňské služby a školská zařízení jim sloužící, dále pak školy a školská zařízení pro osoby ve výkonu vazby nebo trestu odnětí svobody) a Ministerstvo zahraničních věcí (základní školy při diplomatické misi nebo konzulárním úřadu ČR).

Tyto školy jsou zařazeny do rejstříku škol a školských zařízení (mimo škol Ministerstva zahraničních věcí).

Krajské úřady

Krajské úřady převzaly část kompetencí školských úřadů, získaly však i kompetence nové a díky tomu se školský systém decentralizoval. Vedoucího odboru krajského úřadu odpovědného za výkon státní správy ve školství na úrovni kraje jmenuje a odvolává rada kraje na návrh ředitele krajského úřadu. Krajský úřad zpracovává a každé dva roky upřesňuje a zveřejňuje dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy.

Krajský úřad vede v rejstříku škol a školských zařízení údaje o mateřských školách a školských zařízeních s výjimkou mateřských škol a školských zařízení vedených ministerstvem. Krajský úřad předává údaje z rejstříku ministerstvu k evidenci a ke zveřejnění.

Přijímá opatření na základě výsledků školní inspekce, rozhoduje o nostrifikaci vysvědčení vydaných zahraničními školami, rozhoduje o osvobození žáků od povinnosti docházet do školy a o osvobození žáků od povinné školní docházky, povoluje výjimky při přijímání žáků ke studiu na středních školách, uděluje souhlas se jmenováním a odvoláváním ředitelů škol, předškolních a školských zařízení zřizovaných obcemi apod.

Krajský úřad v přenesené působnosti s vědomím zastupitelstva kraje prostřednictvím krajských normativů a v souladu se zásadami stanovenými ministerstvem rozepisuje a poskytuje finanční prostředky právnickým osobám vykonávajícím činnost škol a školských zařízení, které zřizuje kraj, a rozepisuje a poskytuje finanční prostředky přímo právnickým osobám vykonávajícím čin-

nost škol a školských zařízení, které zřizují obce nebo svazky obcí. Při rozpisu vychází z návrhů předložených obecními úřady obcí s rozšířenou působností. O rozpisu prostředků podle věty první informuje krajský úřad příslušné obecní úřady obcí s rozšířenou působností.

Krajské normativy stanoví krajský úřad jako výši výdajů připadajících na jednotku výkonu na kalendářní rok za podmínek stanovených prováděcím právním předpisem a zveřejní je. Jednotkou výkonu je jedno dítě, žák, student, ubytovaný, stravovaný, lůžko, třída, studijní skupina, oddělení nebo jiná jednotka stanovená zvláštním právním předpisem. Součástí krajských normativů jsou příplatky na speciální vzdělávací potřeby dětí, žáků a studentů. Při stanovení krajských normativů vychází krajský úřad zejména z dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v kraji, rámcových vzdělávacích programů nebo akreditovaných vzdělávacích programů pro vyšší odborné vzdělávání, rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické nebo přímé pedagogicko-psychologické činnosti a naplněnosti tříd, studijních skupin a oddělení v jednotlivých školách a školských zařízeních.

Krajský úřad finančně vypořádává finanční prostředky státního rozpočtu, které poskytuje na činnost škol a školských zařízení podle pokynů stanovených ministerstvem, postupem stanoveným zvláštním právním předpisem a předává výsledky finančního vypořádání ministerstvu, zajišťuje sumarizaci účetní závěrky právnických osob vykonávajících činnost škol a školských zařízení zřizovaných kraji, obcemi nebo svazky obcí ve svém správním obvodu a zpracovává a vyhodnocuje rozbor hospodaření s finančními prostředky státního rozpočtu podle osnovy a postupu stanoveného ministerstvem.

Krajské úřady kontrolují data předávaná do centrálního registru školami a školskými zařízeními.

Obecní úřady obcí s rozšířenou působností

Obecní úřad obce s rozšířenou působností zpracovává návrhy rozpisů rozpočtů finančních prostředků stát-

ního rozpočtu v souladu se zásadami stanovenými ministerstvem a krajskými normativy a předává je krajskému úřadu; zpracovává a předkládá krajskému úřadu rozboru hospodaření s finančními prostředky státního rozpočtu podle osnovy a postupu stanoveného ministerstvem.

Obecní úřady obce s rozšířenou působností kontrolují data předávaná do centrálního registru školami a školskými zařízeními.

Česká školní inspekce

Česká školní inspekce (dále ČŠI) je zřízena ustanovením § 173 školského zákona jako správní úřad s celostátní působností. Ze zákona plyne pro ČŠI obecný úkol: kontrola, monitorování a hodnocení průběhu a výsledků vzdělávání, hodnocení naplnění školního vzdělávacího programu, kontrola využívání finančních prostředků, kontrola a hodnocení materiálních a personálních podmínek, prověřování stížností na činnost škol a jejich ředitelů. ČŠI zpracovává koncepční záměry inspekční činnosti a systémy hodnocení vzdělávací soustavy.

1.1.2.2 Samospráva v regionálním školství

Kraj jako vyšší územní samosprávný celek přebíral v regionálním školství dřívější zřizovatelskou funkci MŠMT – je povinen zajistit podmínky pro uskutečňování středního a vyššího odborného vzdělávání, vzdělávání dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním, dále jazykového, základního uměleckého a zájmového vzdělávání a pro výkon ústavní výchovy. Za tímto účelem kraj zřizuje a zrušuje střední školy, vyšší odborné školy, mateřské, základní, střední školy a školská zařízení pro děti a žáky se zdravotním postižením, základní školy speciální, školy při zdravotnických zařízeních, školská výchovná a ubytovací zařízení a zařízení školního stravování pro děti, žáky a studenty škol, které zřizuje, střední školy s vyučovacím jazykem národnostní menšiny (za podmínek stanovených v § 14 školského zákona), jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky, základní umělecké školy, školská zařízení pro zájmové

vzdělávání a dětské domovy. Kraj zajišťuje výdaje právnických osob vykonávajících činnost škol a školských zařízení, které zřizuje, s výjimkou výdajů hrazených z finančních prostředků státního rozpočtu a z jiných zdrojů, a může právnickým osobám vykonávajícím činnost škol a školských zařízení, které zřizuje, přispívat na další neinvestiční výdaje jinak hrazené ze státního rozpočtu.

Hlavní úlohou obcí v oblasti samosprávy ve školství je povinnost zajistit podmínky pro plnění povinné školní docházky dětí s místem trvalého pobytu na jejím území a dětí umístěných na jejich území ve školských zařízeních pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, které se nevzdělávají ve školách zřízených při těchto školských zařízeních. Za tímto účelem obec zřizuje základní školu nebo zajistí plnění povinné školní docházky v základní škole zřizované jinou obcí nebo svazkem obcí. Obec je povinna zajistit podmínky pro předškolní vzdělávání v posledním roce před zahájením povinné školní docházky pro děti s místem trvalého pobytu na jejím území a pro děti umístěné na jejím území v dětském domově. Za tímto účelem obec zřizuje mateřskou školu nebo zajistí předškolní vzdělávání v mateřské škole zřizované jinou obcí nebo svazkem obcí. Obec nebo svazek obcí může dále zřizovat a zrušovat základní umělecké školy, školská zařízení pro zájmové vzdělávání, školská účelová zařízení a školy nebo školská zařízení, které jinak zřizuje kraj nebo ministerstvo, pokud prokáže potřebné finanční, materiální a personální zabezpečení jejich činnosti orgánu, který vede rejstřík škol a školských zařízení. Obec nebo svazek obcí zajišťuje výdaje právnických osob vykonávajících činnost škol a školských zařízení, které zřizuje, s výjimkou výdajů hrazených z finančních prostředků státního rozpočtu a z jiných zdrojů, může právnickým osobám vykonávajícím činnost škol a školských zařízení, které zřizuje, přispívat na další neinvestiční výdaje jinak hrazené ze státního rozpočtu a přiděluje právnickým osobám vykonávajícím činnost škol a školských zařízení, které zřizuje, dotace stanovené zákonem o státním rozpočtu k částečné úhradě výdajů na provoz a provádí s nimi finanční vypořádání.

Tabulka 1

MŠ – poměrové ukazatele ve školních letech 2001/02–2006/07 (bez škol pro děti se SVP)

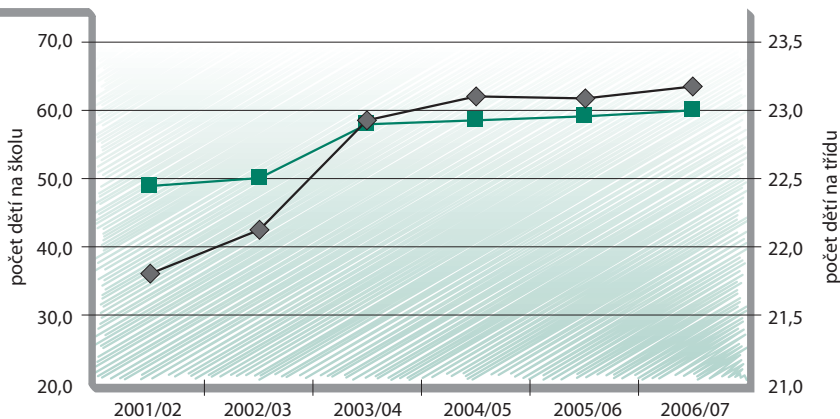
	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07
počet dětí	276 438	278 859	280 491	280 487	278 462	282 017
počet tříd	12 382	12 304	12 234	12 139	12 060	12 168
počet škol	5 642	5 558	4 840	4 776	4 710	4 696
učitelky (přepeč. stavy)	22 451	22 332	22 158	21 840	–	–
počet dětí na školu	49,00	50,17	57,95	58,73	59,12	60,05
počet dětí na třídu	21,80	22,12	22,93	23,11	23,09	23,18
počet dětí na úvazek učitele	12,31	12,49	12,66	12,84	–	–

Zdroj: ÚIV

Obrázek 2

MŠ – poměrové ukazatele ve školních letech 2001/02–2006/07 (bez škol pro děti se SVP)

- počet dětí na školu
- ◆ počet dětí na třídu

Zdroj: ÚIV

Při základních, středních a vyšších odborných školách se zřizuje **školská rada**, která umožňuje zákonným zástupcům nezletilých žáků, zletilým žákům a studentům, pracovníkům školy a zřizovateli podílet se na správě školy. Rada školy plní funkci veřejné kontroly. Jejím hlavním úkolem je schvalování výroční zprávy školy, zprávy o hospodaření, vyjadřování se ke koncepci vývoje školy a školním vzdělávacím programům a jejich uskutečňování, schvalování pravidel pro hodnocení výsledků žáků v základních a středních školách a projednávání inspekčních zpráv ČŠI.

1.2 Regionální školství

1.2.1 Předškolní vzdělávání

Předškolní vzdělávání je zabezpečováno především mateřskými školami, mateřskými školami pro děti se zdravotním postižením a mateřskými školami při zařízeních pro výkon ústavní-ochranné výchovy. Do systému předškolního vzdělávání lze zařadit i docházku do přípravných tříd pro děti se sociálním znevýhodněním, jejichž hlavním úkolem je připravit děti s horší sociální adaptací na vstup do školského prostředí.

Mateřské školy navštěvují děti ve věku zpravidla od tří let do šesti let. Mimořádně jsou přijímány i děti mladší než tři roky a děti starší šesti let, kterým byl povolen odklad povinné školní docházky. Snahou Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy je zajistit co nejvyšší účast dětí v předškolním vzdělávání včetně organizačního opatření tak, aby nebyly z docházky vyřazovány děti, jejichž matky jsou na mateřské dovolené nebo nezaměstnané. Podle §123 odst. 2 školského zákona se vzdělávání v posledním ročníku mateřské školy zřizované státem, krajem, obcí nebo svazkem obcí a v přípravné třídě základní školy poskytuje bezúplatně. Bezúplatné předškolní vzdělávání je zřizováno proto, aby se před vstupem do základní školy vyrovnaly rozdíly v komunikativních dovednostech a myšlení, rozvíjela se tvořivost a fantazie dětí, a v neposlední řadě aby se docházkou do předškolního

vzdělávání pomohlo dětem překonávat či zmírnit různé handicap, které u nich mohou způsobovat problémy po vstupu do základní školy.

Počet mateřských škol v posledních letech klesá, i když s o něco menší dynamikou, než vykazoval pokles populace 3–5 letých dětí – ve školním roce 2005/06 bylo v ČR 4 710 mateřských škol, v roce 2006/07 již jen 4 696 škol. Pokles počtu mateřských škol neznámá většinou jejich faktický úbytek, v posledních letech docházelo k přechodu mateřských škol do právní subjektivity, a v důsledku toho docházelo i ke slučování více mateřských škol pod jedno společné ředitelství. Počet dětí v mateřských školách v posledním roce vzrostl, v roce 2005/06 navštěvovalo mateřské školy 278 462 dětí a v roce 2006/07 to bylo již 282 017 dětí. Zároveň stoupá počet nevyřízených žádostí o přijetí k předškolnímu vzdělávání – ve školním roce 2004/2005 bylo 6 128 nevyřízených žádostí, ve školním roce 2005/06 se jejich počet zvýšil na 6 810 a v roce 2006/07 se počet nevyřízených žádostí prudce zvýšil na 9 570 dětí. Naprostá většina mateřských škol je zřizována obcemi (99%). Jednu mateřskou školu navštěvuje v průměru 60 dětí. Ve srovnání se školním rokem 2005/06 se průměr zvýšil o 1 dítě. Ukazatel, kolik dětí připadá na úvazek učitele, nelze s ohledem na současnou metodiku vykazování úvazků učitelů spočítat. Počet dětí na třídu se proti předchozímu roku mírně zvýšil (na 23,2). Je to především odrazem skutečnosti, že se snížil počet mateřských škol (rušení nebo slučování pod jeden právní subjekt). Počet dětí docházejících do mateřské školy se za posledních 5 let zvýšil o 5 579 dětí, ale počet tříd se snížil o 214. Docházka do mateřské školy je nepovinná, přesto navštěvuje mateřské školy 77 % všech tříletých dětí, 90 % čtyřletých a 93 % všech pětiletých dětí. Údaje jsou bez škol pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami.

V posledních čtyřech letech rostl i podíl dětí šestiletých s odkladem povinné školní docházky navštěvujících mateřské školy, v roce 2005/06 se růst zastavil – jedná se o 22 % šestiletých dětí. Obdobný trend se projevuje i v podílu dětí mladších tří let v mateřských školách

Tabulka 2

Základní charakteristiky sítě mateřských škol – podle krajů v roce 2006/07 (bez škol pro žáky se SVP)

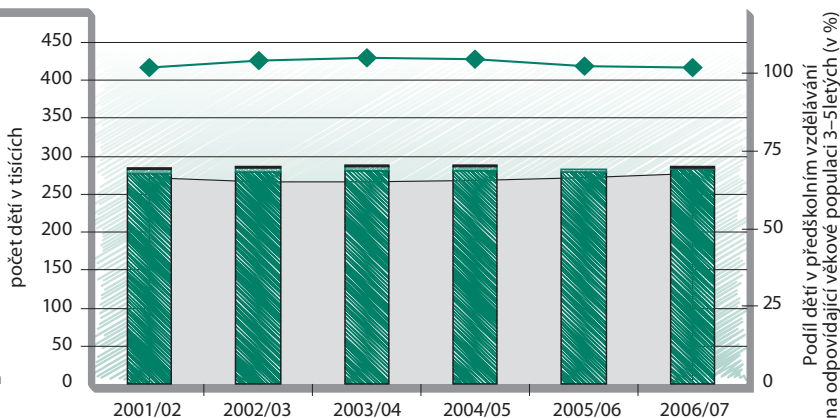
Kraj	MŠ celkem		Soukromé a církevní MŠ		Průměrná velikost MŠ
	školy	počet dětí	školy	počet dětí	celkem dětí
Hlavní město Praha	303	28 482	5,3 %	2,6 %	94
Středočeský	617	32 366	2,3 %	1,3 %	52
Jihočeský	289	18 455	2,4 %	1,6 %	64
Plzeňský	252	14 966	0,4 %	0,2 %	59
Karlovarský	115	8 084	0,9 %	0,4 %	70
Ústecký	320	22 316	1,6 %	1,0 %	70
Liberecký	203	12 336	3,4 %	2,2 %	61
Královéhradecký	289	15 523	1,0 %	0,5 %	54
Pardubický	307	15 280	0,3 %	0,1 %	50
Vysočina	275	14 694	0,7 %	0,3 %	53
Jihomoravský	614	30 977	1,0 %	1,0 %	50
Olomoucký	353	18 494	2,5 %	2,5 %	52
Zlínský	304	16 633	1,3 %	0,5 %	55
Moravskoslezský	455	33 411	4,2 %	3,1 %	73
ČR celkem	4 696	282 017	2,0 %	1,4 %	60

Zdroj: ÚIV

Obrázek 3

Počty dětí v předškolních zařízeních na pozadí populace 3–5letých v letech 2001/02–2006/07 (od r. 2005/06 bez škol pro děti se SVP)

- populace
- MŠ
- MŠ pro děti se SVP (do šk. r. 2004/05)
- přípravné třídy
- podíl dětí v předškolním vzdělávání na odpovídající věkové populaci 3–5letých

Zdroj: ÚIV

Pozn.: Počet dětí v MŠ je vyšší než populace 3–5 letých především proto, že děti s odkladem povinné školní docházky i po dovršení šesti let zůstávají v mateřské škole a MŠ navštěvují i děti mladší než 3 roky.

(23 % populačního ročníku – zde je podíl dětí o dva procentní body nižší než v předcházejícím roce, do té doby mírně rostl). Vzhledem k tomu, že v obrázku 3 je celkový počet dětí v mateřských školách konfrontován s populací dětí 3–5letých, je tento počet vždy vyšší, než počet dětí daných populačních ročníků, což vyplývá z toho, že se předškolního vzdělávání účastní i děti mladší 3 let a starší 5 let.

Pro děti se zdravotním postižením se zřizují mateřské školy s upravenými vzdělávacími programy (118 škol v roce 2006/07 s 3,4 tis. zapsaných dětí). Děti mohou navštěvovat také mateřské školy při dětských domovech (v roce 2006/07 jsou to 3 školy). Kromě toho mohou být děti se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním a sociálním znevýhodněním integrovány i do běžných škol, ať už do běžných tříd (1 591 dětí), nebo do speciálních tříd (6 877 dětí). Celkově děti se zdravotním postižením v roce 2006/07 tvořily 1,2 % všech dětí zapsaných do běžných mateřských škol.

Do systému předškolního vzdělávání je možné zařadit i přípravné třídy pro děti se sociálním znevýhodněním. V roce 2006/07 bylo zřízeno celkem 127 tříd (91 v základních školách a 36 v základních školách speciálních), které navštěvovalo celkem 1 713 dětí.

Rozložení a hustota sítě mateřských škol se v jednotlivých regionech liší. Mezi kraji s vyšší koncentrací větších měst (kde existují i větší mateřské školy) a kraji s vyšší koncentrací malých obcí (kde v důsledku dopravní dostupnosti nemohou velké mateřské školy vzniknout) jsou rozdíly především ve velikosti mateřských škol – v průměru největší školy (podle počtu dětí) jsou v Praze, v Moravskoslezském, Ústeckém a Karlovarském kraji. Určité rozdíly jsou i v podílu soukromých a církevních mateřských škol v jednotlivých regionech – největší podíl soukromých a církevních mateřských škol, který výsoce převyšuje celorepublikový průměr 2 % škol, je v Moravskoslezském kraji (4,2 % škol), kde tyto školy navštěvuje také nejvyšší podíl dětí (3,1 %), a v Praze (5,3 % škol, navštěvuje je však pouze 2,6 % dětí).

1.2.2 Povinná školní docházka

Od roku 1995 je povinná školní docházka devítiletá¹ a žáci ji plní zejména na základní škole (95,2 %), variantou jsou víceletá gymnázia,² případně osmiletý obor tanec³ na konzervatořích. Žáci se zdravotním a mentálním postižením mohou být integrováni do speciálních tříd⁴ na běžných základních školách nebo do běžných tříd základních škol, nebo jsou pro ně určeny školy zaměřené primárně na výuku žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Podle § 42 školského zákona stanoví krajský úřad místně příslušný podle místa trvalého pobytu dítěte dítěti s hlubokým mentálním postižením (se souhlasem zákonného zástupce dítěte) takový způsob vzdělávání, který odpovídá duševním a fyzickým možnostem dítěte, a to na základě doporučujícího posouzení odborného lékaře a školského poradenského zařízení. Po několika letech pokusného ověřování byla do školského zákona (podle § 41) zařazena možnost využít na 1. stupni základní školy tzv. individuální vzdělávání, které se uskutečňuje bez pravidelné účasti ve vyučování ve škole. Individuální vzdělávání lze povolit pouze žákovi prvního stupně základní školy. Individuálně vzdělávaný žák koná za každé pololetí zkoušky z příslušného učiva, a to ve škole, do níž byl přijat k plnění povinné školní docházky.

Povinná školní docházka začíná zpravidla v šesti letech věku dítěte, v posledních letech rodiče ve stále větší míře pro své děti využívají možnost odkladu povinné školní docházky o jeden rok na základě doporučení lékaře a školského poradenského zařízení. V roce 2006

1 Stanovena novelou zákona č. 29/1984 Sb., o soustavě základních škol, středních škol a vyšších odborných škol, která nabyla účinnosti v červenci 1995. Devítiletou povinnou školní docházku definuje i školský zákon č. 561/2004 Sb.

2 Do šestiletých gymnázií odcházejí žáci po ukončení 7. ročníku základní školy, do osmiletých po ukončení 5. ročníku základní školy.

3 Studium osmiletého oboru tanec na konzervatořích je možné po ukončení 5. ročníku základní školy.

4 Pro třídy zřízené pro žáky se zdravotním postižením budeme v dalším textu užívat termín speciální třídy.

Tabulka 3

**Poměrové ukazatele ZŠ v letech
2001/02–2006/07**

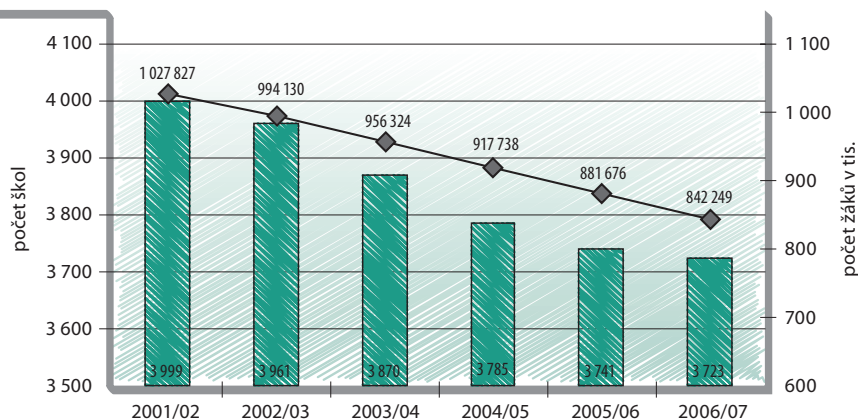
1. stupeň	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07
žáci na školu	145,0	137,7	132,9	124,7	122,5	124,4
žáci na třídu	21,0	20,6	20,4	20,3	20,0	18,8
žáci na úvazek učitele	19,9	19,4	19,0	18,8	–	–
2. stupeň						
žáci na školu	182,1	183,0	180,4	181,9	181,0	176,6
žáci na třídu	22,6	22,6	22,6	22,8	22,7	20,7
žáci na úvazek učitele	13,6	13,6	13,5	13,5	–	–
ZŠ celkem						
žáci na školu	257,0	251,0	247,1	242,5	235,7	226,2
žáci na třídu	21,7	21,5	21,3	21,4	21,2	20,9
žáci na úvazek učitele	16,6	16,3	16,0	15,9	–	–

Zdroj: ÚIV

Obrázek 4

**Vývoj počtu škol a žáků základních škol
v letech 2001/02–2006/07
(bez škol pro žáky se SVP)**

■ školy celkem
◆ žáci celkem

Zdroj: ÚIV

nastoupilo s odkladem povinné školní docházky do základních škol 23,1 % dětí starších šesti let v porovnání k populaci 6letých.

1.2.2.1 Základní školství

Síť základních škol je v České republice poměrně hustá, i když v poslední době počet základních škol stále klesá a v roce 2006/07 se snižuje na 3 723 základních škol. Redukce počtu škol se týká především škol, které vyučují pouze žáky 1. stupně. Pokles počtu škol je způsoben jednak jejich rušením, jednak slučováním škol do větších právních subjektů. I když se počet ZŠ stále snižuje, na průměrné velikosti školy se to příliš neprojevovalo. Průměrná velikost školy mírně klesala především na 1. stupni ZŠ, ve školním roce 2006/07 se opět zvýšila, což je způsobeno příznivější demografickou strukturou dětí posledních let. Na 2. stupni se průměrná velikost školy v posledních letech prakticky neměnila, v roce 2006/07 se mírně snížila. Data jsou bez škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

V posledních deseti letech stále narůstá počet zdravotně postižených žáků na základních školách. V roce 2006/07 tvořili tito žáci 6,3 % všech žáků základních škol. Nárůst nastal především v podílu počtu žáků individuálně integrovaných do běžných tříd (od roku 1995/96 z 3 % na 4,6 % v roce 2006/07), podíl žáků ve speciálních třídách vzrostl na 4,8 %. Na školách pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami tak zůstávají především děti s těžšími formami zdravotního, případně mentálního postižení, u nichž není integrace do běžných škol nebo tříd doporučena.

Pro část populace, která nedosáhla základního vzdělání, nabízejí základní, základní speciální a střední školy **kurzy pro získání základního vzdělání a základů vzdělání**. Zájem o tyto kurzy stále klesá (v roce 2006/07 bylo 310 frekventantů kurzů pro získání základního vzdělání a 294 frekventantů kurzů pro získání základů vzdělání).

Síť základních škol v jednotlivých krajích České republiky odpovídá potřebám základního vzdělávání populace od šesti let do dovršení patnácti let věku a vychází i z cel-

kového charakteru regionu – v regionech s vyšší koncentrací malých obcí je pochopitelně více malých škol, v regionech s vyšší koncentrací větších měst existuje více škol velkých. V průměru v České republice připadá na 100 dětí ve věku 6–14 let 0,44 základní školy, nejméně škol na sto obyvatel ve věku 6–14 let je v Praze (0,28 školy), v Ústeckém (0,34 školy) a Moravskoslezském a Karlovarském kraji (0,38 školy). Obecně se však dá říci, že dostupnost základního vzdělání je v jednotlivých krajích dobrá.

Jednotlivé kraje se v oblasti základního školství liší v podílu soukromých a církevních základních škol (nejvyšší podíl v Praze – 5,1 % neveřejných škol s 1,7 % žáků, v Karlovarském kraji – 3,1 % škol s 1,0 % žáků a v Zlínském kraji – 3,0 % škol s 1,8 % žáků). Kraje se liší i v průměrné velikosti škol, která se pohybuje v roce 2006/07 od 190 žáků na školu v Pardubickém a Olomouckém kraji až po 358 žáků na školu v Praze. Přesto, že v posledních letech klesá počet základních škol také z toho důvodu, že se slučují ředitelství, demografický vývoj v této věkové kategorii je natolik nepříznivý, že klesá i počet dětí na školu. Klesající tendence je výraznější na 1. stupni ZŠ, na 2. stupni zůstal v posledních letech stav zhruba na stejné úrovni, avšak v letošním roce se pokles projevil i tam.

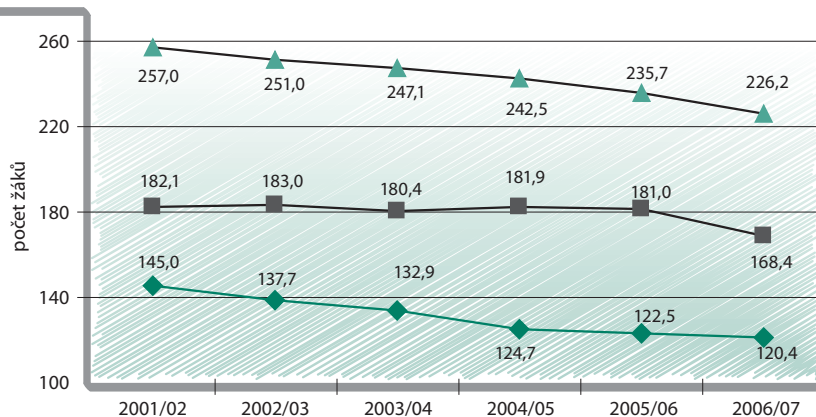
Jednotlivé kraje se liší i poměrem dětí přijatých do 1. ročníku starších 6 let k počtu všech přijatých dětí. Tento poměr je v průměru 22,5 %. Nejméně sedmiletých dětí přišlo do 1. ročníku povinné školní docházky v Jihomoravském kraji (19,2 % sedmiletých) a v Moravskoslezském kraji (20,4 %). V naprosté většině krajů se tento ukazatel pohybuje mezi 21,0 % až 24,0 %. Nejvyšší míra odkladů se ve školním roce 2006/07 projevuje v Praze (25,5 %) a v Pardubickém kraji (24,2 %).

Podíl žáků v nižším stupni víceletých gymnázií vzhledem k počtu žáků ve vzdělávání odpovídajících 2. stupni základní školy byl v roce 2006/07 v průměru 9,8 % a pohyboval se v jednotlivých krajích v rozmezí od 7,3 % v Ústeckém, 7,4 % ve Zlínském do 17,9 % v Plzeňském kraji a v Praze. Proti minulému školnímu roku se podíly žáků ve víceletých gymnáziích zvýšily na úkor čtyřletých

Obrázek 5

Počet žáků ZŠ na školu (včetně speciálních tříd)
v letech 2001/02–2006/07
(bez škol pro žáky se SVP)

- ◆ 1. stupeň
- 2. stupeň
- ▲ ZŠ celkem

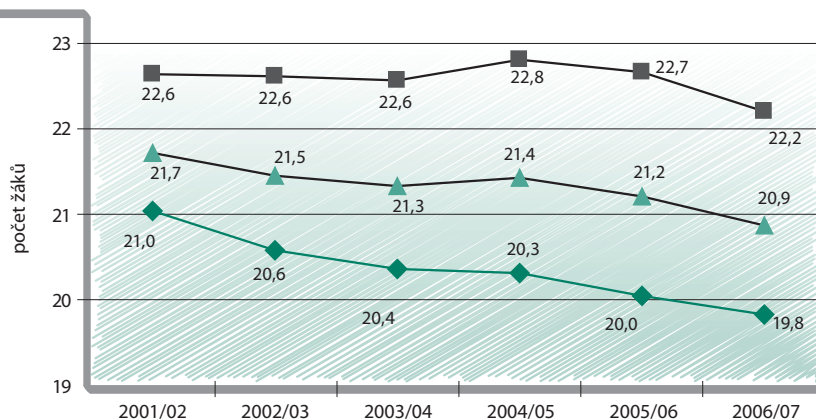

Zdroj: ÚIV

Obrázek 6

Počet žáků ZŠ na třídu (včetně speciálních tříd)
v letech 2001/02–2006/07
(bez škol pro žáky se SVP)

- ◆ 1. stupeň
- 2. stupeň
- ▲ ZŠ celkem

Zdroj: ÚIV

gymnázií. Do víceletých gymnázií a osmiletých konzervatorií obor tanec v roce 2006/07 odešlo ze základních škol 11 562 žáků.

1.2.3 Střední vzdělávání

Úspěšným ukončením příslušného vzdělávacího programu středního vzdělávání dosahují žáci těchto stupňů vzdělání: a) středního vzdělání, b) středního vzdělání s výučním listem, c) středního vzdělání s maturitní zkouškou.

Vzdělávání v oborech středních škol je určeno především absolventům 9. ročníku základní školy, výjimku tvoří osmileté obory gymnázií, do kterých žáci vstupují po ukončení 5. ročníku základní školy, a šestileté obory gymnázií, kam jsou přijímáni žáci po ukončení 7. ročníku základní školy. Kromě oborů středních škol jsou do vzdělávacího systému začleněny i programy pro ty žáky, kteří ukončili povinnou školní docházku v nižším než devátém ročníku základní školy (obory odborných učilišť), a pro ty, kteří absolvovali základní školu praktickou nebo základní školu speciální (obory odborných učilišť a praktické školy). V současné době téměř všichni absolventi základních škol pokračují v dalším vzdělávání na středních školách.

Střední školy, které poskytují střední vzdělání s maturitní zkouškou v daném oboru vzdělání, mohou v tomto oboru organizovat **nástavbové studium** pro uchazeče, kteří získali střední vzdělání s výučním listem v příbuzném oboru vzdělání v délce 3 let denní formy vzdělávání. Vzdělávání se uskutečňuje podle platných učebních dokumentů pro příslušný obor vzdělání. Vzdělávání v nástavbovém studiu trvá 2 roky v denní formě vzdělávání a je ukončeno maturitní zkouškou.

Střední školy, které poskytují střední vzdělání s výučním listem v daném oboru vzdělání, mohou v tomto oboru vzdělání uskutečňovat také **zkrácené studium pro získání středního vzdělání s výučním listem** pro uchazeče, kteří získali střední vzdělání s maturitní zkouškou. Zkrácené studium trvá 1 až 1,5 roku v denní formě vzdělávání. Právě tak střední školy, které poskytují střední

vzdělání s maturitní zkouškou v daném oboru vzdělání, mohou v tomto oboru vzdělání uskutečňovat také **zkrácené studium pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou**. Zkrácené studium trvá 1 až 2 roky v denní formě vzdělávání.

Školy vyučující obory gymnázií nabízejí střední vzdělávání s maturitní zkouškou všeobecného charakteru a připravují absolventy především pro další vzdělávání na vyšší odborné a vysoké škole. Střední vzdělávání odborného charakteru zajišťují především školy vyučující obory středních odborných škol (SOŠ),⁵ které nabízejí vzdělávání v různě zaměřených oborech vzdělání ukončené maturitní zkouškou. V posledních letech byly zařazeny do soustavy oborů vzdělání i obory Ekonomické lyceum, Technické lyceum, Pedagogické lyceum, Zdravotnické lyceum, Waldorfské lyceum a Přírodovědné lyceum – viz nařízení vlády o soustavě oborů vzdělání č. 689/2004 Sb. Tyto obory v sobě kombinují vzdělávací nabídku gymnaziálních oborů a oborů středních odborných škol. Absolventi nezískávají odbornou kvalifikaci, jsou však lépe připraveni ke studiu širšího spektra vzdělávacích a studijních programů v rámci terciárního vzdělávání než absolventi oborů středních odborných škol, a na druhé straně v průběhu vzdělávání získávají odborné zaměření.

Střední vzdělávání s výučním listem je zajišťováno zejména školami vyučujícími obory středních odborných učilišť (SOU), jejichž hlavním cílem je příprava absolventů s vyššími nároky na manuální dovednosti. Školy vyučující obory středních odborných učilišť nabízejí i střední vzdělávání s maturitní zkouškou.⁶

⁵ Obory SOŠ, praktických škol – škola vyučující obory středních odborných škol je střední škola, která vyučuje obory KKO, které mají na 5. místě kódu oboru některé z písmen „M“, „J“, „C“, „D“ (kde „C“, „D“ je praktická škola).

⁶ Obory SOU – škola vyučující obory středních odborných učilišť je střední škola, která vyučuje obory KKO, které mají na 5. místě kódu oboru písmeno „H“ a „E“, a obory KKO s maturitní zkouškou, které mají na 5. místě kódu oboru písmeno „L“ a nejedná se o nástavbové studium.

Tabulka 4

Přihlášení uchazeči o středoškolské vzdělávání v prvním kole přijímacího řízení, úspěšnost přijetí v % – podle krajů v roce 2006/07 (včetně žáků škol se SVP)

Kraj	Obory víceletých gymnázií		Obory čtyřletých gymnázií		Obory SOŠ		Obory SOU	
	přihlášení	přijetí	přihlášení	přijetí	přihlášení	přijetí	přihlášení	přijetí
Hlavní město Praha	5 626	40,63 %	4 011	55,05 %	9 940	76,02 %	5 235	86,99 %
Středočeský	1 805	56,90 %	1 591	81,21 %	5 508	86,37 %	4 777	91,58 %
Jihočeský	1 173	56,69 %	1 115	74,71 %	3 920	81,35 %	3 279	89,36 %
Plzeňský	943	68,40 %	670	70,90 %	3 226	83,85 %	3 043	88,47 %
Karlovarský	549	61,57 %	409	89,00 %	1 727	82,63 %	1 657	88,59 %
Ústecký	1 111	59,68 %	1 193	84,49 %	5 001	88,74 %	4 765	91,35 %
Liberecký	663	61,84 %	613	66,88 %	2 573	78,04 %	2 642	87,93 %
Královéhradecký	1 083	52,72 %	875	83,89 %	3 414	86,50 %	2 859	91,05 %
Pardubický	694	69,16 %	976	75,31 %	3 167	83,96 %	2 702	89,56 %
Vysočina	741	69,64 %	969	75,44 %	3 139	84,07 %	2 597	94,07 %
Jihomoravský	2 584	50,62 %	2 699	64,58 %	7 620	76,55 %	6 141	89,06 %
Olomoucký	1 482	58,50 %	1 210	78,10 %	3 453	84,19 %	3 462	87,72 %
Zlínský	896	60,49 %	1 631	74,25 %	3 965	76,02 %	3 204	91,07 %
Moravskoslezský	2 166	56,14 %	2 537	78,52 %	8 081	80,20 %	7 519	87,17 %
ČR celkem	21 516	53,61 %	20 499	71,62 %	64 734	81,20 %	53 882	89,34 %

Zdroj: ÚIV

Poznámka: Bez žáků nástavbového studia a zkrácených forem vzdělávání.

V roce 2006/07 v České republice vyučovalo žáky celkem 1 482 středních škol, z toho 360 (22,3 %) byly školy soukromé a církevní. Ve všech formách vzdělávání (bez nástavbového studia) vyučovaly střední školy v roce 2006/07 celkem 576,6 tis. žáků, z toho 541,8 tis. v denní formě vzdělávání. Údaje jsou včetně škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. **Míra účasti na středoškolském vzdělávání** je v České republice tradičně vysoká. V roce 2006/07 podíl žáků zapojených v procesu středního vzdělávání (včetně škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami) vztahených k populaci 15–18letých dosahoval 92,3%.⁷

Podíl nově přijímaných žáků do oborů gymnázií (včetně žáků v oborech víceletých gymnázií odpovídajících 1. ročníku středních škol – tj. 5. ročníku oboru osmiletých gymnázií a 3. ročníku oboru šestiletých gymnázií) na počtu všech přijatých na střední školy se v posledních letech stabilizoval na 17 % až 22 %. Obdobný stabilní trend se projevuje i v případě odborného vzdělávání ukončeného maturitní zkouškou, do něhož je v průměru přijímána více než třetina žáků (35,9 % v roce 2006/07). Celkově tedy do vzdělávání ukončeného maturitní zkouškou vstupuje 71,7 % nově přijímaných na střední školy (včetně nástavbového studia). Nově přijímaných žáků do středního vzdělávání a středního vzdělávání s výučním listem je zhruba jedna třetina (28,4 % v období 2006/07).

Žáci zdravotně postižení mohou být integrováni do běžných středních škol, nebo mohou navštěvovat střední školy určené pro žáky se zdravotním postižením. Žáci mentálně postižení a absolventi základních škol praktických a základních škol speciálních se mohou dále vzdělávat v programech, které jsou speciálně pro jejich postižení určeny – tedy ve vzdělávacích programech odborných učilišť a praktických škol.

⁷ Metodika výpočtu: počty žáků v denní formě vzdělávání na středních školách (bez žáků gymnázií plnících povinnou školní docházku) včetně škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami vztahených k celkové velikosti populace 15–18letých.

Ostatní formy vzdělávání, tedy dálkové, večerní, distanční a kombinované vzdělávání na středních školách, jsou velice důležitou součástí celoživotního učení vzhledem k možnosti získání další kvalifikace pro ty, kteří již vstoupili na pracovní trh. V roce 2006/07 je v ostatních formách vzdělávání celkem 34,8 tis. žáků (proti předchozím dvěma letům mírný pokles), z nichž se již tradičně nejvíce účastnilo vzdělávání v oborech nástavbového studia (22,5 tis.); v ostatních oborech končících maturitní zkouškou se vzdělávalo celkem 10,9 tis. žáků. V oborech středního vzdělávání a středního vzdělávání s výučním listem bylo 1,5 tis. žáků.

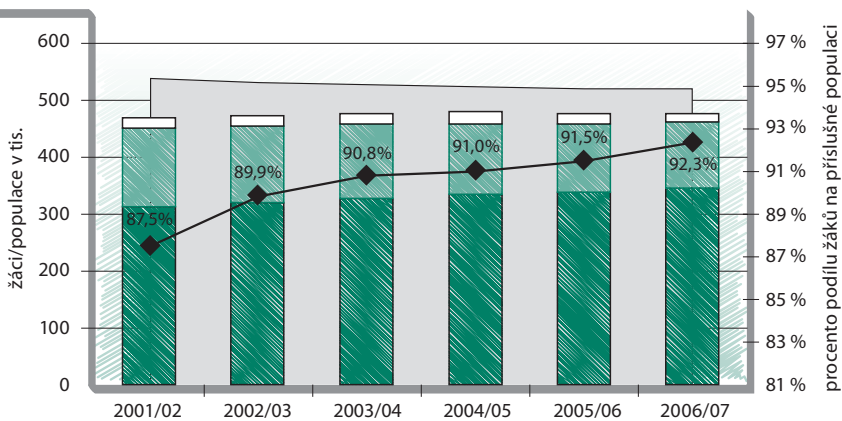
V každém regionu existuje institucionálně odlišná struktura sítě středních škol a jednotlivé regiony se tedy liší podle struktury žáků v jednotlivých druhích vzdělávání na středních školách. Celorepublikově je nejvyšší míra účasti populace 15–18letých na školách vyučujících obory středních odborných škol (v roce 2006/07 se jedná o 40,1 %), pak následují žáci škol vyučujících obory středních odborných učilišť (32,9 % v roce 2006/07) a žáci škol vyučujících obory gymnázií (19,7 %). Údaje jsou za všechny formy vzdělávání včetně škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami bez nástavbového studia. Z pohledu jednotlivých krajů se naprosto atypicky chová Praha, kde je celkově nejvyšší míra účasti na středoškolském vzdělávání (128,3 %) a je zde i jiné rozložení odpovídající populace – nejvyšší míra účasti (62,8 %) je na školách vyučujících obory středních odborných škol, 34,8 % na školách vyučujících obory gymnázií, 30,8 % na školách vyučujících obory středních odborných učilišť. Vysoká míra účasti na vzdělávání v Praze je dána spádovostí Prahy především pro okolní okresy Středočeského kraje a v některých případech i celorepublikovou působností středních škol. Dalším značně atypickým regionem je Středočeský kraj se svou 73,1% mírou účasti na středoškolském vzdělávání, který však ve velké míře (zvláště okresy Praha-východ a Praha-západ) využívá spádovosti pražských středních škol. Ostatní regiony vykazují míru účasti od 85,6 % v Libereckém kraji do 98,5 % v Jihomo-

Obrázek 7

Žáci středních škol vzhledem k populaci 15–18letých v letech 2001/02–2006/07

- populace 15–18letých
- žáci ve středním vzdělávání s maturitní zkouškou
- žáci ve středním vzdělávání a středním vzdělávání s výučním listem
- žáci středních škol pro žáky se SVP
- podíl na populaci 15–18letých

Zdroj: ÚIV

ravském kraji (zde se také projevuje to, že Brno je spádovou oblastí pro okolní okresy).

Zajímavý je i pohled na středoškolské vzdělávání z hlediska zájmu o středoškolské vzdělávání a míry uspokojování tohoto zájmu (data za rok 2006/07). Z pohledu přijímacího řízení jsou v celorepublikovém měřítku nejúspěšnější uchazeči ve školách vyučujících obory středních odborných učilišť (89,3 %) a uchazeči o vzdělávání na školách vyučujících obory středních odborných škol (81,2 %). O něco nižší úspěšnost vykazují čtyřletá gymnázia (71,6 %) a nejnižší úspěšnost při přijímacím řízení se projevuje u oborů víceletých gymnázií (53,6 %). Tato nízká úspěšnost při přijímacím řízení na obory víceletých gymnázií je dána především faktem, že rodiče a žáci v mnohých případech berou obory víceletých gymnázií jako „první šanci“, jak se dostat na střední školu, a k přijímacímu řízení se hlásí i prospěchově slabší žáci.

1.2.3.1 Všeobecné vzdělávání – obory gymnázií

Obory gymnázií⁸ poskytují všeobecné vzdělávání a jejich hlavním úkolem je připravit absolventy k dalšímu studiu na vysoké a vyšší odborné škole. Vzdělávání na školách, kde se vyučují gymnaziální obory, poskytuje střední vzdělání s maturitní zkouškou. Délka vzdělávání v gymnaziálních oborech je stanovena zákonem č. 561/2004 Sb. na čtyři, šest a osm let. Pro žáky zdravotně postižené jsou určeny školy vyučující gymnaziální obory pro žáky se zdravotním postižením, případně se mohou postižení žáci vzdělávat ve speciálních třídách těchto škol (týká se především žáků v nižším stupni škol s víceletým vzděláváním, kde plní povinnou školní docházku), nebo být integrováni do běžných tříd mezi děti zdravé.

Síť škol vyučujících gymnaziální obory je v České republice velice hustá a umožňuje většině studentů získat všeobecné vzdělání na středoškolské úrovni prakticky bez nutnosti náročného dojíždění. Školy vyučující gymnaziální obory existují ve všech okresech s výjimkou okresu

Praha-západ. Žáci z tohoto okresu však bez problémů mohou navštěvovat tyto školy v Praze.

Počet škol vyučujících gymnaziální obory se v posledních třech letech příliš nemění, v roce 2006/07 fungovalo v České republice celkem 361 těchto škol, z nichž 23,0 % bylo zřizováno soukromým zřizovatelem nebo církví.

Naprostá většina škol (310, tj. 85,9 %) realizovala v roce 2006/07 víceleté vzdělávání a jen 47 (13,1 %) škol nabízelo pouze čtyřleté vzdělávání.

Počty nově přijímaných žáků do denní formy vzdělávání na víceleté školy se v roce 2006/07 proti předešlému školnímu roku mírně snížily na 11,6 tis. nově přijímaných. Celkově bylo do denní formy vzdělávání na školy vyučující gymnaziální obory přijato 27,4 tis. žáků. Na soukromé a církevní školy bylo přijato více než 3,7 tis. žáků.

Také počet žáků na školách vyučujících gymnaziální obory v denní formě vzdělávání v roce 2006/07 stoupl na zatím nejvyšší počet 145,5 tis. Žáci víceletých škol tvoří téměř 60 % všech žáků na školách vyučujících gymnaziální obory. Nezanedbatelný podíl na celkovém počtu žáků tvoří žáci soukromých a církevních škol – v posledních letech je jejich podíl téměř 13 %.

Počet absolventů na čtyřletých školách vyučujících obory gymnázií ve sledovaném roce 2005/06 byl 13,2 tis. absolventů (což je skoro totéž jako v předcházejícím roce), na víceletých gymnáziích absolvovalo 10,7 tis. žáků. Celkově absolvovalo v roce 2005/06 v gymnaziálních oborech 24,0 tis. žáků, což je o 1,3 tis. méně než v předchozím roce.

Školy vyučující gymnaziální obory jsou na území České republiky rozloženy víceméně rovnoměrně. Jednotlivé regiony se liší zastoupením soukromých a církevních škol v této oblasti vzdělávání, největší podíl těchto škol je v Praze (42,4 % s 22,8 % žáků) a v Jihomoravském kraji (26,8 % škol s 20,8 % žáků), naopak nejmenší podíl soukromých a církevních škol vyučujících gymnaziální obory je v Královéhradeckém kraji (11,1 % škol s 11,8 % žáků). Nejvyšší průměrná velikost škol vyučujících obory

⁸ Včetně oborů na sportovních školách.

Tabulka 5

Základní charakteristiky sítě škol vyučujících obory gymnázií (denní forma vzdělávání) podle krajů v roce 2006/07, (včetně škol pro žáky se SVP)

Kraj	Obory gymnázií celkem		Soukromé a církevní školy		Průměrná velikost škol
	školy	žáci	školy	žáci	celkem
Hlavní město Praha	66	24 307	42,4 %	22,8 %	368,3
Středočeský	34	12 966	14,7 %	5,7 %	381,4
Jihočeský	24	9 056	20,8 %	17,9 %	377,3
Plzeňský	14	6 565	14,3 %	12,7 %	468,9
Karlovarský	11	3 574	27,3 %	3,0 %	324,9
Ústecký	24	9 034	20,8 %	9,1 %	376,4
Liberecký	13	4 866	15,4 %	6,7 %	374,3
Královéhradecký	18	7 475	11,1 %	11,8 %	415,3
Pardubický	21	7 160	14,3 %	6,1 %	341,0
Vysočina	18	6 949	16,7 %	12,7 %	386,1
Jihomoravský	41	18 307	26,8 %	20,8 %	446,5
Olomoucký	20	10 027	15,0 %	4,9 %	501,4
Zlínský	15	8 090	13,3 %	8,3 %	539,3
Moravskoslezský	42	17 074	21,4 %	8,4 %	406,5
ČR celkem	361	145 450	23,0 %	12,8 %	402,9

Zdroj: ÚIV

Tabulka 6

Školy vyučující obory gymnázií – školy, třídy, žáci (denní forma vzdělávání), učitelé (přepočtené počty) 2001/02–2006/07, (bez škol pro žáky se SVP)

	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07
školy	346	343	344	345	350	357
třídy	4 950	5 124	5 139	5 137	5 173	–
žáci	136 729	141 280	142 167	142 374	143 501	145 192
učitelé (přepočtené počty)	10 580,9	10 869,3	10 990,8	10 993,4	–	–

Zdroj: ÚIV

Komentáře:

Přepočtené stavy učitelů podle nové metodiky vykazování (jsou včetně žáků se SVP) od roku 2005 nelze v časové řadě stanovit.

Počet tříd je od roku 2006/07 vykazován za střední školy celkem, nelze jej proto stanovit podle oborů.

gymnázií byla v roce 2006/07 ve Zlínském kraji (539 žáků na jedno gymnázium), naopak v průměru nejmenší školy vyučující gymnaziální obory jsou v Karlovarském kraji (325 žáků na jednu školu).

1.2.3.2 Odborné vzdělávání

Vzděláváním v oborech středních odborných škol a středních odborných učilišť v České republice mohou žáci získat střední vzdělání, střední vzdělání s maturitní zkouškou a střední vzdělání s výučním listem. Střední vzdělání s maturitní zkouškou poskytují školy i v oborech nástavbového studia a zkráceného studia pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou. Součástí tohoto vzdělávání jsou i lycea, která poskytují vzdělání všeobecného charakteru, i když realizované na škole vyučující odborné obory. Střední vzdělání s výučním listem získávají žáci zejména v oborech vzdělání na středních odborných učilištích (ve dvouletých a tříletých oborech) a ve zkráceném studiu pro získání středního vzdělání s výučním listem. Část oborů poskytujících absolventům základních škol střední vzdělání nabízejí i střední odborné školy. Odbornou přípravu pro žáky, kteří ukončili základní školu v nižším než devátém ročníku, poskytují odborná učiliště (ve dvouletých oborech), odborné vzdělávání žákům, kteří absolvovali základní školu praktickou nebo základní školu speciální, pak nabízejí odborná učiliště (ve dvouletých a tříletých oborech) a praktické školy (v jednoletých, dvouletých a tříletých oborech). V rámci odborného vzdělávání školy nabízejí i další možnosti vzdělávání – např. studium jednotlivých předmětů a requalifikační kurzy.

1.2.3.2.1 Školy vyučující obory středních odborných škol

Školy vyučující obory středních odborných škol připravují své žáky pro výkon odborných činností (technických, hospodářských, ekonomických, zemědělských, zdravotnických, pedagogických, uměleckých a kulturních). Poskytují odborné vzdělávání na středoškolské úrovni, především ve čtyřletých oborech ukončených maturitní

zkouškou. V omezené míře nabízejí i vzdělávání v kratších vzdělávacích programech poskytujících střední vzdělání – v roce 2006/07 nabízelo toto studium 12,0 % škol vyučujících obory středních odborných škol včetně škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a vzdělávalo se v nich 1,9 tis. žáků (necelé 1 % žáků středních odborných škol), a to především v oborech zaměřených na oblasti ošetrovatelství, pečovatelsví a charitativní služby. Žáci, kteří ukončili na středních odborných školách vzdělávání s maturitní zkouškou, mohou pokračovat v dalším studiu na vyšší odborné nebo vysoké škole. Identifikace škol vyučujících obory středních odborných škol mají podle oborů KKOV na páté pozici jedno z písmen „M“, „J“, „C“, „D“ (kde „C“ a „D“ určují obory praktických škol).

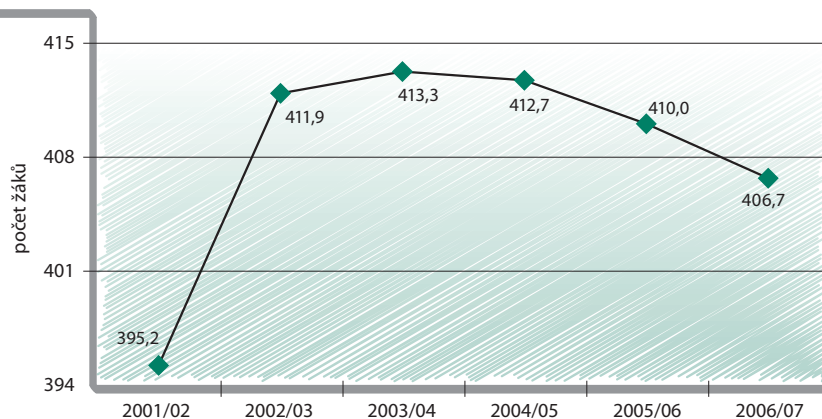
Vzhledem k tomu, že školy vyučující obory středních odborných škol nabízejí především vzdělávání ukončené maturitní zkouškou (na 5. místě KKOV písmeno „M“), o které je poměrně velký zájem, nemají problém s nedostatkem uchazečů. V roce 2006/07 působilo v České republice celkem 798 škol vyučujících obory středních odborných škol, z toho 26,6 % bylo škol soukromých a církevních. Data jsou bez škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Od roku 2006/07 je nástavbové studium uváděno u škol vyučujících obory středních odborných učilišť – důsledek novely školského zákona nerozlišující druhy škol, není tedy možné zjistit, na které bývalé „součásti“ školy se nástavbové studium realizuje.

V posledních letech zaznamenaly školy vyučující obory středních odborných škol mírný nárůst počtu nově přijímaných žáků do denní formy vzdělávání jak pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou, tak i středního vzdělání. Tento nárůst byl způsoben především opatřením ministerstva, kterým byl omezen počet nově přijímaných do víceletých gymnázií v předchozích letech, a v roce 2006/07 bylo přijato do denní formy vzdělávání na střední odborné školy celkem 56,3 tis. žáků. Naprostá většina žáků byla přijata ke vzdělávání s maturitní zkouš-

Obrázek 8

Školy vyučující obory gymnázií – počet žáků na školu v letech 2000/01–2006/07 (bez žáků se SVP)

Zdroj: ÚIV

Komentář:

Výrazný skok mezi rokem 2001/02 a rokem 2002/03 způsobilo to, že ve školním roce 2001/02 absolvovalo ve víceletém vzdělávání pouze 6 951 žáků (jak je vidět z následující tabulky). Tento stav byl způsoben přechodem ze sedmileté na osmiletou délku vzdělávání.

Tabulka 7

Školy vyučující obory gymnázií – nově přijatí a absolventi v denní formě vzdělávání v letech 2001/02 až 2006/07 (bez žáků se SVP)

		2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07
Nově přijatí celkem		25 190	25 255	26 260	26 516	27 209	27 395
z toho	4leté	13 913	13 714	14 575	14 749	15 091	15 792
	víceleté	11 277	11 541	11 685	11 767	12 118	11 603
absolventi celkem		18 514	23 621	24 646	25 257	23 953	–
z toho	4leté	11 563	12 758	12 087	13 328	13 215	–
	víceleté	6 951	10 863	12 559	11 929	10 738	–

Zdroj: ÚIV

Tabulka 8

Základní charakteristiky sítě škol vyučujících obory středních odborných škol – v denní formě vzdělávání podle krajů v roce 2006/07 (včetně škol pro žáky se SVP)

Kraj	Školy vyučující obory SOŠ celkem		Soukromé a církevní školy		Velikost školy
	školy	žáci	školy	žáci	celkem
Hlavní město Praha	111	29 017	39,6 %	24,9 %	261,4
Středočeský	88	17 784	20,5 %	12,9 %	202,1
Jihočeský	63	13 748	12,7 %	7,7 %	218,2
Plzeňský	37	10 720	21,6 %	12,2 %	289,7
Karlovarský	27	5 856	18,5 %	8,0 %	216,9
Ústecký	86	16 985	22,1 %	15,0 %	197,5
Liberecký	45	8 368	22,2 %	17,2 %	186,0
Královéhradecký	61	11 961	19,7 %	17,0 %	196,1
Pardubický	46	10 784	17,4 %	15,4 %	234,4
Vysočina	45	10 656	20,0 %	16,9 %	236,8
Jihomoravský	92	22 857	26,1 %	16,8 %	248,4
Olomoucký	49	12 275	20,4 %	12,9 %	250,5
Zlínský	54	12 709	16,7 %	14,9 %	235,4
Moravskoslezsky	101	26 639	27,7 %	18,8 %	263,8
ČR celkem	905	210 359	23,4 %	16,2 %	232,4

Zdroj: ÚIV

Tabulka 9

Školy vyučující obory SOŠ – školy, třídy, žáci a přepočtené počty učitelů v denní formě vzdělávání za roky 2001/02 až 2006/07 (bez škol pro žáky se SVP)

	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07
školy	798	798	800	789	799	798
třídy	7 267	7 309	7 469	7 621	7 755	–
žáci	192 351	195 031	199 976	204 466	207 241	208 037
učitelé přepočt.	17 955,1	18 146,0	18 663,0	18 832,0	–	–

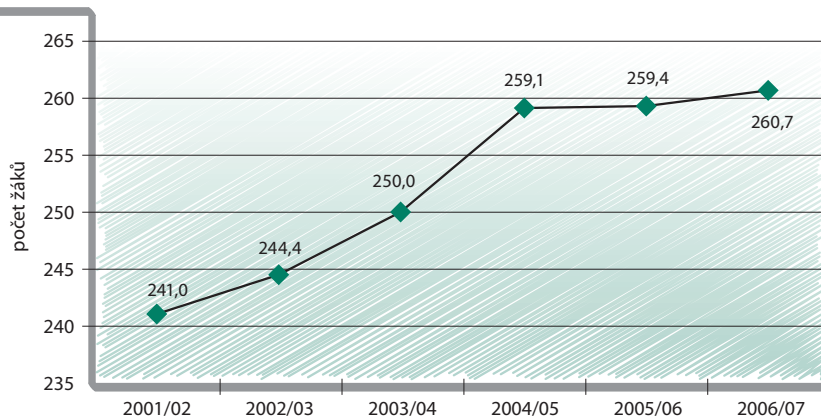
Zdroj: ÚIV

Komentář: Přepočtené stavy učitelů podle nové metodiky (včetně škol pro žáky se SVP) jsou vykazovány od roku 2005/06, nelze je v časové řadě stanovit.

Počet tříd ve středním vzdělávání s maturitní zkouškou je od roku 2006/07 vykazován za střední školy celkem, nelze jej proto stanovit podle oborů.

Obrázek 9

Školy vyučující obory SOŠ – počet žáků na školu
v letech 2001/02–2006/07
(bez škol pro žáky se SVP)

Zdroj: ÚIV

Tabulka 10

Školy vyučující obory SOŠ, počet nově
přijatých a absolventů v denní formě
vzdělávání v letech 2001/02 až 2006/07 (bez
škol pro žáky se SVP)

Zdroj: ÚIV

Poznámka: Důsledkem novely školského zákona nerozlišující druhy škol není možné zjistit, na které bývalé součásti školy se nástavbové studium realizuje (veškerá data o nástavbovém studiu jsou uváděna u škol vyučujících obory SOU).

	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07
Nově přijatí	53 355	54 619	55 526	55 282	55 039	56 315
s maturitní zkouškou	51 307	52 735	53 607	53 558	53 185	56 233
bez maturity	864	609	636	510	458	55
nástavbové studium	1 184	1 275	1 283	1 214	1 396	–
Absolventi	42 896	42 614	43 304	45 613	45 925	–
s maturitní zkouškou	42 100	41 382	42 043	44 274	45 748	–
bez maturity	209	378	281	293	177	–
nástavbové studium	587	854	980	1 046	–	–

kou (99,9%). Na soukromé a církevní střední odborné školy bylo přijato 16,9% všech nově přijatých.

Oborová struktura nově přijímaných žáků se v průběhu posledních tří let ustálila, co se týče pomyslného prvního místa zájmu žáků. Tradičně nejvíce žáků – pětina všech nově přijatých – nastupuje do oborů ekonomických. Na dalších místech se ve školním roce 2006/07 dostaly do popředí obory Obecně odborná příprava (převážně obory lycei), elektrotechnické, telekomunikační a výpočetní techniky a zdravotnictví, které dohromady zahrnují více než třetinu nově přijatých žáků. Skupina oborů Gastronomie, hotelnictví a turismus, Strojirenství a stavebnictví další asi třetinu žáků a další obory už představují zájem asi 5% žáků a méně. Údaje jsou bez škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Celkový počet žáků škol vyučujících obory středních odborných škol v roce 2006/07 proti předchozímu roku klesl na 220 tis., v denní formě vzdělávání na 210,4 tis. žáků (bez žáků se SVP je to 218 tis. žáků a v denní formě vzdělávání 208 tis. žáků). Od roku 2005/06 se do celkového počtu žáků středních odborných škol nezapočítávají konzervatoře. Jsou uvedeny v samostatné kapitole. Naprostá většina žáků se vzdělává v oborech ukončených maturitní zkouškou (99,1%), soukromé a církevní školy navštěvuje 16,2% žáků (bez škol pro žáky se SVP je to 16,4% žáků).

Vývoj počtu absolventů na školách vyučujících obory středních odborných škol kopíruje vývoj nově přijímaných žáků na tyto školy v minulých letech. V roce 2005/06 absolvovalo v denní formě vzdělávání na středních odborných školách 46,6 tis. žáků, z toho naprostá většina (45,9 tis.) ve vzdělávání s maturitní zkouškou.

Regionální rozložení škol vyučujících obory středních odborných škol na území České republiky je mnohem homogennější, než je tomu u škol vyučujících gymnaziální obory, především vzhledem k počtu obyvatel kraje. Na 100 obyvatel ve věku 15–18 let připadá v průměru 0,40 střední odborné školy. Čím se jednotlivé kraje liší, je především podíl soukromých a církevních středních

odborných škol – jejich vysoký podíl vykazují především Praha (42,1% škol, 25,3% žáků v soukromých a církevních školách), Moravskoslezský (30,1% škol, 19,0% žáků) a Jihomoravský kraj (30,4% škol, 17,1% žáků). Na druhé straně stupnice stojí kraje s malým podílem soukromých a církevních středních odborných škol – zejména Karlovarský kraj s 20% soukromých a církevních škol s 8,1% žáků. Údaje jsou bez škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Kraje se odlišují i podle průměrné velikosti střední odborné školy. Průměrná velikost se pohybuje od 186 žáků na školu v Libereckém kraji až po hodnoty 261,4 žáků na školu v Praze a 289,7 žáků na školu v Plzeňském kraji.

1.2.3.2 Školy vyučující obory středních odborných učilišť

Hlavní úlohou škol vyučujících obory středních odborných učilišť je připravit žáky pro výkon dělnických profesí a odborných činností odpovídajících příslušnému oboru vzdělání. Dvou až tříleté vzdělávání je ukončeno závěrečnou zkouškou a vede k získání středního vzdělání s výučním listem (kód oboru „H“). Kromě oborů středního vzdělání s výučním listem poskytují střední odborná učiliště, i když v menší míře, střední vzdělání s maturitní zkouškou (kód oboru „L“). V těchto oborech studuje zhruba 21,6% žáků. Školy vyučující obory středních odborných učilišť nabízejí i vzdělávání v oborech nástavbového studia, které jsou určeny pro absolventy tříletých učebních oborů a končí vykonáním maturitní zkoušky (obory, které mají na 5. místě kódu oboru „L“ a druh vzdělávání „43“). Maturitní zkouška konaná na středních odborných učilištích (ať už v oborech určených absolventům základních škol nebo v oborech nástavbového studia) má stejnou váhu jako maturitní zkouška složená na středních odborných školách nebo na gymnáziích a umožňuje pokračování ve studiu na vyšší odborné nebo vysoké škole.

Do soustavy středního odborného vzdělávání patří i školy vyučující obory odborných učilišť, která jsou většinou součástí právního subjektu poskytujícího činnost

Tabulka 11

Základní charakteristiky sítě škol vyučujících obory středních odborných učilišť v denní formě vzdělávání – podle krajů v roce 2006/07 (včetně škol pro žáky se SVP)

Kraj	Školy vyučující obory SOU celkem		Soukromé a církevní školy		Velikost školy
	školy	žáci	školy	žáci	celkem
Hlavní město Praha	51	14 777	37,3 %	29,2 %	289,7
Středočeský	58	14 365	12,1 %	10,3 %	247,7
Jihočeský	41	10 774	9,8 %	2,5 %	262,8
Plzeňský	31	8 848	3,2 %	0,9 %	285,4
Karlovarský	20	4 978	15,0 %	8,5 %	248,9
Ústecký	48	14 466	20,8 %	10,4 %	301,4
Liberecký	23	7 343	8,7 %	6,0 %	319,3
Královéhradecký	40	9 335	7,5 %	2,4 %	233,4
Pardubický	33	8 032	12,1 %	6,2 %	243,4
Vysočina	33	8 678	15,2 %	11,2 %	263,0
Jihomoravský	56	19 176	16,1 %	10,8 %	342,4
Olomoucký	44	11 092	11,4 %	7,0 %	252,1
Zlínský	37	10 931	18,9 %	7,8 %	295,4
Moravskoslezsky	57	22 444	12,3 %	7,2 %	393,8
ČR celkem	572	165 239	15,0 %	9,4 %	288,9

Zdroj: ÚIV

Tabulka 12

Školy vyučující obory SOU – školy, třídy, žáci a přepočtené počty učitelů v denní formě vzdělávání v letech 2001/02–2006/07 (bez škol pro žáky se SVP)

	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07
školy	570	562	544	514	542	496
třídy	7 695	7 567	7 440	7 275	7 133	–
žáci	184 174	182 055	179 561	175 975	172 204	150 027
učitelé přepočt.	22 235,3	21 869,6	21 736,3	21 291,6	–	–

Zdroj: ÚIV

Komentáře:

Přepočtené stavy učitelů podle nové metodiky (včetně škol pro žáky se SVP) jsou vykazovány od roku 2005/06, nelze je v časové řadě stanovit.

Počet tříd je od roku 2006/07 vykazován za střední školy celkem, nelze jej proto stanovit podle oborů.

Počet žáků v roce 2006/07 je bez žáků nástavbového studia.

školy vyučující obory středních odborných učilišť (jedná se o 28,5% škol). Tyto školy nabízejí vzdělávání i žákům s ukončenou povinnou školní docházkou v nižším než devátém ročníku. Pro tyto žáky jsou určeny obory, které jsou dvouleté a vzdělávání v nich končí složením závěrečné zkoušky a získáním výučního listu. Školy vyučující obory odborných učilišť patří do soustavy speciálního vzdělávání a poskytují vzdělávání především absolventům základních škol praktických (více v kapitole Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami). Identifikace škol vyučujících obory středních odborných učilišť se určuje podle kódů KKO: pokud mají na páté pozici písmeno „H“ a „E“. Obory s maturitní zkouškou mají na 5. místě kódu písmeno „L“.

Vzdělávání ve střední škole se člení na teoretické a praktické vyučování a výchovu mimo vyučování, praktické vyučování se člení na odborný výcvik, cvičení, učební praxi a odbornou nebo uměleckou praxi a sportovní přípravu, a to podle jednotlivých oborů vzdělání.

Počet škol vyučujících obory středních odborných učilišť se v posledních letech snižuje. Hlavními důvody poklesu byla klesající populační křivka a také volné kapacity škol vyučujících obory středních odborných škol a z toho vyplývající nižší zájem o tento druh vzdělávání. V roce 2006/07 vyučovalo v České republice žáky celkem 496 škol vyučujících obory středních odborných učilišť (bez škol pro žáky se SVP), z toho 17,3% tvořily školy soukromé a církevní.

Počet nově přijímaných žáků na školy vyučující obory středních odborných učilišť se v posledních čtyřech letech stabilizoval na úrovni 51,8–56,2 tis. nově přijímaných do denní formy středního vzdělávání s výučním listem a s maturitou. V roce 2006/07 bylo do denní formy vzdělávání včetně nástavbového studia přijato celkem 56,2 tis. žáků. Žáci jsou přijímáni především do oborů vzdělání s výučním listem (39,5 tis. žáků), 15,5 % žáků (10,7 tis.) se začíná vzdělávat ve čtyřletých oborech ukončených maturitní zkouškou. Oborová struktura nově přijímaných žáků do středních odborných učilišť se v posledních ně-

kolika letech ustálila. Nejvíce žáků (21,7 %) je přijímáno do skupiny oborů strojírenských a dále do skupin oborů gastronomie, hotelnictví a turismus (20,8%), elektrotechnických (11,1%) a skupiny oboru obchod (10,6%), dohromady to činí celkem 64% všech přijímaných žáků. Za zmínku stojí ještě skupina oborů Osobní a provozní služby, o kterou má zájem 8% žáků, z ostatních oborů se každý podílí na celkovém počtu přijatých méně než 7%.

Ve školním roce 2006/07 navštěvovalo školy vyučující obory středních odborných učilišť celkem 150 tis. žáků v denní formě vzdělávání s maturitou a s výučním listem. Podíl žáků soukromých a církevních škol byl 10,3%. Většina žáků se vzdělává v oborech vzdělávání s výučním listem (76,2%). Údaje jsou bez škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Vývoj počtu absolventů škol, které vyučují obory středních odborných učilišť, odpovídá vývoji nově přijímaných žáků v předchozích letech. Počet absolventů v roce 2005/06 se pohyboval na úrovni 50,1 tis., což je o více než 140 žáků méně než v předchozím roce.

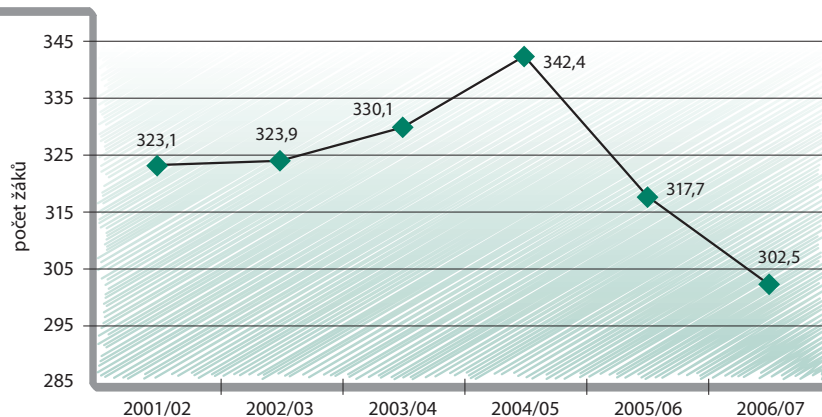
Rozložení škol vyučujících obory středních odborných učilišť v České republice je poněkud homogennější, než je tomu u škol vyučujících obory gymnázií, ale méně homogenní než rozložení škol vyučujících obory středních odborných škol. Průměrná velikost škol vyučujících obory středních odborných učilišť se pohybuje v rozmezí od 240 žáků ve Středočeském a Královéhradeckém kraji až po hodnotu kolem 396 žáků na školu v Moravskoslezském kraji. Jednotlivé kraje se liší i podílem soukromého a církevního školství. Nejvyšší zastoupení soukromých a církevních středních odborných učilišť vykazuje Praha (44,2% škol s 32,0% žáků). Naopak nejmenší podíl soukromých a církevních škol v oblasti učitelského školství je v Plzeňském kraji (3,8% škol s 1,0% žáků). Údaje jsou bez škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

1.2.3.2.3 Nástavbové studium

Střední školy mají ve své nabídce i nástavbové studium určené absolventům tříletých učebních oborů. Toto stu-

Obrázek 10

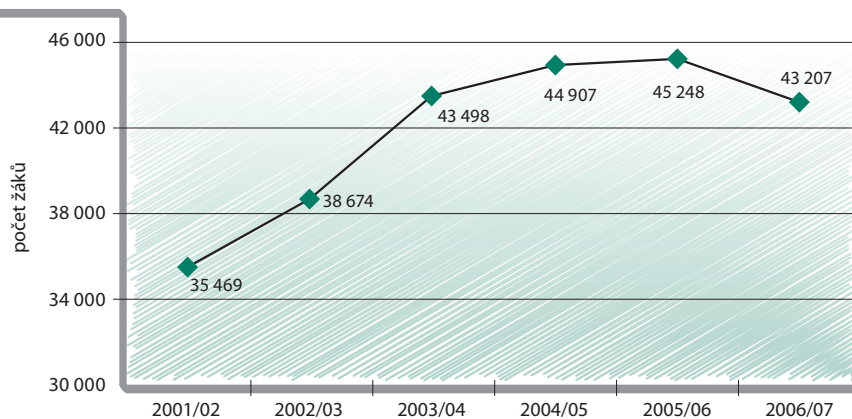
Počet žáků na školu v denní formě vzdělávání
ve školách vyučujících obory SOU
v letech 2001/02–2006/07
(bez žáků se SVP a bez nástavbového studia)

Zdroj: ÚIV

Obrázek 11

Vývoj počtu žáků nástavbového studia
v letech 2001/02–2006/07
(bez škol pro žáky škol se SVP)

Zdroj: ÚIV

dium vede (v denní formě vzdělávání v převážně dvouletých studijních oborech) k získání středního vzdělání s maturitou. Absolventi získávají stejné vzdělání jako absolventi oborů SOŠ a SOU, ukončené maturitní zkouškou, a mohou dále pokračovat ve studiu na vyšší odborné, případně vysoké škole.

Ve školním roce 2006/07 přijaly školy do denní formy vzdělávání v nástavbovém studiu 11,2 tis. žáků. Největší zájem byl o tyto skupiny oborů: Elektrotechnika, telekomunikace a výpočetní technika (49 % přijatých žáků), Strojírenství, strojírenská výroba (39 % žáků) a Textilní výroba a oděvnictví (6 % žáků).

V rámci ostatních forem vzdělávání tvoří žáci nástavbového studia na středních školách většinu – v roce 2006/07 zde studovalo v nástavbovém studiu celkem 22,5 tis. žáků, což je více než 92,6 % všech studujících v ostatních formách vzdělávání v oborech středních odborných učilišť.

1.2.4 Vzdělávání v konzervatoři

Od školního roku 2005/06 na základě zákona č. 561/2004 Sb. jsou konzervatoře samostatným druhem školy a i ve školských statistikách se nevykazují spolu se středoškolským vzděláváním, ale zcela samostatně.

Vzdělávání v konzervatoři rozvíjí znalosti, dovednosti a další schopnosti žáka získané v základním a v základním uměleckém vzdělávání, poskytuje všeobecné vzdělávání a připravuje žáky pro výkon náročných uměleckých nebo uměleckých a umělecko-pedagogických činností v oborech hudba, tanec, zpěv a hudebně dramatické umění.

Na konzervatoři je možno dosáhnout buď vyššího odborného vzdělání v konzervatoři (složením absolutoria po úspěšném ukončení šestiletého nebo osmiletého vzdělávacího programu) nebo středního vzdělání s maturitní zkouškou (nejdříve po čtyřech letech v denní formě šestiletého vzdělávacího programu nebo po osmi letech v denní formě vzdělávání v osmiletém vzdělávacím programu). Do osmiletého oboru tanec jsou žáci přijímáni ke studiu po pátém ročníku základní školy. Taneční kon-

zervatoř v působnosti kraje se nachází v Praze, Brně a Ostravě. V Praze působí ještě dvě soukromé taneční konzervatoře. Ke vzdělávání do prvního ročníku šestiletého vzdělávacího programu konzervatoře se přijímají uchazeči, kteří splnili povinnou školní docházku nebo úspěšně ukončili základní vzdělávání před splněním povinné školní docházky.

Sít konzervatoří v České republice není příliš hustá, v některých oblastech se konzervatoře nevyskytují vůbec. Ve školním roce 2006/07 působí 18 konzervatoří, z toho u většiny je zřizovatelem kraj (12), dále MŠMT (1), Ministerstvo obrany (1), soukromý nebo církevní zřizovatel provozuje 4 konzervatoře. Nejvíce konzervatoří je v Praze (7), z toho jedna pro žáky se zdravotním postižením, na ostatní kraje připadá v Ústeckém, Jihomoravském, Zlínském a Moravskoslezském kraji po dvou školách a v Jihočeském, Plzeňském a Pardubickém kraji působí po jedné škole. Průměrná velikost jedné školy je 186 žáků.

Na konzervatořích ve školním roce 2006/07 studovalo v denní formě vzdělávání (včetně žáků se zdravotním postižením) celkem 3 356 žáků, z toho 2 725 v šestileté formě vzdělávání a 631 v osmileté formě vzdělávání obor tanec. V ostatních formách vzdělávání studuje 178 žáků.

Do prvních ročníků denního vzdělávání bylo přijato celkem 555 žáků, z toho do šestileté formy vzdělávání po ukončení povinné školní docházky 487, do osmileté formy vzdělávání po ukončení 5. třídy základní školy 68 žáků.

1.2.5 Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

V českém vzdělávacím systému má nezastupitelné místo vzdělávání dětí, žáků, studentů i dospělých osob se speciálními vzdělávacími potřebami. Toto vzdělávání je určeno dětem, žákům, studentům, kterým jejich postižení brání dosáhnout příslušné úrovně vzdělání standardními pedagogickými metodami a postupy a při jejichž vzdělávání je nutné volit odpovídající obsahovou a organizační

Tabulka 13

Základní charakteristiky sítě konzervatoří
ve školním roce 2006/07

Kraj	Konzervatoře celkem		Soukromé a církevní konzervatoře		Velikost konzervatoře
	počet	žáci	počet	žáci	
Hlavní město Praha	7	1 374	28,6 %	1,5 %	196,3
Středočeský	x	x	x	x	x
Jihočeský	1	163	x	x	163,0
Plzeňský	1	167	x	x	167,0
Karlovarský	x	x	x	x	x
Ústecký	2	194	x	x	97,0
Liberecký	x	x	x	x	x
Královéhradecký	x	x	x	x	x
Pardubický	1	157	x	x	157,0
Vysočina	x	x	x	x	x
Jihomoravský	2	527	x	x	263,5
Olomoucký	x	x	x	x	x
Zlínský	2	280	50,0 %	4,6 %	140,0
Moravskoslezský	2	494	50,0 %	1,6 %	247,0
ČR celkem	18	3 356	22,2 %	1,2 %	186,4

Zdroj: ÚIV

formu vzdělávání a využívat metody a postupy speciální pedagogiky. Školy při zajišťování podmínek ke vzdělávání dětí, žáků, studentů se speciálními vzdělávacími potřebami spolupracují se zařízeními pro speciálně pedagogické nebo pedagogicko-psychologické poradenství (speciálně pedagogická centra, pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče).

Ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem č. 73/2005 Sb. pravidla a náležitosti zjišťování vzdělávacích potřeb dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a úpravu organizace, přijímání, průběhu a ukončování vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami, náležitosti individuálního vzdělávacího plánu a podmínky pro přecházování do vyššího ročníku.

Organizačními formami, ve kterých se uskutečňuje vzdělávání dětí nebo žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, je škola samostatně zřízená pro tyto žáky, tj. škola pro děti a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, dále speciální třída zřízená v souladu s platnými předpisy při škole běžného vzdělávacího proudu a forma individuální integrace dítěte nebo žáka se speciálními vzdělávacími potřebami do třídy běžného vzdělávacího proudu se současným zajištěním nezbytné speciálně pedagogické nebo psychologické podpory.

Kromě pedagogických pracovníků škol pro děti a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, u kterých je vyžadováno speciálně pedagogické vzdělání, působí na speciálních školách další pracovníci, kteří zajišťují komplexní péči o žáky – školní psychologové, odborní zdravotničtí pracovníci (na základě smluvního vztahu se zdravotní pojišťovnou – jedná se především o rehabilitační pracovníky), sociální pracovníci, pedagogičtí asistenti a další pracovníci. Spolu s integrací dětí se speciálními vzdělávacími potřebami do běžných škol se rozšiřuje i počet učitelů škol běžného vzdělávacího proudu, kteří absolvují některý vzdělávací program zaměřený na oblast vzdělávání dětí nebo žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a zvyšují si tak svou odbornou pedagogickou způsobilost

pro práci s žáky s postižením. To má celkově příznivý dopad na proces integrace a vytvoření nových vzdělávacích podmínek pro individuálně integrované děti či žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Speciální vzdělávání poskytuje vzdělávání a výchovu dětí od úrovně předškolní výchovy až po střední vzdělávání v rámci diferencovaných vzdělávacích programů, které respektují vzdělávací potřeby dětí a žáků s různými druhy a stupni postižení.

Školy pro děti a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami poskytují v rámci jednoho právního subjektu několik úrovní vzdělávání, v některých případech školy mateřské, základní i střední. Stejně jako základní školy a střední školy nabízejí i základní školy pro děti a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami kurzy pro doplnění základního vzdělání. Obdobně nabízejí základní školy praktické a základní školy speciální kurzy pro doplnění vzdělání poskytovaného základní školou praktickou a kurzy pro doplnění vzdělání poskytovaného základní školou speciální. Tyto kurzy jsou určeny občanům, kteří ukončili povinnou školní docházku a nezáskali odpovídající stupeň vzdělání.

Podle potřeby nabízejí školy pro děti a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (stejně jako běžné mateřské a základní školy) docházku do přípravných tříd pro děti se sociálním znevýhodněním, kde se tyto děti připravují na vstup do školského prostředí.

Do systému speciálního vzdělávání spadají i školy při zařízeních pro výkon ústavní výchovy, ochranné výchovy a pro preventivně výchovnou péči. Těmto školám se věnujeme v kapitole 1.2.7 Školská zařízení.

Sít škol pro děti a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a školských zařízení pro výkon ústavní výchovy, ochranné výchovy a pro preventivně výchovnou péči (včetně speciálních tříd na běžných školách) je v současné době poměrně hustá a zajišťuje dostupnost pro většinu žáků se zdravotním postižením. Tyto školy jsou z velké většiny zřizovány obcemi a kraji (speciální třídy na základních školách jsou zřizovány především obcemi),

Tabulka 14

Rozložení škol pro žáky se SVP a počtu žáků ve školách pro žáky se SVP podle krajů v roce 2006/07

Kraj	Mateřské školy pro děti se SVP		ZŠ pro žáky se SVP bez ZŠ speciální		Základní škola speciální		Střední školy pro žáky se SVP	
	počet škol	počet žáků	počet škol	počet žáků	počet škol	počet žáků	počet škol	počet žáků
Hlavní město Praha	17	570	40	2 427	17	372	32	1 904
Středočeský	12	307	59	3 241	49	666	31	1 800
Jihočeský	6	119	32	1 497	21	350	17	832
Plzeňský	5	157	26	1 587	16	286	15	879
Karlovarský	4	67	21	1 011	13	163	9	484
Ústecký	5	213	48	3 837	37	810	32	2 054
Liberecký	10	265	33	1 684	20	276	7	581
Královéhradecký	9	333	37	1 702	21	324	16	1 407
Pardubický	3	43	33	1 524	16	348	8	724
Vysočina	1	28	20	784	20	320	14	607
Jihomoravský	19	489	39	2 539	26	698	29	1 995
Olomoucký	10	226	32	1 989	23	394	23	1 162
Zlínský	5	99	23	1 226	20	387	18	936
Moravskoslezský	15	486	53	3 014	47	808	28	2 427
ČR celkem	121	3 402	496	28 062	346	6 202	279	17 792

Zdroj: ÚIV

část sítě tvoří školy zřizované MŠMT (zejména se jedná o školy s celorepublikovou působností) a školy soukromé a církevní. V roce 2006/07 působilo v České republice celkem 1 242 škol pro děti a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Toto číslo zahrnuje různé druhy škol od mateřských až po střední školy. Nejvíce je škol, které navštěvují žáci plnící povinnou školní docházku (496 škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a 346 základních škol speciálních).

Počet žáků škol pro děti a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami zaznamenal od roku 1995/96 mírný pokles, který je způsoben jednak poklesem populační křivky, jednak silicí integrací postižených dětí do běžných škol. V roce 2006/07 vyučovaly školy pro děti a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami 55,5 tis. žáků. Největší podíl tvoří žáci plnící na školách pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami povinnou školní docházku (28,1 tis. na základních školách pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a 6,2 tis. na základních školách speciálních včetně přípravných stupňů). Celkově školy pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami navštěvují 4 % dětí ve věku povinné školní docházky.

1.2.6 Vyšší odborné školství

Vyšší odborné školy (VOŠ) jsou součástí vzdělávací soustavy ČR od školního roku 1996/97. Poskytují vyšší odborné vzdělání jako samostatný stupeň vzdělání a rozšiřují vzdělávací nabídku v oblasti odborně orientovaného terciárního vzdělávání. Mezinárodní normou pro klasifikaci vzdělávání ISCED-97 je vyšší odborné vzdělání hodnoceno stupněm 5B.

Vyšší odborná škola poskytuje v jednotlivých vzdělávacích programech vyšší odborné vzdělání zahrnující všeobecné, specificky odborné vzdělání, náročnou praktickou přípravu a je ukončena absolutoriem. Denní studium trvá nejméně dva a nejvíce tři roky, dálkové studium trvá nejméně tři a nejvíce čtyři roky. Pokud je součástí denního studia praktická příprava konaná formou odborné

praxe o délce větší než tři měsíce, může denní studium trvat maximálně tři a půl roku.

Ve srovnání s vysokoškolskými bakalářskými studijními programy srovnatelnými délkou studia a mnohdy i úrovní jsou patrné dva rozdíly formálního charakteru: za studium se i ve veřejných vyšších odborných školách, které zřizuje kraj, platí školné (i když regulované a v porovnání se školným na soukromých školách prakticky zanedbatelné). Absolvent VOŠ má právo užívat označení DiS. uváděné za jménem (Diplomovaný specialista v oboru [s uvedením názvu studovaného oboru] – Opatření MŠMT k označování absolventů vyšší odborné školy č. j. 10 621/98-23). Vyšší odborné vzdělání je nutno chápat jako **vzdělání ukončené**. Netvoří tedy přechod mezi vzděláním středním a vysokoškolským.

Počet VOŠ je po celou dobu jejich existence relativně stabilní, ve školním roce 2006/07 jsou studenti vyučováni na celkem 174 školách, z nichž více než čtvrtina (48 škol) je soukromých, více než 7 % církevních a jedna škola státní (Ministerstva vnitra). Většina škol nabízí denní formu studia, na 39 % škol se výuka realizuje také v ostatních formách studia.

Počty nově přijatých ke studiu na VOŠ se od jejich vzniku příliš neměnily (pohybovaly se v rozmezí od 10 do 14 tisíc) s výjimkou školního roku 2000/01, kdy došlo k výraznějšímu poklesu. Ten byl ovlivněn situací na středních školách, z nichž neodcházeli téměř žádní maturanti (důsledek zavedení povinné devítileté školní docházky na základní škole v roce 1995). Od školního roku 2004/05 započal trend mírného poklesu v počtu nově přijímaných a tento trend přetrvává dosud. V roce 2006/07 bylo ke studiu na vyšších odborných školách nově přijato celkem 11,1 tis. studentů, z toho 82,4 % (9,1 tis.) do denní formy studia, což je nižší počet než v minulých čtyřech letech.

Zájem o studium na vyšších odborných školách je poměrně vysoký, i když v posledních letech rovněž klesá. V roce 2006/07 se přihlásilo ke studiu 17,2 tis. uchazečů, z nichž každý podal v průměru 1,3 přihlášky. Nadpoloviční většina uchazečů (v roce 2005/06 to bylo 51,5 %),

Tabulka 15

Vývoj počtu dětí individuálně integrovaných do běžných tříd v letech 2001/02–2006/07

Zdroj: ÚIV

	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07
Mateřské školy	2 728	2 537	2 001	1 919	1 515	1 591
Základní školy	56 973	56 455	53 550	51 587	45 556	39 982
Střední školy	1 274	2 987	4 006	4 519	4 164	4 502

Tabulka 16

Počet vyšších odborných škol, studentů, poprvé zapsaných a absolventů v roce 2006/07

Zdroj: ÚIV

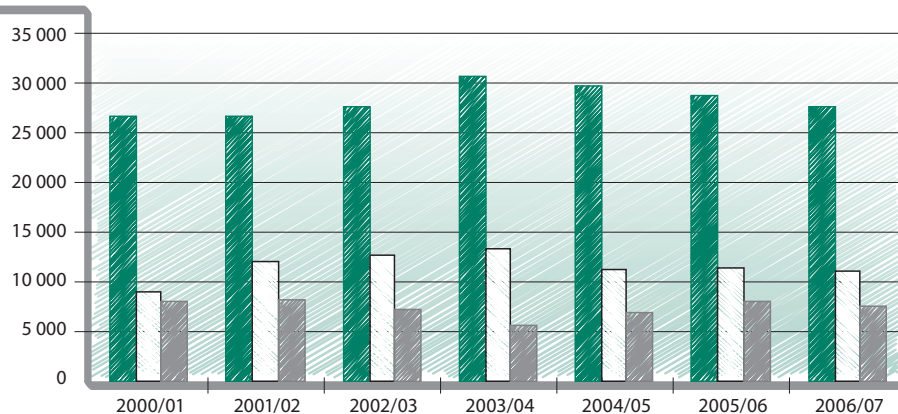
VOŠ		Školy	Studenti		Poprvé zapsaní do prvního ročníku		Absolventi za školní rok 2006	
			celkem	z toho dívky	celkem	z toho dívky	celkem	z toho dívky
celkem		174	27 650	19 788	11 052	7 837	7 521	5 389
z toho	denní forma vzdělávání	170	22 696	16 042	9 103	6 399	6 338	4 470
	ostatní formy vzdělávání	68	4 954	3 746	1 949	1 438	1 183	919

Obrázek 12

VOŠ – počet studentů, nově přijatých a absolventů v letech 2000/01–2006/07

■ studenti
□ nově přijatí
■ absolventi

Zdroj: ÚIV

kteří se hlásí ke studiu na vyšší odborné škole, podává zároveň i přihlášku na vysokou školu. Z těch, kterým přijde kladné vyrozumění o přijetí na vyšší odbornou školu, je 14,5 % zároveň přijato ke studiu na vysoké škole. Většina z nich se rozhodne pro vysokou školu a ke studiu na vyšší odborné škole nenastoupí.

Naprostá většina z **přijatých uchazečů o studium** přichází na vyšší odborné školy ihned po složení maturitní zkoušky, i když se jejich podíl postupně snižuje (v roce 1996/97 to bylo 85 % přijatých, v roce 2006/07 se jednalo o 65 %). Na vyšší odborné školy dosud nastupovali především absolventi středních odborných škol – roce 2006/07 to bylo 65 % přijatých. Následovali absolventi středních odborných učilišť (21 %) a gymnázií (14 %) (na rozdíl od předchozích let, kdy počet absolventu gymnázií přesahoval 21 % a počet absolventu SOU se pohyboval pod hranicí 14 %).

Ve školním roce 2006/07 **studoval na vyšších odborných školách** celkem 27,7 tisíce studentů, z nichž 35,8 % na školách soukromých a církevních. Většina studentů (82,1 %) studuje formou denního vzdělávání.

Počty absolventů VOŠ až do roku 2001/02 postupně rostly spolu s naplňováním posledních postupových ročníků, v roce 2001/02 jich absolvovalo celkem 7,2 tisíce. V roce 2002/2003 došlo k poklesu – VOŠ absolvovalo pouze 5,6 tisíce studentů. Tento náhlý propad byl způsoben nižším počtem absolventů maturitních oborů středních škol v roce 1999/2000 z důvodu zavedení povinné devítileté školní docházky na základních školách. Ve školním roce 2003/04 se počet absolventů opět zvýšil na téměř 8 tisíc. V roce 2005/06 opouštělo vyšší odborné školy 7,5 tisíc absolventů.

Nabídka vzdělávacích programů vyšších odborných škol je od počátku jejich existence poměrně pestrá. Až do roku 2000/01 se struktura přijímaných příliš neměnila, v roce 2000/01 však vykazovala jiné charakteristiky než v předchozích letech, což bylo důsledkem nižšího počtu nově přijímaných a tzv. „odložené poptávky“. Nejvíce studentů bývá tradičně přijímáno ke studiu ekonomických, zdravotnických a pedagogických programů. V roce

2006/07 bylo nejvíce studentů přijato do programů ekonomických (23,7 %) a zdravotnických (20,1 %). Následují studijní programy pedagogické včetně sociální péče (16,3 %), technické (13 %) a humanitní a společenské (11,2 %). Procento přijatých studentů do jednotlivých studijních programů se v denní formě studia prakticky neliší od procentuálního rozložení žáků podle jednotlivých skupin programů do všech forem studia. V ostatních formách jsou také na prvním místě programy pedagogické včetně sociální péče (27,7 %), následují právní vědy a nauky (21 %), třetí místo obsazují ekonomické programy (20 %) a čtvrté programy zdravotnické (16,7 %).

Vyšší odborné školy jsou druhem škol, které jsou po území České republiky rozloženy značně nerovnoměrně. Jsou soustředěny především do velkých měst a mnohé z nich mají nadregionální působnost.

1.2.7 Školská zařízení

Vzdělávací systém zahrnuje vedle škol i zařízení a instituce, které vytvářejí sociální zázemí škol (stravování a ubytování žáků a studentů) a podporují mimoškolní vzdělávací aktivity (školní družiny a kluby, základní umělecké školy, střediska pro volný čas dětí a mládeže aj.). Důležitou součástí systému vzdělávání jsou dále zařízení pro výkon ústavní výchovy a preventivně výchovné péče. Soustava školských zařízení vytváří systém doplňkové péče a zahrnuje:

- zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků;
- školská poradenská zařízení;
- školská výchovná a ubytovací zařízení;
- školská zařízení pro zájmové vzdělávání;⁹
- zařízení školního stravování;
- školská účelová zařízení.

⁹ V případech základních uměleckých škol a jazykových škol se nejedná o školská zařízení, ale o školy. Vzhledem k tomu, že neposkytují stupeň vzdělání, však byly zařazeny do této kapitoly.

Tabulka 17

VOŠ – školy, studenti, učitelé ve školních letech 2000/01–2006/07

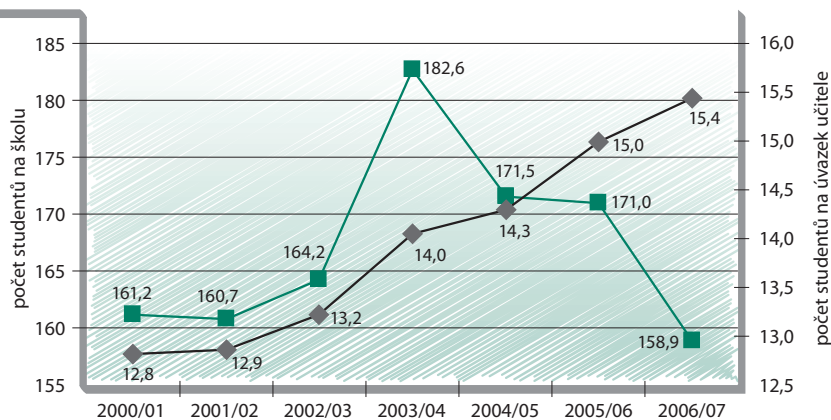
	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07
školy	165	166	168	168	173	176	174
studenti	26 605	26 680	27 584	30 681	29 674	28 792	27 650
učitelé přepočtení	2 077,6	2 075,7	2 086,3	2 184,3	2 261,5	1 923,0	1 792,0
počet studentů na školu	161,2	160,7	164,2	182,6	171,5	171,0	158,9
počet studentů na úvazek učitele	12,8	12,9	13,2	14,0	14,3	15,0	15,4

Zdroj: ÚIV

Obrázek 13

VOŠ – poměrové ukazatele ve školních letech 2000/01–2006/07

- počet studentů na školu
- ◆ počet studentů na úvazek učitele

Zdroj: ÚIV

1.2.7.1 Péče o děti a žáky mimo vyučování

Hlavním úkolem zařízení, která poskytují péči o děti mimo vyučování, je rozvoj vědomostí a dovedností dětí, posílení jejich orientace na hodnotné zájmy a dále i působení výchovné a socializační. Významná je i funkce výpomoci zaměstnaným rodičům v péči o potomka.

Školní družiny jsou určeny přednostně pro žáky prvního stupně základní školy a odpovídajících ročníků škol speciálních. K pravidelné denní docházce mohou být přijati i žáci druhého stupně základní školy, žáci nižšího stupně šestiletého nebo osmiletého gymnázia nebo odpovídajících ročníků osmiletého vzdělávacího programu konzervatoře, pokud nejsou přijati k činnosti klubu. Družina zabezpečuje výchovnou, vzdělávací, zájmovou a tématickou rekreační činnost, nabízí spontánní činnosti, dále jsou využívány odpočinkové činnosti a příprava na vyučování. Družiny jsou většinou zřizovány přímo v základních školách, v základních školách speciálních, existují však i školní družiny při mateřských školách a mohou být zřízeny i školní družiny samostatné. V posledním roce počet školních družin vzrostl cca o 50 proti školnímu roku 2005/06 a ve školním roce 2006/07 činil 3 992. Díky klesající demografické křivce a nárůstu počtu žáků ve školních družinách podíl zapsaných žáků ve školních družinách na počtu žáků 1. stupně plynule roste (z 36,8 % v roce 2000/01 na 49,5 % v roce 2006/07) a jejich počet v roce 2006/07 činil 221,8 tis.

Školní kluby poskytují zájmové vzdělávání žákům jedné školy nebo několika škol. Činnost klubu je určena přednostně pro žáky druhého stupně základních škol, speciálních škol, žáky nižšího stupně šestiletého nebo osmiletého gymnázia nebo odpovídajících ročníků osmiletého vzdělávacího programu konzervatoře. Účastníkem může být i žák prvního stupně základní školy, který není přijat k pravidelné denní docházce do družiny. Školní klub zabezpečuje výchovnou, vzdělávací, zájmovou a tématickou rekreační činnost, nabízí příležitostné a spontánní činnosti. Školní kluby zpravidla vznikají při základních školách, speciálních školách a víceletých gymnáziích, ale

mohou také existovat jako samostatná školská zařízení pro zájmové vzdělávání. Počet školních klubů neustále klesá; v roce 2006/07 bylo 447 školních klubů. Podíl zapsaných na počtu žáků 2. stupně vzrostl ze 7,3 % v roce 2005/06 na 8,5 % v roce 2006/07.

Střediska pro volný čas dětí a mládeže organizují různorodé pravidelné či jednorázové aktivity a plní funkci výchovně-vzdělávací a rekreační. Člení se na **domy dětí a mládeže**, s širokou působností v mnoha zájmových oborech, a na **stanice zájmových činností** specializované na konkrétní zájmovou činnost. Nabídka činností je určena všem věkovým kategoriím dětí, žáků a studentů včetně rodičů a dalších zájemců a je velmi široká. Vedle pravidelné zájmové činnosti (zájmové kroužky, kluby, kurzy) organizují střediska příležitostné akce (exkurze, přednášky, besedy), prázdninovou činnost (tábory, odborná soustředění), soutěže, přehlídky a nabídku různých spontánních aktivit. Významným prvkem v činnosti středisek pro volný čas dětí a mládeže je práce s nezaměstnanou mládeží a program protidrogové politiky. Ve sledovaných letech 2000/01 až 2006/07 se počet středisek pohyboval mezi 289 až 301; v posledních třech letech stoupá, a to na 301 v roce 2006/07. Střediska volného času měla v roce 2006/07 220,3 tis. členů z řad dětí a mládeže (78 % z nich tvořila mládež do 15 let) a jejich činnost zabezpečovalo 11,7 tis. pedagogických pracovníků, z nichž 84 % bylo externích.

Základní umělecké školy poskytují základy vzdělání v jednotlivých uměleckých oborech (hudebním, tanečním, výtvarném a literárně-dramatickém) a připravují děti pro studium na konzervatořích a mládež ke studiu na vysokých školách s uměleckým zaměřením. Existují již téměř 60 let a v letech 1961 až 1990 byly zřizovány pod názvem lidové školy umění. Tyto školy organizují studium pro žáky ve věku 5–18 let (1–2leté přípravné studium, 6–7letý I. stupeň základního studia, 3–4letý II. stupeň základního studia) a dále rozšířené studium obou stupňů a nejdéle 4leté studium pro dospělé. Počet základních uměleckých škol ve školním roce 2006/07 byl 476 (ve

Tabulka 18**Vývoj počtu školních družin a klubů, počtu žáků v nich a jejich podílu na odpovídající školské populaci v letech 2000/01–2006/07**

	2000/01	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07
Počet školních družin	4 223	4 023	4 091	4 119	3 946	3 992
Počet zapsaných žáků	225 244	218 938	215 235	212 664	215 707	221 827
Podíl na počtu žáků 1. stupně základních škol a základních škol speciálních	37,8 %	39,0 %	40,7 %	42,5 %	43,1 %	49,5 %
Počet školních klubů	528	520	492	453	455	447
Počet zapsaných žáků	49 514	50 849	48 886	34 680	35 877	37 373
Podíl na počtu žáků 2. stupně základních škol a základních škol speciálních a nižšího stupně víceletých gymnázií	9,7 %	9,9 %	9,7 %	7,0 %	7,3 %	8,5 %

Zdroj: ÚIV

školním roce 2001/02 se jednalo o 470 škol), počet žáků poprvé od roku 2001/02 meziročně vzrostl (218,8 tis. v roce 2006/07). Většina, cca 65 % zapsaných žáků, studuje hudební obory.

Jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky zabezpečují studium cizích jazyků pro děti, mládež a dospělé na všech úrovních znalostí. Studium může být zakončeno státní závěrečnou zkouškou. Kromě veřejných jazykových škol nabízejí studium cizích jazyků soukromé jazykové školy, údaje o jejich počtu a celkovém počtu zapsaných však nejsou k dispozici (s výjimkou jednoletých jazykových pomaturitních kurzů, kde se statistika sleduje). V roce 2006/07 existovalo 34 jazykových škol s právem státní jazykové zkoušky, které navštěvovalo 22,7 tis. žáků; počet žáků státních jazykových škol přitom od roku 2000/01 poklesl o cca 4 tisíce. Na jazykových školách zájem o jednoleté kurzy cizích jazyků v pomaturitním studiu ve srovnání s minulým rokem mírně poklesl (z 1,4 tis. na 1,3 tis. posluchačů), na soukromých jazykových školách byl počet posluchačů ve školním roce 2006/07 4,8 tis., stoupl počet soukromých subjektů nabízejících tento typ studia (115).

1.2.7.2 Školní stravování a ubytování žáků základních a středních škol

Školní jídelny při mateřských, základních, středních, vyšších odborných školách a školách pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami zajišťují stravování pro děti, žáky, studenty a personál škol. Tyto jídelny existují buď přímo při škole, domově mládeže, nebo fungují jako samostatná zařízení. Kromě stravování žáků a pedagogů mohou jídelny na komerční bázi nabízet stravování i jiným osobám. Po dvou letech růstu počtu školních jídelen evidujeme ve školním roce 2006/07 pokles na současných 8 020. Počet stravujících se dětí, žáků a studentů poklesl od školního roku 2001/02 o cca 90 tis. V roce 2006/07 se ve školních jídelnách stravovalo 1 273 tis. žáků. Podíl stravujících se ve školní jídelně na celkovém počtu dětí činil v případě mateřských škol 94 %, v případě žáků zá-

kladních škol 76 % a u žáků škol středních a studentů vyšších odborných škol 47 %.

Domovy mládeže zabezpečují celotýdenní ubytování žáků a studentů zejména středních a vyšších odborných škol a umožňují tak přístup ke vzdělání žákům, kteří chtějí navštěvovat školu vzdálenou od místa bydliště. Součástí domovů je obvykle i školní jídelna a kromě ubytování a stravování nabízejí tato zařízení ubytovaným žákům i jiné služby a aktivity (náplň využití volného času). Po výrazném poklesu počtu domovů mládeže v posledních letech ve školním roce 2006/07 jejich počet vzrostl o 12 oproti předchozímu roku na současných 519. Počet ubytovaných žáků a studentů nadále klesá – v roce 2006/07 činil 52,1 tis., což představuje pokles o zhruba 7,6 tis. od roku 2001/02. Podíl ubytovaných na celkovém počtu žáků denního studia středních škol se v posledních letech pohybuje okolo 9 %.

Kromě domovů mládeže existují další ubytovací zařízení – **internáty**, které ubytovávají především žáky škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Počet těchto zařízení i počet ubytovaných žáků od roku 2000/01 klesá; v roce 2006/07 existovalo 97 internátů speciálních škol, ve kterých bylo ubytováno 3,8 tis. žáků. Snížil se rovněž podíl ubytovaných v internátech na celkovém počtu žáků škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, a to ve sledovaném období ze 7,6 % na 6,0 %.

1.2.7.3 Školská zařízení pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče

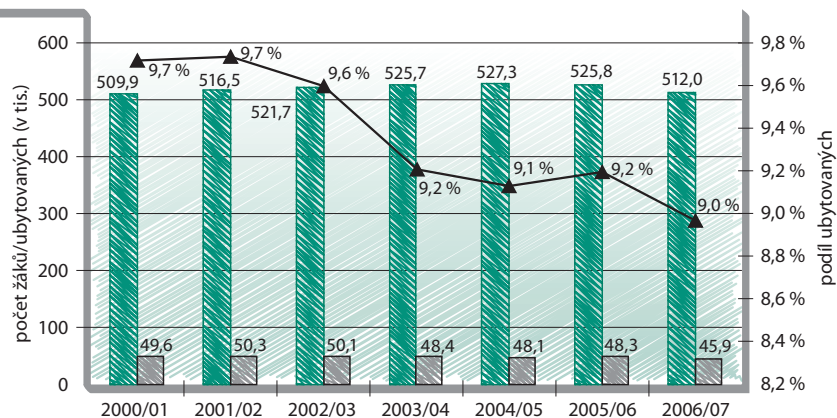
Účelem školských zařízení pro preventivně výchovnou péči je předcházet vzniku a rozvoji negativních projevů chování dětí a mladých lidí nebo narušení jejich zdravého vývoje, zmírňovat nebo odstraňovat příčiny nebo důsledky již vzniklých poruch chování a přispívat ke zdravému osobnostnímu vývoji dětí a mládeže. Školská zařízení pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče jsou určena dětem a mládeži ve věku 3–18 let, kterým poskytují ochranu před nepříznivým působením nefunkčního rodinného nebo jiného

Obrázek 14

Domovy mládeže – počet ubytovaných a jejich podíl na celkovém počtu žáků denního vzdělávání středních škol v letech 2000/01–2006/07

- žáci středních škol (denní forma vzdělávání)
- ubytovaní žáci
- ▲ podíl ubytovaných z celkového počtu žáků středních škol denní formy vzdělávání

Zdroj: ÚIV

sociálně nepříznivého prostředí a zajišťují tak zaopatření a výchovu, kterou by za normálních okolností měla plnit rodina. Do těchto zařízení mohou být děti umístěny jak na základě rozhodnutí soudu, tak na žádost rodičů nebo jejich zákonných zástupců.

Do chodu činnosti školských zařízení pro ústavní a ochrannou výchovu významně zasáhl **zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů**. Tento zákon zásadním způsobem upravil systém práce v těchto zařízeních, kdy snížením počtů dětí ve výchovných skupinách a v samotných zařízeních až o polovinu akcentoval individualizaci výchovného působení. Zákon přinesl i změnu názvosloví některých institucí: nepočítá se již s dětskými domovy internátního typu a zvláštními školami internátními a dětské výchovné ústavy a výchovné ústavy pro děti a mládež se staly dětskými domovy se školou. Z hlediska koncepčního a metodického převzaly podle tohoto zákona ve svých územních obvodech (přesahujících stávající krajské uspořádání) vedoucí úlohu diagnostické ústavy. Náběhu daných změn byl zákonem vymezen interval dvou let, tzn. zákon platí v plném rozsahu od 1. července 2004.

Diagnostické ústavy jsou zařízení, která přijímají děti na základě výsledků komplexního vyšetření z hlediska psychologického, speciálně pedagogického a zdravotního a na základě volné kapacity jednotlivých zařízení je následně umísťují do dětských domovů, dětských domovů se školou nebo výchovných ústavů. Ve zvláště odůvodněných případech, vyžaduje-li to zájem dítěte, je dítě umístěno mimo zařízení do smluvní rodiny. Pobyt dítěte v těchto zařízeních trvá zpravidla 8 týdnů. Diagnostické ústavy mohou poskytovat péči také dětem, o jejichž umístění v důsledku jejich poruch chování požádaly osoby odpovědné za výchovu, a po dobu nezbytně nutnou dále i dětem s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou zadržaným na útěku z jiných zaří-

zení, popřípadě z místa pobytu nebo přechodného ubytování. Pro děti, které ukončily povinnou školní docházku, jsou jako součást diagnostického ústavu zřizovány diagnostické třídy, v nichž je zajišťována příprava dětí na jejich budoucí povolání. Základní organizační jednotkou pro práci s dětmi v diagnostických ústavech je výchovná skupina, kterou tvoří nejméně 4 a nejvíce 6 dětí.

Diagnostické ústavy plní zejména následující úkoly:

- diagnostické, spočívající ve vyšetření dětí formou pedagogických a psychologických činností,
- vzdělávací, v jejichž rámci se zjišťuje úroveň dosažených znalostí a dovedností, stanovují a realizují se specifické vzdělávací potřeby v zájmu rozvoje osobnosti dětí přiměřeně jejich věku, individuálním předpokladům a možnostem,
- terapeutické, které prostřednictvím pedagogických a psychologických činností směřují k nápravě poruch v sociálních vztazích a v chování dětí,
- výchovné a sociální, vztahující se k osobnosti dětí, k jejich rodinné situaci a nezbytné sociálně-právní ochraně,
- zprostředkovávají zdravotní vyšetření dětí,
- organizační, související s umístováním dětí do zařízení v územním obvodu diagnostického ústavu vymezeném ministerstvem, popř. i mimo územní obvod,
- spolupracují s orgány sociálně-právní ochrany při přípravě návrhu na nařízení předběžného opatření, které bude vykonáváno v diagnostickém ústavu,
- koordinační, směřující k prohloubení a sjednocení odborných postupů ostatních zařízení v rámci územního obvodu diagnostického ústavu, k ověřování jejich účelnosti a ke sjednocení součinnosti s orgány státní správy a dalšími osobami zabývajícími se péčí o děti.

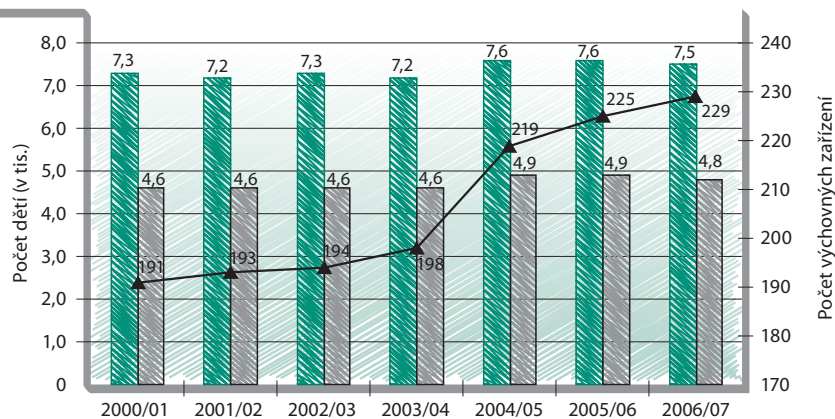
Péči o děti a mládež, které nemají z různých důvodů možnost vyrůstat ve vlastní rodině ani v náhradní rodinné péči a které nemají závažné poruchy chování, zajišťují **dětské domovy**. V těchto zařízeních se děti vzdělávají ve školách, které nejsou součástí dětského domova. Ve vztahu k dětem plní dětské domovy zejména úkoly

Obrázek 15

Vývoj počtu školských zařízení pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy a preventivně ochranné péče a dětí (v tis.) v letech 2000/01–2006/07

- děti a mládež celkem
- děti a mládež v dětských domovech
- ▲ výchovná zařízení celkem

Zdroj: ÚIV

výchovné, vzdělávací a sociální. Do těchto zařízení mohou být umísťovány děti s nařízenou ústavní výchovou ve věku zpravidla od 3 do nejvýše 18 let; v dětských domovech je poskytována péče rovněž nezletilým matkám spolu s jejich dětmi. Základní organizační jednotkou v dětském domově je rodinná skupina, kterou tvoří nejméně 6 a nejvíce 8 dětí. V dětském domově lze zřídit nejméně 2 a nejvíce 6 rodinných skupin, přičemž zařazování dětí do skupin probíhá se zřetelem na jejich výchovné, vzdělávací a zdravotní potřeby.

Pro děti s výraznými poruchami chování jsou určeny **dětské domovy se školou**. Účelem těchto zařízení je zajišťovat péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, které mají závažné poruchy chování nebo které pro svou přechodnou nebo trvalou duševní poruchu vyžadují výchovně léčebnou péči. V dětských domovech se školou jsou umísťovány také děti s uloženou ochrannou výchovou nebo nezletilé matky s dětmi, které buď samy nebo jejich děti nemohou být vzdělávány v „běžném“ dětském domově. Do dětského domova se školou mohou být umísťovány děti zpravidla od 6 let do ukončení povinné školní docházky. Pokud v průběhu povinné školní docházky pomínou důvody pro zařazení dítěte do školy zřízené při dětském domově, je dítě na základě žádosti ředitele dětského domova se školou zařazeno do školy, která není součástí dětského domova se školou. Nemůže-li se dítě po ukončení povinné školní docházky pro pokračující závažné poruchy chování vzdělávat ve střední škole mimo zařízení nebo neuzavře-li pracovněprávní vztah, je přeřazeno do výchovného ústavu. Stejně jako v dětském domově je i v domově se školou základní jednotkou rodinná skupina – mívá nejméně 5 a nejvíce 8 dětí, zpravidla různého věku a pohlaví. V dětském domově se školou lze zřídit nejméně 2 a nejvíce 6 rodinných skupin.

O děti starší 15 let se závažnými poruchami chování, u nichž byla nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova, pečují **výchovné ústavy**. Výchovné ústavy jsou zřizovány odděleně pro děti s nařízenou ústavní výchovou a uloženou ochrannou výchovou, po-

případě jako výchovné ústavy nebo výchovné skupiny pro nezletilé matky a jejich děti a děti, které vyžadují výchovně léčebnou péči. Do výchovného ústavu mohou být umísťeny i děti starší 12 let, mají-li uloženu ochrannou výchovu a v jejich chování se projevují tak závažné poruchy, že nemohou být umísťeny v dětském domově se školou. Výjimečně, v případech zvláště závažných poruch chování, lze do těchto zařízení umístit i děti s nařízenou ústavní výchovou starší 12 let. Při výchovných ústavech se jako jejich součást zřizují základní, speciální školy nebo střední školy.

Střediska preventivně výchovné péče poskytují všestrannou preventivní speciálně pedagogickou péči a psychologickou pomoc dětem s rizikem či s projevy poruch chování a negativních jevů v sociálním vývoji a dětem propuštěným z ústavní výchovy při jejich integraci do společnosti. Tato péče je zaměřena na odstranění či zmírnění již vzniklých poruch chování a na prevenci vzniku dalších vážnějších výchovných poruch a negativních jevů v sociálním vývoji dětí, pokud u nich nenastal důvod k nařízení ústavní výchovy nebo uložení ochranné výchovy. Střediska poskytují zejména konzultace, odborné informace a pomoc osobám odpovědným za výchovu a vzdělávání dětí. Mimo to spolupracují střediska s pedagogicko-psychologickými poradnami, v případě dětí se zdravotním postižením i se speciálně pedagogickými centry, dále se školními metodiky prevence a s orgány, které se podílejí na prevenci sociálně patologických jevů a drogových závislostí. Na území své působnosti stanoveném zřizovatelem zpracovávají střediska také plán aktivit prevence zneužívání návykových látek a dalších sociálně patologických jevů a koordinují jeho realizaci v rámci škol a školských zařízení, jimž rovněž poskytuje metodickou pomoc. Střediska preventivně výchovné péče mohou poskytovat své služby i za úplatu (její výše a způsob úhrady jsou stanoveny nařízením vlády).

Počet všech typů výchovných zařízení od roku 2001/02 stoupá, zejména u dětských domovů, kde byl nárůst téměř 20 % mezi roky 2001/02 a 2006/07. V roce 2006/07 exis-

tovalo 229 zařízení ústavní a ochranné výchovy, z nichž většinu (153) tvořily dětské domovy. V posledním roce poklesl počet svěřenců umístěných ve výchovných zařízeních pod úroveň z roku 2004/05. V roce 2006/07 bylo 4,8 tis. dětí v dětských domovech, 1,4 tis. ve výchovných ústavech a 516 v diagnostických ústavech.

1.3 Vysoké školství

1.3.1 České vysoké školství a vývoj v Evropě

Pro Českou republiku je stejně jako pro další zúčastněné evropské země akčním plánem rozvoje tzv. boloňský proces, který směřuje k vytvoření otevřeného Evropského prostoru vysokého školství do roku 2010. Mezi hlavní rysy nového systému patří rozčlenění vysokoškolského studia do tří stupňů vzdělávání – bakalářského, magisterského a doktorského. Neméně významným aspektem je vypracování evropského systému kreditů „ECTS“ jako prostředku pro vyjádření studijní zátěže, a to jak podpory všestranné studentské mobility na straně jedné, tak plnicího akumulační funkce na straně druhé. Systém ECTS může být dostupný i do jiných systémů než vysokoškolského, např. do oblasti celoživotního vzdělávání. Jeden standardní akademický rok má hodnotu 60 ECTS kreditů.

Na základě evropského rámce kvalifikací přijatého na konferenci ministrů v Bergenu (2005) první cyklus (bakalářský) trvá obvykle 3–4 roky (t. j. student získává 180–240 ECTS kreditů) a vede k vysokoškolskému diplomu, druhý cyklus, magisterský, obvykle 1,5–2 roky, ve výjimečných případech 1 rok (t. j. student získává 90–120 ECTS kreditů, ve výjimečných případech minimálně 60 ECTS kreditů). Třetí cyklus, doktorský, má standardní dobu 3–4 roky (není zatím vyjadřován v ECTS kreditech).

Neméně zásadní je podpora evropské spolupráce v udržování kvality vysokoškolského vzdělávání (vypracování srovnatelných kritérií a metodologie) a podpora evropské spolupráce v oblasti zpracování obsahu vzdělávání. Takovýto evropský systém bude lépe odpovídat tradicím a potřebám Evropy, bude přitažlivější pro studenty

a posílí nejen atraktivitu a konkurenceschopnost jejího vzdělávacího systému, ale i konkurenceschopnost absolventů evropských vysokých škol na trhu práce (národním, evropském i globálním).

Ministři zúčastněných zemí rozhodli, že tento proces, který se stal největší reformou v evropském měřítku od 70. let minulého století, potřebuje neustálou podporu a přizpůsobení reálnému vývoji. Proto se scházejí každé dva roky v některé ze signatářských zemí.

Hlavní cíle a principy vysokého školství v České republice jsou naplňovány zejména prostřednictvím dlouhodobého záměru vzdělávací, vědecké, výzkumné a vývojové, umělecké nebo další tvůrčí činnosti vysokých škol zpracovaného ministerstvem a dlouhodobých záměrů jednotlivých vysokých škol a jejich každoročních aktualizací. Účinným nástrojem pro konkrétní podporu jsou již od roku 2002 rozvojové programy vyhlášené ministerstvem. Tyto programy umožnily na základě souladu dlouhodobého záměru ministerstva a jednotlivých vysokých škol finančně podpořit na našich veřejných vysokých školách zejména transformaci tradičních „dlouhých“ magisterských studijních programů do dvou cyklů – bakalářského a navazujícího magisterského, lepší dostupnost v terciární sféře, zejména formou spolupráce vysokých škol a vyšších odborných škol, zavádění kreditového systému ECTS, vydávání Dodatku k diplomu všem absolventům vysokých škol. To vše přispívá k větší transparentnosti v oblasti mezinárodního vzdělání a jeho snazšímu uznávání. V rámci rozvojových programů byly podpořeny projekty týkající se zvýšení kvality doktorských studijních programů, realizace projektů v rámci celoživotního vzdělávání (včetně univerzit třetího věku), integrace zdravotně postižených studentů, vyrovnávání příležitostí přístupu ke studiu uchazečů z různě znevýhodněných sociálních skupin a též mobility studentů.

Velmi důležitým nástrojem pro podporu mobility studentů a učitelů i další mezinárodní spolupráci byly pak zejména vzdělávací programy EU, případně některé programy regionální či bilaterální spolupráce.

1.3.2 Systém vysokého školství v ČR

V akademickém roce 2006/2007 (k 31. 12. 2006) uskutečňovalo svoji vzdělávací činnost 71 vysokých škol, z toho 26 veřejných (27. 4. 2006 byla zřízena Vysoká škola technická a ekonomická v Českých Budějovicích, která je druhou veřejnou vysokou školou neuniverzitního typu) a 2 státní vysoké školy, přičemž 24 veřejné, jedna soukromá a obě státní vysoké školy byly vysokými školami univerzitního typu s celkem 129 fakultami. Všechny ostatní soukromé vysoké školy a dvě veřejné byly vysokými školami neuniverzitního typu (Vysoká škola polytechnická Jihlava a Vysoká škola technická a ekonomická v Českých Budějovicích, které se na fakulty nedělí. V akademickém roce 2006/07 na vysokých školách (veřejných, soukromých i státních) studovalo celkem 327 438 studentů.

Nárůst celkového počtu studentů oproti předchozím rokům byl způsoben především trvale se zvyšujícím zájmem o studium na vysoké škole, určitý podíl má i zvyšující se nabídka nově vzniklých soukromých vysokých škol, rozšiřování stávajících kapacit veřejných vysokých škol a od roku 2004 též první neuniverzitní veřejné vysoké školy (Vysoká škola technická a ekonomická v Českých Budějovicích v roce 2006 neměla ještě studenty). K nárůstu počtu studentů docházelo zejména v bakalářských studijních programech. Dochází také k významnému nárůstu počtu studentů cizinců studujících na českých vysokých školách. Ti v roce 2002/03 představovali 4,9 % a v roce 2006/07 již 7,6 % studentů. Tento nárůst je zřejmě způsoben rozvojem mezinárodní spolupráce vysokých škol, a to jak bilaterální, tak i v rámci komunitárních a dalších programů. Na našich vysokých školách pak studuje především vysoký počet slovenských studentů, kteří mohou studovat v českém jazyce, a pro něž tudíž je studium u nás bezplatné.

Jak již bylo uvedeno, jednou ze základních priorit vývoje vysokého školství v Evropě i v ČR je restrukturalizace studijních programů. Nadále pokračuje proces tzv. reakreditací magisterských studijních programů a jejich oborů, který uložila novela zákona o vysokých sko-

lách (zákon č. 147/2001 Sb.), čímž dochází k výraznému posílení strukturovaného studia, kdy jsou akreditovány magisterské studijní programy navazující na předchozí bakalářské a postupně jsou utlumovány tzv. „dlouhé“ magisterské studijní programy, které nenavazují na předcházející bakalářské, ale u kterých charakter studia tuto návaznost umožňuje.

V oborové struktuře studentů vysokých škol se stále udržuje výraznější zastoupení studentů technických oborů, následují obory ekonomické a humanitní a společenské. Oborová struktura (popř. obsah jednotlivých oborů) je do značné míry ovlivněna i možností uplatnění absolventů na trhu práce. Řada vysokých škol konzultuje případné potřeby trhu práce se svými partnery z praxe a snaží se podle toho přizpůsobovat svou nabídku studijních programů. Obecně lze říci, že nezaměstnanost absolventů vysokých škol je ve srovnání s absolventy jiných typů škol výrazně nižší a na trhu práce nepatří mezi ohrožené skupiny.

V roce 2006 i nadále pokračoval rozvoj celoživotního vzdělávání a jeho nabídky poskytované vysokými školami, a to jak bezplatně, tak za úplaty. Jedná se např. o nabídku studia, které lze uznávat jako část studia v akreditovaných studijních oborech, studium k získání nebo rozšíření pedagogické kvalifikace. Do celoživotního vzdělávání můžeme zařadit i univerzitu třetího věku určenou lidem v postproduktivním věku. V roce 2006 navštěvovalo kurzy celoživotního vzdělávání na vysokých školách 40 tis. účastníků. Veškeré aktivity veřejných i soukromých vysokých škol v rámci celoživotního vzdělávání podporují model učící se společnosti a otvírají možnost doplňovat si dosažené vzdělání.

Počet **poprvé zapsaných studentů** na veřejné a soukromé vysoké školy stále roste. V akademickém roce 2003/2004 bylo poprvé zapsáno celkem 56,9 tis. uchazečů a značný nárůst byl poprvé zaznamenán zejména u prezenčního studia v bakalářských programech, který oproti předešlému akademickému roku činil 57,7 %, v „dlouhých“ magisterských programech byl naopak oproti aka-

Tabulka 19

Vývoj počtu studentů na veřejných a soukromých vysokých školách v letech 2000/01–2006/07

	2000/01	2001/02 ¹	2002/03 ²	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07 ³
Počty studentů	209 298	223 008	243 765	269 694	294 082	321 164	323 765
Počty poprvé zapsaných studentů	47 094	46 093	51 348	56 947	62 288	70 006	73 099
Počty absolventů (za kalendářní rok)	28 767	29 719	31 327	32 979	38 529	44 189	53 368

Zdroj: ÚIV

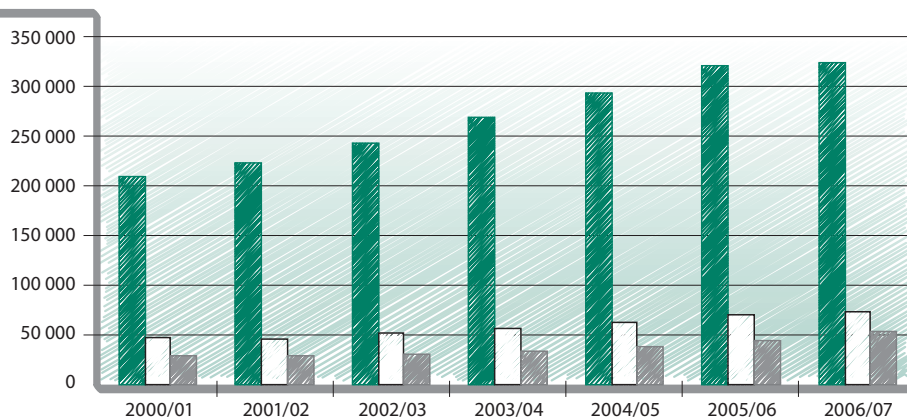
Komentáře:

- 1 V roce 2001 údaje bez soukromých vysokých škol, které v systému SIMS nevykázaly žádné absolventy.
- 2 V roce 2002/03 bez šesti soukromých vysokých škol.
- 3 Do roku 2005/06 včetně byla uváděna data za studia, zatímco v letošním roce se údaje týkají studentů-fyzických osob.

Obrázek 16

Vysoké školy veřejné a soukromé – počty studentů v letech 2000/01–2006/07

- Počty studentů
- Počty poprvé zapsaných studentů
- Počty absolventů (za kalendářní rok)

Zdroj: ÚIV

Komentáře:

- 1 V roce 2001 údaje bez soukromých vysokých škol, které v systému SIMS nevykázaly žádné absolventy.
- 2 V roce 2002/03 bez šesti soukromých vysokých škol, které nevykázaly data.
- 3 Do roku 2005/06 včetně byla uváděna data za studia, zatímco v letošním roce se údaje týkají studentů-fyzických osob.

demickému roku 2002/2003 patrný pokles o 23,9%. Tato skutečnost svědčí o tom, že vysoké školy realizují ve větší míře dvoustupňové studium: bakalářské a magisterské navazující, což jde ruku v ruce s lepší vertikální prostupností vysokoškolského studia. V akademickém roce 2005/06 již počet poprvé zapsaných do bakalářských programů (54,8 tis.) více než pětinasobně převyšoval počet přijatých k „dlouhému“ magisterskému studiu (10,5 tis.). Celkem bylo nově přijato 70,0 tis. studentů. V akademickém roce 2006/07 došlo ke změně metodiky: do akademického roku 2005/06 včetně byla uváděna data za studia, zatímco v posledním uvedeném akademickém roce se údaje týkají studentů-fyzických osob. Celkový počet poprvé zapsaných na veřejné a soukromé vysoké školy činí 73,1 tis., z toho do bakalářských studijních programů 69,5 tis. studentů.

Od roku 1989 roste počet absolventů vysokých škol, který ve standardním studiu (bakalářské a magisterské studijní programy) do současnosti narostl více než dvojnásobně. Od letošního roku dochází ke změně metodiky, i zde se uvádějí data za absolventy – fyzické osoby. V roce 2006 absolvovalo vysokoškolské studium celkem 53,4, tis. studentů (fyzických osob) a absolventi bakalářských a magisterských studijních programů tvořili 94,3 % všech absolventů veřejných i soukromých vysokých škol. I zde se začíná projevovat nárůst absolventů bakalářských studijních programů. Počty absolventů – magistrů a bakalářů – jsou v tomto roce téměř stejné (25 tis. bakalářů a 26,4 tis. magistrů).

1.3.3 Přijímací řízení na vysoké školy

Ke studiu na veřejné a soukromé vysoké školy se v roce 2006 hlásilo celkem 138 tis. uchazečů, k přijímacím zkouškám se dostavilo celkem 92,2 % z nich, tj. 127 tis. uchazečů. Ke studiu bylo přijato celkem 89 tis. uchazečů, tj. 70,1 %. Naprostá většina uchazečů (94,2 %) se hlásila na veřejné vysoké školy, úspěšných bylo 60,9 %, na soukromých školách bylo úspěšných 86,5 % uchazečů, kteří se dostavili k přijímacím zkouškám. Z uvedených faktů

vyplývá, že stále roste počet uchazečů o studium. Oproti roku 2005/06 celkový počet přijatých studentů na vysoké školy vzrostl o 8 %. Lze předpokládat, že zájem studentů, a pokud to rozpočet umožní i nárůst počtu studentů přijatých zejména do 1. ročníků vysokých škol, bude v následujících letech přetrvávat. Dále se také mění věková struktura studentů, řada studentů vstupuje na vysokou školu až ve 20 nebo 21 letech, ale i později.

Od roku 2002/2003 byl značný nárůst uchazečů (i přijatých a zapsaných ke studiu) zaznamenán v bakalářských studijních programech, což je v souladu s vývojovým trendem posledních let, kdy se postupně zavádí tříступňová struktura studia a v případě restrukturovaných studijních programů nastupují studenti již nejprve do bakalářských studijních programů, a teprve po jejich po absolutoriu mohou vstoupit do programu magisterského nebo odejít do praxe. Data svědčí o tom, že vysoké školy realizují ve větší míře bakalářské a navazující magisterské studijní programy (viz výše). Strukturalizace studia rovněž přispívá ke zlepšování vertikální prostupnosti ve vysokoškolském vzdělávacím sektoru.

Na vysoké školy se hlásí převážně ženy (57,1 %), které (od předchozího akademického roku) tvoří také většinu přijatých (52,5 %) i zapsaných (52,5 %). Muži jsou však při přijímacím řízení úspěšnější (78,0 % úspěšnost¹⁰) v porovnání se ženami (64,1 % úspěšnost).

Mezi přihlášenými převažují absolventi středních odborných škol (44,9 %) a gymnázií (30,6 %), což odpovídá i stavu v předchozích letech. Typ absolvovaného oboru střední školy neuvedlo 20,5 % přihlášených. Drtivou většinu uchazečů o prezenční studium tvoří 19 a 20letí, v roce 2006 tvořili 19letí celkem 47,3 % přihlášených do prezenčního studia a 20letí tvořili 22,4 %.

Uchazeči se nejvíce hlásí ke studiu ekonomických, humanitních a společenskovedních oborů a technických a pedagogických oborů.

¹⁰ Od roku 2004/05 je úspěšnost počítána jako počet přijatých uchazečů/počet uchazečů, kteří se dostavili k přijímacímu řízení.

Tabulka 20

Počet přihlášených, dostavivších se k přijímacím zkouškám, přijatých a zapsaných na VŠ v letech 2000/01–2006/07 v tis.

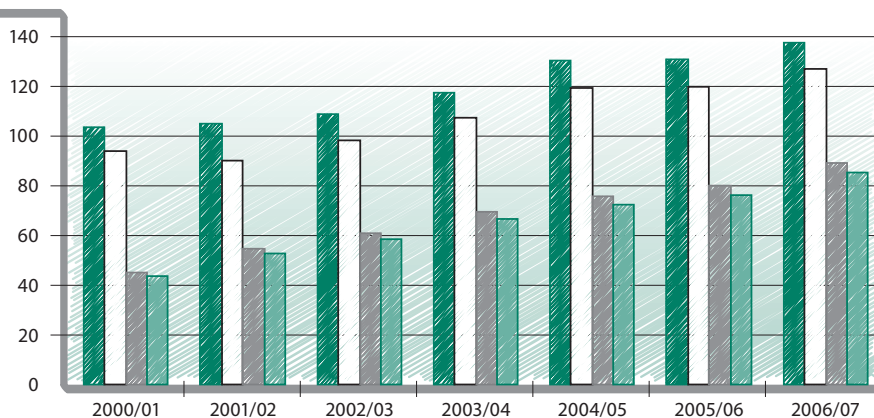
	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07
počet přihlášených	103,5	105,0	108,8	117,5	130,4	130,9	137,8
přihlášení, kteří se dostavili k přijímacímu řízení	94,1	90,0	98,3	107,2	119,4	119,7	127,1
počet přijatých osob	45,2	54,7	61,1	69,6	75,6	80,0	89,1
počet zapsaných osob	43,7	52,5	58,3	66,5	72,2	76,2	85,5

Zdroj: ÚIV

Obrázek 17

Počet přihlášek, přihlášených, dostavivších se k přijímacím zkouškám, přijatých a zapsaných na VŠ v letech 200/01– 2006/07 v tis.

- počet přihlášených
- přihlášení, kteří se dostavili k přijímacímu řízení
- počet přijatých osob
- počet zapsaných osob

Zdroj: ÚIV

1.3.4 Soukromé vysoké školy

Zákon o vysokých školách z roku 1998 umožňuje vznik soukromých vysokých škol, a přispívá tak k diverzifikaci nabídky vysokoškolského vzdělávání v České republice. První soukromé vysokoškolské instituce začaly vznikat v roce 1999. Po období rychlého nárůstu počtu těchto institucí v letech 2000–2003 nastává období stabilizační, v němž se soukromé vysoké školy soustředily na vybudování pevné struktury materiálního, technického a personálního zázemí a také na stabilizování počtu posluchačů ve studijních programech. V roce 2006 existovalo v České republice 43 soukromých vysokých škol, z nichž na 39 bylo studium realizováno. Přesto jsou stále předkládány žádosti o udělení státního souhlasu se vznikem nové soukromé vysoké školy. V roce 2006 bylo předloženo celkem 11 žádostí o udělení státního souhlasu. Z toho státní souhlas byl udělen 3 žadatelům, u 6 vydala Akreditační komise nesouhlasné stanovisko a 2 žádosti byly staženy ještě před projednáním v Akreditační komisi.

Zatímco na konci roku 2002 studovalo na soukromých vysokých školách celkem 8 392 studentů, o rok později 14 134, v roce 2006 zde bylo již 31 755 studentů. Nejvíce z nich studovalo na *Vysoké škole Jana Amose Komenského, s. r. o.* (5 224), na *Vysoké škole finanční a správní, o. p. s.* (4 176) a na *Bankovním institutu vysoké školy, a. s.* (3 756).

Spolu s nárůstem počtu studentů roste i počet absolventů. Zatímco v roce 2002 bylo na soukromých vysokých školách 403 absolventů, o rok později 1 043, v roce 2006 zde bylo již 4 916 absolventů. Absolventy mělo v uvedeném roce 37 soukromých vysokých škol, přičemž nejvíce jich absolvovalo *Vysokou školu finanční a správní, o. p. s.* (1 098), *Vysokou školu Jana Amose Komenského, s. r. o.* (920) a *Bankovní institut vysokou školu s. r. o.* (481). Jedná se převážně o absolventy bakalářských studijních programů, v magisterských studijních programech, kterých je zatím na soukromých vysokých školách akreditováno výrazně méně, však již také absolvovali první studenti.

1.3.5 Stravování a ubytování studentů vysokých škol

Ubytování a stravování studentů veřejných vysokých škol zabezpečují vysokoškolské koleje a menzy. Oba typy zařízení jsou ve správě jednotlivých veřejných vysokých škol. V důsledku nerovnoměrného budování kolejí mají jednotlivé vysoké školy velmi rozdílné možnosti pro ubytování svých studentů. Rozdíly jsou markantní nejen mezi různými městy, ale i mezi jednotlivými vysokými školami.

Od 1. října 2005 došlo k reformě dotací na ubytování studentů vysokých škol, kdy místo podpory provozu kolejí byla zavedena dotace na ubytovací stipendium. Tuto dotaci mohou dostat počínaje rokem 2006 nejen veřejné, ale i soukromé vysoké školy. V souvislosti s nabytím účinnosti zákona č. 552/2005 Sb., se od roku 2006 veřejným vysokým školám poskytuje pro uvedený účel transfer ve formě příspěvku. Reforma byla provedena v souladu s § 18 odst. 3 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ustanovením § 14 zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů. Dosavadní dotace na ubytování a stravování studentů slouží nyní především k financování provozu menz (viz „Pravidla pro poskytování dotací MŠMT podle zákona o vysokých školách veřejným vysokým školám na ubytování a stravování studentů a na ubytovací stipendia na rok 2005). Do té doby dostávaly vysoké školy dotace podle počtu ubytovaných studentů na kolejích. Od října 2005 však začaly být příspěvky/dotace přidělovány na základě počtu studujících studentů splňujících dané podmínky. Cena za ubytování na kolejích stoupla (již není částečně kryta dotací) a studenti dostávají příspěvek formou stipendia od příslušné školy. Tato situace je výhodná zejména pro studenty pobírající nové stipendium a bydlící v pronájmu.

Počet ubytovaných na kolejích od roku 2000/01 do roku 2004/05 stoupal, v posledních dvou letech však došlo k mírnému poklesu počtu ubytovaných (ze 70,6 tis. v roce 2004/05 na 68,6 tis. v roce 2006/07). Dá se předpokládat, že daný pokles souvisí s výše zmíněnou refor-

Tabulka 21

Přehled o přijímacím řízení podle typu studijních programů v letech 2000/01–2006/07

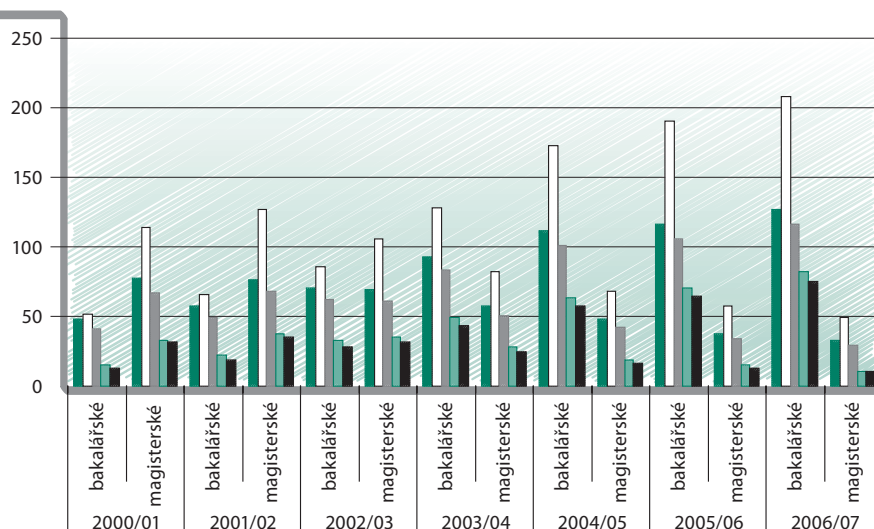
	2000/01		2001/02		2002/03		2003/04		2004/05		2005/06		2006/07	
	bakalářské	magisterské	bakalářské	magisterské	bakalářské	magisterské	bakalářské	magisterské	bakalářské	magisterské	bakalářské	magisterské	bakalářské	magisterské
Počet podaných přihlášek	62 744	145 429	80 620	156 832	103 391	130 634	154 173	99 100	203 668	81 309	226 070	68 688	245 780	57 554
Počet přihlášených	47 786	77 988	56 970	75 806	70 471	68 873	92 892	57 138	111 778	47 552	116 458	38 017	126 447	32 670
Počet přihlášek uchazečů, kteří se dostavili k přijímacímu řízení	51 263	114 340	65 880	126 736	86 006	105 802	127 674	81 762	172 639	68 338	190 711	58 036	208 170	48 785
Počet uchazečů, kteří se dostavili k přijímacímu řízení	40 829	67 216	48 906	67 614	61 866	60 877	82 987	50 575	101 359	42 504	105 720	33 944	115 947	29 321
Počet přijatých	14 830	33 402	22 134	37 841	33 439	35 789	49 836	28 677	63 221	19 291	70 088	15 486	81 586	12 860
Počet zapsaných	12 804	31 691	18 645	35 162	28 348	32 095	43 434	24 533	57 452	15 930	64 194	13 073	75 657	10 837

Zdroj: ÚIV

Obrázek 18

Přehled o přijímacím řízení podle typu studijních programů v letech 2000/01–2006/07 (údaje v tis.)

- Počet přihlášených
- Počet přihlášek uchazečů, kteří se dostavili k přijímacímu řízení
- Počet uchazečů, kteří se dostavili k přijímacímu řízení
- Počet přijatých
- Počet zapsaných

Zdroj: ÚIV

mou dotací na ubytování studentů vysokých škol, a tedy s vyšším podílem těch, kteří využívají alternativní způsoby ubytování. V uvedeném období současně došlo k výraznému snížení podílu ubytovaných na kolejích na celkovém počtu studentů prezenčního studia, a to ze 40 % v roce 2000/01 na 30 % v roce 2006/07.

Stravování studentů vysokých škol zajišťují vysokoškolské menzy. Pojem „menza“ není zcela přesný, neboť není jasně vymezeno, co lze pod tímto pojmem chápat. Menzami budeme nazývat zařízení, která zajišťují stravování studentů. Provoz menz veřejných vysokých škol je podporován dotacemi, které tyto školy dostávají z resortu školství, které se promítají do ceny stravy, vydávané studentům. Takže i rozhodování o výši cen jednoho jídla spadá do kompetence školy, která menzu spravuje. Je však dáno předpisy, že do ceny, kterou platí student, je v každém případě zahrnuta cena surovin.

Tato část příspěvku vysoké škole bude stanovena z částky, určené ministerstvem pro všechny vysoké školy, dané období a tento účel stejným procentem, jako je procento studentů této vysoké školy, kteří podle údajů SIMS k 31. 10. probíhajícího akademického roku splňují dále uvedené podmínky pro započtení, z počtu studentů všech vysokých škol, kteří splňují podmínky pro započtení.

Podmínkou pro započtení je, že student

1. je studentem bakalářského, magisterského nebo doktorského studijního programu v prezenční formě studia,
2. studuje v prvním studijním programu, nebo ve studijním programu na něj navazujícím, nebo přestoupil z jednoho takového studijního programu do jiného a předchozí studium mu bylo uznáno; v případě souběžně studovaných studijních programů je student započten nejvýše jednou, a to v tom studijním programu, ve kterém byl do studia zapsán dříve,
3. nepřekročil standardní dobu studia v probíhajícím studijním programu ani v žádném ze souběžně studovaných studijních programů,
4. nemá místo trvalého pobytu v okrese, v němž je místo jeho studia,

5. nemá místo trvalého pobytu na území hlavního města Prahy, je-li místo jeho studia na území hlavního města Prahy.

Při výpočtu se nepřihlíží ke studiu ve studijním programu, do něhož se uchazeč zapsal a které i ukončil v období od 1. 5. do 30. 10. téhož kalendářního roku započtení.

Vysokoškolské menzy poskytují stravování nejen svým studentům a pracovníkům, ale i zájemcům z řad veřejnosti. Od 1. 11. 2005 do 31. 10. 2006 bylo studentům vydáno celkem 8 327 070 porcí teplých jídel a 979 508 porcí studených jídel.

1.4 Pracovníci ve školství

Mezi nejfrekventovanější témata patří v oblasti lidských zdrojů odměňování učitelů a zaměstnanost ve školství.

V roce 2006 pracovalo ve školství celkem 273,9 tisíce zaměstnanců,¹¹ z toho 236,1 tis. (86,2 %) v regionálním školství a 35,7 tis. (13,0 %) na veřejných vysokých školách (VVŠ včetně kolejí, menz, VŠZS a VSLŠ). Zbylé 2,1 tis. (0,8 %) byly zaměstnány ve státní správě, servisních organizacích přímo řízených MŠMT a ostatních organizačních složkách státu (jedná se o ostatní organizační složky státu spadající pod MŠMT).

Většinu zaměstnanců ve školství tvoří lidé, kteří pracují přímo na školách (pokud v dalším textu hovoříme o druzích škol, vždy se jedná o údaje včetně škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami) a zabývají se výukou nebo jejím zajištěním. Tito zaměstnanci se podílejí na celkové zaměstnanosti ve školství 77,7 %, na zajišťování sociálního zázemí dětí, žáků a studentů¹² se podílí

¹¹ Počet zaměstnanců je uváděn jako průměrný přepočtený počet za kalendářní rok.

¹² Jedná se o stravování (školní jídelny a menzy), ubytování (domovy mládeže a koleje), volnočasové aktivity (ZUŠ, školní družiny a školní kluby, jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky, školská zařízení pro zájmové vzdělávání – střediska volného času, školy v přírodě, jiná školská účelová zařízení), ústavní a ochrannou výchovu a poradenství.

Obrázek 19

**Ubytování na vysokoškolských kolejích
v letech 2000/01–2006/07**

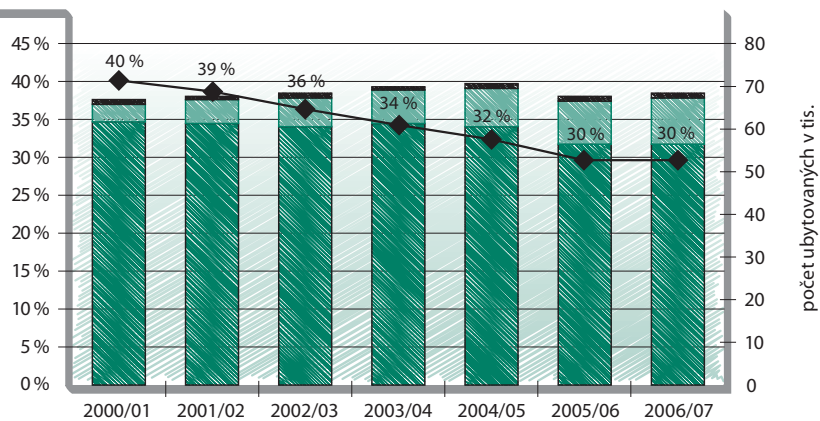
▒ ubytování studenti ČR

▒ ubytování cizinci

▒ ubytování ostatní

◆ podíl ubytovaných na celkovém počtu
studentů v prezenčním studiu a cizinců

Zdroj: ÚIV

21,5% zaměstnanců a v oblasti řízení školství pracuje 0,8% zaměstnanců.

Podle druhů škol se na zaměstnanosti ve školství v roce 2006 nejvíce podílely základní školy (téměř 27,1% ze všech zaměstnanců školství) a střední školy (21,2%). Veřejné vysoké školy školách (VVŠ včetně kolejí, menz, VŠZS a VSLS) se podílely na zaměstnanosti ve školství 12,4%, z toho koleje a menzy 0,6%. U soukromých zřizovatelů a církví největší zastoupení zaměstnanosti vykazují vyšší odborné školy (28,6%) a střední školy (12,8%).

V roce 2006 nastal oproti roku 2005 nárůst celkového počtu zaměstnanců na veřejných vysokých školách (VVŠ včetně kolejí, menz, vysokoškolských zemědělských statků a vysokoškolských lesních statků, věda a výzkum) o 1,2 tis., tedy meziročně o 3,4%. Naopak pokles v roce 2006 nastal u celkového počtu zaměstnanců u regionálního školství, a to meziročně o 2,0 tis., tj. o 0,9%, z toho nejvíce u základních škol, a to o 0,9 tis., tj. o 1,1%.

Většinu zaměstnanců ve veřejném vysokém školství tvoří lidé, kteří pracují přímo na vysokých školách a zabývají se výukou nebo jejím zajištěním. Tito zaměstnanci se podílejí na celkové zaměstnanosti v tomto sektoru 95,2%, na zajišťování sociálního zázemí studentů¹³ se podílí 4,8% zaměstnanců.

Průměrná měsíční nominální mzda (včetně mimorozpočtových zdrojů) v resortu školství celkem (bez zaměstnanců státní správy) byla v roce 2006 ve výši 19 869 Kč, z toho v **regionálním školství** 18 787 Kč a **na veřejných vysokých školách** (VVŠ celkem včetně doplňkové činnosti a ostatních aktivit) 26 991 Kč. Od roku 2005 do roku 2006 vzrostla průměrná měsíční **nominální mzda** ve školství celkem o 6,4%, v oblasti regionálního školství vzrostla meziročně o 6,1% a u vysokých škol o 6,8%. Meziroční nárůst průměrné měsíční nominální mzdy v resortu školství celkem byl především důsledkem zvýšení tarifních platů v regionálním školství úpravou platových poměrů zaměstnanců ve veřejných službách a správě, od-

měňovaných dle zákona č. 143/1992 Sb., které bylo realizováno nařízením vlády od 1. 1. 2006¹⁴ a projevilo se plošným zvýšením tarifní tabulky ve všech platových třídách a platových stupních.

Úroveň **reálných mezd** (tedy výše mezd se zohledněním inflace v jednotlivých letech ve stálých cenách roku 2001) ve školství celkem (bez zaměstnanců státní správy) v roce 2006 proti roku 2005 vzrostla o 3,8%, v regionálním školství meziročně o 3,5% a ve vysokém školství meziročně o 4,2%. Ve srovnání s růstem výše průměrné mzdy v ČR celkem rostly v roce 2006 reálné mzdy zaměstnanců ve vysokém školství rychleji. Ve školství byl meziroční vzrůst průměrné měsíční nominální i reálné mzdy stejný jako v ČR celkem a současně vyšší než v nepodnikatelské sféře. V regionálním školství byl meziroční vzrůst průměrné měsíční nominální i reálné mzdy nižší než v ČR celkem, ale současně vyšší než v nepodnikatelské sféře. Ve vysokém školství byl meziroční růst průměrné měsíční nominální i reálné mzdy v roce 2006 vyšší než v ČR celkem i vyšší než v nepodnikatelské sféře. Toto nastalo v roce 2006 v regionálním školství díky výše citovanému nařízení vlády, ve vysokém školství lepší efektivitou využití prostředků v rámci vlastních mzdových předpisů jednotlivých vysokých škol.

Pracovníci regionálního školství

1.4.1.1 Zaměstnanost v regionálním školství

Největší část zaměstnanců regionálního školství tvoří učitelé. V roce 2006 pracovalo v regionálním školství cca 133,8 tis. učitelů,¹⁵ kteří tvořili 56,7% všech zaměstnanců regionálního školství. Pouze za zřizovatele MŠMT, obec, kraj (kteří jsou placeni ze státního rozpočtu) se jednalo

¹⁴ Nařízení vlády č. 537/2005 Sb., kterým se mění NV č. 330/2003 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵ Počet učitelů je uváděn jako průměrný přepočtený počet za kalendářní rok. Do kategorie učitel jsou zahrnuti i ředitelé škol a jejich zástupci.

¹³ Jedná se o stravování (menzy), ubytování (koleje).

Tabulka 22

Průměrné přepočtené počty zaměstnanců podle druhů škol (všichni zřizovatelé) a veřejných VŠ v letech 2001–2006

Zdroj: ÚIV

Poznámky:

- Od 1. 1. 2006 došlo ke změně ve vykazování, kdy dříve byla data za konzervatoře vykazována v rámci středních odborných škol, ale vzhledem k zachování homogenity časových řad uvádíme přepočtená data podle původní metodiky.
- Veřejné vysoké školy (včetně kolejí, menz, VŠZS a VŠLS, věda a výzkum).

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
MŠ vč. MŠ pro děti se SVP	32 463	32 038	31 805	31 374	30 896	30 579
ZŠ vč. ZŠ pro žáky se SVP	88 978	88 231	87 260	85 207	83 512	82 702
Gymnázia a sportovní školy	12 500	12 689	12 989	13 133	13 268	13 467
SOŠ a konzervatoře ¹	21 080	21 276	21 709	22 159	22 577	23 066
SOU včetně SPV	23 635	23 664	23 239	22 825	22 215	21 628
SŠ a konzervatoře pro žáky se SVP ¹	3 737	3 757	3 842	3 862	3 817	3 744
VOŠ	2 126	2 106	2 209	2 273	2 273	2 174
VŠ ²	31 694	31 999	32 745	33 232	34 504	35 678

Tabulka 23

Průměrné přepočtené počty zaměstnanců a učitelů za rok 2006³

	Regionální školství	Mateřské školy včetně MŠ pro děti se SVP	Základní školy včetně ZŠ pro žáky se SVP	Gymnázia a sportovní školy	Střední odborné školy	Střední odborná učiliště a střediska praktického vyučování	konzervatoř včetně konzervatoří pro žáky se zdr. post.	SŠ pro žáky se SVP	Vyšší odborné školy
Všichni zřizovatelé (včetně škol soukromých a církevních) – bez škol MO, MV a MSp, oba platové řády ¹									
zaměstnanci celkem	236 085	30 579	82 702	13 467	22 006	21 628	1 115	3 689	2 174
z toho učitelé	133 793	22 564	62 871	10 776	16 913	8 651	928	1 799	1 576
Zřizovatelé MŠMT, obec, kraj, platový řád zákon č. 143/92 Sb., o platu ²									
zaměstnanci celkem	217 505	29 666	79 960	11 586	18 351	18 890	1 045	3 473	1 486
z toho učitelé	125 343	22 125	61 390	9 299	14 082	7 707	868	1 669	1 085

Zdroj: ÚIV

Poznámky:

- Školy a školská zařízení zřizované MŠMT, obcemi, kraji vč. magistrátních škol, včetně církevních a soukromých škol; oba platové řády, tj. zákon č. 143/92 Sb., o platu, a zákon č. 1/92 Sb., o mzdě.
- Školy a školská zařízení zřizované MŠMT, obcemi, kraji vč. magistrátních škol; platový řád, zákon č. 143/92 Sb.
- Regionální školství podle jednotlivých druhů a typů škol (včetně ředitelů škol a školských zařízení a zástupců ředitelů).

o 125,3 tis. učitelů, tj. 57,6 % všech zaměstnanců regionálního školství.

Meziročně se v roce 2006 oproti roku 2005 snížil celkový **počet zaměstnanců** v regionálním školství o 2,0 tis. osob (tj. o 0,9 %). Začíná se naplňovat usnesení vlády, na základě kterého by ze škol měli odcházet zaměstnanci (ročně 2 %), a také ubývají děti ve školách. Počet učitelů klesl o 3,9 tis. osob (tj. o 2,8 %), nejedná se však o pokles faktický, ale spíše administrativní. Z dlouhodobějšího pohledu poklesl v roce 2006 oproti roku 2001 počet zaměstnanců regionálního školství všech zřizovatelů o 10,3 tis. osob (tj. 4,2 %) a počet učitelů poklesl o 5,1 tis. osob (tj. 3,7 %).

V roce 2006 činil **počet učitelů** mateřských škol (včetně mateřských škol pro děti se SVP) 22,6 tisíce, základních škol (včetně základních škol pro žáky se SVP) 62,9 tisíce, středních škol a konzervatoří (včetně středních škol a konzervatoří pro žáky se SVP) 39,1 tisíce (v tom gymnázií včetně sportovních škol 10,8 tisíce, středních odborných škol 16,9 tisíce, středních odborných učilišť včetně středisek praktického vyučování 8,7 tisíce, konzervatoří včetně konzervatoří pro žáky se zdravotním postižením 0,9 tisíce a středních škol pro žáky se SVP 1,8 tisíce). Počet učitelů u vyšších odborných škol činil 1,6 tisíce.

Počet učitelů pouze ve školách zřízených MŠMT, obcemi, kraji (jen ze státního rozpočtu) činil v roce 2006 u mateřských škol (včetně mateřských škol pro děti se SVP) 22,1 tis., u základních škol (včetně základních škol pro žáky se SVP) 61,4 tis., u středních škol a konzervatoří (včetně středních škol a konzervatoří pro žáky se SVP) 33,6 tisíce (v tom gymnázií včetně sportovních škol 9,3 tisíce, středních odborných škol 14,1 tisíce, středních odborných učilišť včetně středisek praktického vyučování 7,7 tisíce, konzervatoří včetně konzervatoří pro žáky se zdravotním postižením 0,9 tisíce a středních škol pro žáky se SVP 1,7 tisíce). Počet učitelů vyšších odborných škol činil 1,1 tisíce.

Ve středních odborných učilištích včetně středisek praktického vyučování kromě učitelů v roce 2006 působilo 6,5 tis. učitelů (dříve mistrů) odborného výcviku.¹⁶

Učitelé odborného výcviku působili také na středních školách pro žáky se SVP (1,1 tis.) a na středních odborných školách (0,05 tis.). Celkem jich bylo 7,6 tisíce.

V roce 2006, jak bylo uvedeno výše, výrazně poklesl oproti roku 2005 v oblasti **regionálního školství** průměrný přepočtený počet zaměstnanců o 2,0 tisíce (0,9 %). Pokles počtu zaměstnanců ovlivňovaly stejné faktory jako vývoj celkové zaměstnanosti. Největší pokles jsme mezi roky 2006 a 2005 zaznamenali v případě **základních škol** (včetně základních škol pro žáky se SVP), kdy počet zaměstnanců poklesl o 0,8 tisíce (1,0 %), z toho počet učitelů o 0,9 tisíce (1,4 %). Tento pokles je navíc způsoben především nepříznivým populačním vývojem a následně počtem žáků. U **mateřských škol** (včetně mateřských škol pro děti se SVP) poklesl průměrný přepočtený počet zaměstnanců o 0,3 tisíce (1,0 %), z toho počet učitelů o 0,3 tisíce (1,2 %). Poklesl i počet zaměstnanců **středních odborných učilišť včetně středisek praktického vyučování**, a to o 0,6 tisíce (2,6 %) vzhledem k tomu, že počty žáků těchto škol poklesly. Dopadem zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, kdy dříve mistři odborného výchovy byli od roku 2005 zařazeni do kategorie učitel odborného výcviku, došlo vlivem vykazování k růstu počtu učitelů odborného výcviku na středních odborných učilištích o 1,9 tisíce (41,0 %) a tím současně k poklesu vykazovaného počtu učitelů o 2,4 tisíce (21,9 %). V roce 2006 došlo mezitím naopak k mírnému zvýšení celoročního průměrného počtu zaměstnanců středních odborných škol a konzervatoří o 0,5 tisíce (2,2 %), z toho učitelů o 0,4 tisíce (2,1 %). Ke zvýšení průměrného počtu zaměstnanců došlo mezitím i u **gymnázií včetně sportovních škol** o 0,2 tisíce (1,5 %), z toho učitelů o 0,1 tisíce (1,2 %). Bylo zaznamenáno velmi mírné snížení průměrného počtu zaměstnanců cca o 10 (tj. o 4,3 %), z toho počtu učitelů cca o 70 (tj. o 4,3 %) u **vyšších odborných škol**.

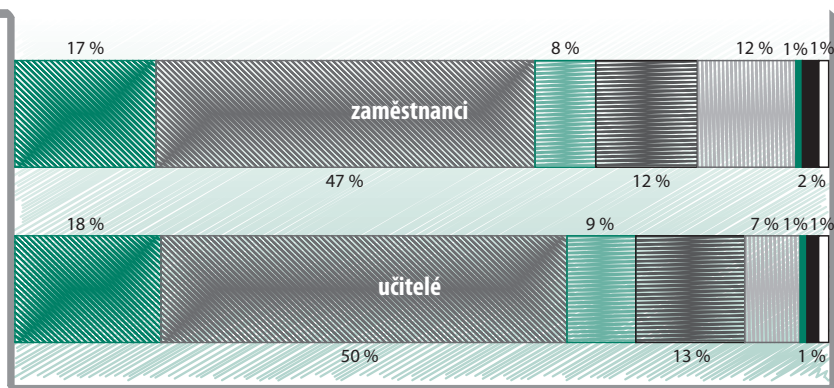
¹⁶ Učitelé odborného výcviku, dříve mistři odborné výchovy, spadají do kategorie učitel.

Obrázek 20

Podíly průměrných přepočtených počtů zaměstnanců (resp. učitelů) podle druhů škol (všichni zřizovatelé) v roce 2006

- MŠ vč. MŠ pro děti se SVP
- ZŠ vč. ZŠ pro žáky se SVP
- Gymnázia a sportovní školy
- SOŠ
- SOU vč. SPV
- konzervatoře vč. konzervatoří pro žáky se SVP
- SŠ pro žáky se SVP
- VOŠ

Zdroj: ÚIV

Tabulka 24

Průměrné přepočtené počty učitelů podle druhů škol (všichni zřizovatelé) v letech 2001–2006

Zdroj: ÚIV

Poznámky:

¹ Od 1. 1. 2006 došlo ke změně ve vykazování, kdy dříve byla data za konzervatoře vykazována v rámci středních odborných škol, ale vzhledem k zachování homogenity časových řad uvádíme přepočtená data podle původní metodiky.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
MŠ vč. MŠ pro děti se SVP	23 989	23 749	23 422	23 162	22 843	22 564
ZŠ vč. ZŠ pro žáky se SVP	68 841	68 121	66 965	65 304	63 782	62 871
Gymnázia a sportovní školy	10 029	10 194	10 423	10 529	10 652	10 776
SOŠ a konzervatoře ¹	16 174	16 324	16 701	17 090	17 427	17 794
SOU včetně SPV	8 753	8 992	8 972	8 955	11 079	8 651
SŠ a konzervatoře pro žáky se SVP ¹	2 251	2 246	2 263	2 207	2 423	1 844
VOŠ	1 559	1 533	1 620	1 653	1 647	1 576

1.4.1.2 Platy a platová úroveň v regionálním školství

V roce 2006 dosahovala **průměrná nominální měsíční mzda** (včetně mimorozpočtových zdrojů) **zaměstnanců v regionálním školství** ve školách a školských zařízeních **všech zřizovatelů** (oba platové řády, ze státního rozpočtu) 90,1 % celorepublikové mzdy (činila 18 787 Kč) a průměrná nominální měsíční mzda učitelů (včetně ředitelů a zástupce ředitele) v regionálním školství převyšovala průměrnou republikovou mzdu o 8,4 % (činila 22 598 Kč). V rámci regionálního školství se jedná o instituce poskytující vzdělávání od předškolního, základního a středního až po vyšší odborné školy (včetně školských zařízení). V roce 2005 dosahovala tato **průměrná nominální měsíční mzda zaměstnanců v regionálním školství** 90,2 % celorepublikové mzdy (činila 17 713 Kč) a průměrná nominální měsíční mzda učitelů převyšovala průměrnou republikovou mzdu o 8,5 % (činila 21 306 Kč). Z hlediska meziročního vývoje v regionálním školství jsme v roce 2006 oproti roku 2005 zaznamenali 6,1% nárůst průměrné měsíční nominální mzdy zaměstnanců a 6,1% nárůst průměrné měsíční nominální mzdy učitelů. V poměru ke mzdové úrovni v celé České republice byli na tom v roce 2006 nejlépe učitelé vyšších odborných škol, kteří pobírali o 19,6 % více, než je průměrná měsíční mzda v České republice celkem v roce 2006, dále učitelé gymnázií a sportovních škol (o 16,2 % více) a učitelé středních odborných škol (o 15,9 % více).

V období let 2001–2006 vzrostly průměrné měsíční nominální mzdy zaměstnanců v regionálním školství o 44,9 % a průměrné měsíční nominální mzdy učitelů vykazovaly nárůst o 46,9 %.

Pokud bereme v úvahu i vliv inflace a porovnáváme tedy průměrné měsíční **reálné mzdy, v regionálním školství** jsme v roce 2006 zaznamenali oproti roku 2005 meziroční 3,5% nárůst průměrné měsíční reálné mzdy zaměstnanců a 3,5% nárůst u učitelů.

Z dlouhodobějšího pohledu jsme tak v roce 2006 oproti roku 2001 zaznamenali v regionálním školství 32,5% ná-

růst průměrné měsíční reálné mzdy zaměstnanců a 34,2% nárůst průměrné měsíční reálné mzdy učitelů.

Průměrná nominální měsíční mzda zaměstnanců v regionálním školství dosahovala za školy a školská zařízení pouze **za zřizovatele MŠMT, obec, kraj** (platový řád zákon č. 143/92 Sb., zaměstnanci placeni ze státního rozpočtu) 90,3 % celorepublikové mzdy (činila 18 818 Kč) a průměrná nominální měsíční mzda učitelů (včetně ředitelů a zástupců ředitele) v regionálním školství převyšovala průměrnou republikovou mzdu o 8,3 % (činila 22 582 Kč). V roce 2005 dosahovala tato **průměrná nominální měsíční mzda zaměstnanců v regionálním školství** 90,4% celorepublikové mzdy (činila 17 741 Kč) a průměrná nominální měsíční mzda učitelů převyšovala průměrnou republikovou mzdu o 8,5 % (činila 21 296 Kč). Z hlediska meziročního vývoje v regionálním školství jsme v roce 2006 oproti roku 2005 zaznamenali 6,1% nárůst průměrné měsíční nominální mzdy zaměstnanců a 6,0% nárůst průměrné měsíční nominální mzdy učitelů.

Z dlouhodobějšího pohledu, sledujeme období od roku 2001 až do roku 2006, rostla každoročně průměrná měsíční nominální i reálná mzda zaměstnanců i učitelů regionálního školství rovnoměrně.

Průměrné nominální měsíční mzdy zaměstnanců mateřských škol včetně mateřských škol pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami všech zřizovatelů v porovnání s rokem 2005 byly v roce 2006 u zaměstnanců meziročně vyšší o 6,3 %, z toho u učitelů o 6,1 %. V roce 2006, který celkově znamenal mírné zlepšení platové situace zaměstnanců a učitelů mateřských škol včetně mateřských škol pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami, jsme oproti roku 2005 zaznamenali meziroční nárůst průměrné měsíční reálné mzdy o 3,7 % v případě mezd zaměstnanců a o 3,6 % v případě mezd učitelů.

Meziroční nárůst **průměrné nominální měsíční mzdy zaměstnanců základních škol včetně základních škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami**, i učitelů samostatně, v roce 2006 proti roku 2005 činil

Tabulka 25

Průměrné měsíční nominální a reálné mzdy zaměstnanců a učitelů za rok 2006 (v Kč) a poměr nominální mzdy zaměstnanců, učitelů k obecné mzdové hladině v ČR (v %) podle zřizovatele, regionální školství

	Regionální školství	Mateřské školy včetně MŠ pro děti se SVP	Základní školy včetně ZŠ pro žáky se SVP	Gymnázia a sportovní školy	Střední odborné školy	Střední odborná učiliště a střediska praktického vyučování	Konzervatoře včetně konzervatoři pro žáky se zdr. post.	SŠ pro žáky se SVP	Vyšší odborné školy
Všichni zřizovatelé (včetně škol soukromých a církevních) – bez škol MO, MV a MSp, oba plat. řády^{1,4}									
Nominální mzda (v běžných cenách)									
zaměstnanci celkem	18 787 Kč	16 115 Kč	20 337 Kč	22 055 Kč	21 840 Kč	19 933 Kč	22 485 Kč	20 635 Kč	22 292 Kč
z toho učitelé	22 598 Kč	18 266 Kč	23 097 Kč	24 231 Kč	24 162 Kč	24 114 Kč	24 139 Kč	24 125 Kč	24 921 Kč
Reálná mzda (ve stálých cenách roku 2001)									
zaměstnanci celkem	17 171 Kč	14 728 Kč	18 587 Kč	20 157 Kč	19 961 Kč	18 218 Kč	20 550 Kč	18 860 Kč	20 374 Kč
z toho učitelé	20 654 Kč	16 694 Kč	21 110 Kč	22 146 Kč	22 083 Kč	22 039 Kč	22 062 Kč	22 050 Kč	22 777 Kč
Poměr nominální mzdy zaměstnanců (učitelů) k obecné mzdové hladině³									
zaměstnanci celkem	90,1 %	77,3 %	97,6 %	105,8 %	104,8 %	95,6 %	107,9 %	99,0 %	106,9 %
z toho učitelé	108,4 %	87,6 %	110,8 %	116,2 %	115,9 %	115,7 %	115,8 %	115,7 %	119,6 %
z toho zřizovatelé MŠMT, obec a kraj^{2,4}									
Nominální mzda (v běžných cenách)									
zaměstnanci celkem	18 818 Kč	16 376 Kč	20 427 Kč	22 096 Kč	21 916 Kč	19 965 Kč	22 328 Kč	20 672 Kč	22 226 Kč
z toho učitelé	22 582 Kč	18 246 Kč	23 119 Kč	24 343 Kč	24 402 Kč	24 152 Kč	23 999 Kč	24 200 Kč	25 258 Kč
Reálná mzda (ve stálých cenách roku 2001)									
zaměstnanci celkem	17 199 Kč	14 967 Kč	18 670 Kč	20 195 Kč	20 030 Kč	18 248 Kč	20 406 Kč	18 893 Kč	20 314 Kč
z toho učitelé	20 639 Kč	16 676 Kč	21 130 Kč	22 249 Kč	22 302 Kč	22 074 Kč	21 934 Kč	22 118 Kč	23 085 Kč
Poměr nominální mzdy zaměstnanců (učitelů) k obecné mzdové hladině³									
zaměstnanci celkem	90,3 %	78,6 %	98,0 %	106,0 %	105,1 %	95,8 %	107,1 %	99,2 %	106,6 %
z toho učitelé	108,3 %	87,5 %	110,9 %	116,8 %	117,1 %	115,9 %	115,1 %	116,1 %	121,2 %

Zdroj: ÚIV

1 Školy a školská zařízení zřizované MŠMT, obcemi, kraji vč. magistrátních škol, včetně církevních a soukromých škol; oba platové řády, tj. zákon č. 143/92 Sb., o platu, a zákon č. 1/92 Sb., o mzdě.

2 Školy a školská zařízení zřizované MŠMT, obcemi, kraji vč. magistrátních škol; platový řád. zákon č. 143/92 Sb., o platu.

3 Tento ukazatel je vypočítán jako podíl průměrné mzdy zaměstnance (učitele) a průměrné mzdy zaměstnanců podnikatelské i nepodnikatelské sféry celkem (z dat ČSÚ).

4 Regionální školství dle druhů a typů škol, včetně ředitelů škol a školských zařízení a zástupců ředitelů.

Tabulka 26

**Průměrné měsíční nominální mzdy
zaměstnanců regionálního školství podle
druhů škol v letech 2001–2006 (všichni
zřizovatelé)**

Zdroj: ÚIV

Poznámky:

- 1 Od 1. 1. 2006 došlo ke změně ve vykazování, kdy dříve byla data za konzervatoře vykazována v rámci středních odborných škol, ale vzhledem k zachování homogenity časových řad uvádíme přepočtená data podle původní metodiky.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
ČR	15 122 Kč	16 335 Kč	17 446 Kč	18 583 Kč	19 631 Kč	20 844 Kč
Regionální školství	12 962 Kč	14 129 Kč	15 708 Kč	16 699 Kč	17 713 Kč	18 787 Kč
MŠ vč. MŠ pro děti se SVP	10 824 Kč	11 928 Kč	13 475 Kč	14 326 Kč	15 157 Kč	16 115 Kč
ZŠ vč. ZŠ pro žáky se SVP	13 757 Kč	14 980 Kč	16 629 Kč	18 047 Kč	19 181 Kč	20 337 Kč
Gymnázia a sportovní školy	15 737 Kč	17 002 Kč	18 892 Kč	19 594 Kč	20 736 Kč	22 055 Kč
SOŠ a konzervatoře ¹	15 747 Kč	16 977 Kč	18 826 Kč	19 551 Kč	20 711 Kč	21 864 Kč
SOU včetně SPV	14 316 Kč	15 563 Kč	17 234 Kč	17 785 Kč	18 907 Kč	19 933 Kč
SŠ a konzervatoře pro žáky se SVP ¹	15 318 Kč	16 481 Kč	18 198 Kč	18 621 Kč	19 689 Kč	20 693 Kč
VOŠ	16 399 Kč	17 364 Kč	19 060 Kč	19 921 Kč	20 978 Kč	22 292 Kč

Tabulka 27

**Průměrné měsíční nominální mzdy učitelů
regionálního školství podle druhů škol
v letech 2001–2006 (všichni zřizovatelé)**

Zdroj: ÚIV

Poznámky:

- 1 Od 1. 1. 2006 došlo ke změně ve vykazování, kdy dříve byla data za konzervatoře vykazována v rámci středních odborných škol, ale vzhledem k zachování homogenity časových řad uvádíme přepočtená data podle původní metodiky.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
ČR	15 122 Kč	16 335 Kč	17 446 Kč	18 583 Kč	19 631 Kč	20 844 Kč
Regionální školství	15 386 Kč	16 730 Kč	18 658 Kč	19 996 Kč	21 306 Kč	22 598 Kč
MŠ vč. MŠ pro děti se SVP	12 187 Kč	13 376 Kč	15 143 Kč	16 184 Kč	17 209 Kč	18 266 Kč
ZŠ vč. ZŠ pro žáky se SVP	15 419 Kč	16 762 Kč	18 646 Kč	20 389 Kč	21 797 Kč	23 097 Kč
Gymnázia a sportovní školy	17 261 Kč	18 617 Kč	20 727 Kč	21 460 Kč	22 789 Kč	24 231 Kč
SOŠ a konzervatoře ¹	17 407 Kč	18 748 Kč	20 786 Kč	21 522 Kč	22 924 Kč	24 156 Kč
SOU včetně SPV	17 335 Kč	18 856 Kč	20 885 Kč	21 407 Kč	22 111 Kč	24 114 Kč
SŠ a konzervatoře pro žáky se SVP ¹	17 304 Kč	18 746 Kč	20 649 Kč	21 184 Kč	22 143 Kč	24 176 Kč
VOŠ	18 100 Kč	19 300 Kč	21 174 Kč	22 187 Kč	23 521 Kč	24 921 Kč

Tabulka 28

Průměrné přepočtené počty zaměstnanců (počet osob) a průměrné měsíční mzdy (v Kč) zaměstnanců veřejných vysokých škol včetně kolejí a menz (bez VŠZS a VŠLS) podle kategorií zaměstnanců za rok 2006 a jejich meziroční index

Kategorie zaměstnanců placených ze státního rozpočtu VŠ	Průměrný evidenční počet zaměstnanců za rok 2006	Průměrná měsíční mzda za rok 2006 ¹	Index 2006/2005	
			průměrného evidenčního počtu zaměstnanců	průměrné měsíční mzdy
Akademičtí pracovníci a pracovníci ve výzkumu a vývoji	17 459,8	31 575 Kč	104,4 %	104,4 %
akademičtí pracovníci	15 524,2	32 053 Kč	103,4 %	105,2 %
profesoři	1 779,5	51 633 Kč	104,2 %	105,2 %
docenti	3 330,3	39 816 Kč	101,8 %	105,3 %
odborní asistenti	8 374,2	27 149 Kč	100,2 %	105,6 %
asistenti	1 512,7	22 453 Kč	114,5 %	108,4 %
lektoři	527,5	22 371 Kč	146,8 %	103,4 %
pracovníci ve výzkumu a vývoji	1 935,6	27 742 Kč	113,5 %	97,7 %
Technicko-hospodářští pracovníci	9 279,4	22 473 Kč	101,8 %	105,8 %
Pracovníci dělnických povolání	3 830,7	12 188 Kč	87,0 %	103,6 %
Obchodně provozní pracovníci	565,8	12 833 Kč	83,3 %	103,8 %

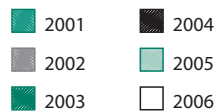
Zdroj: ÚIV

Poznámky:

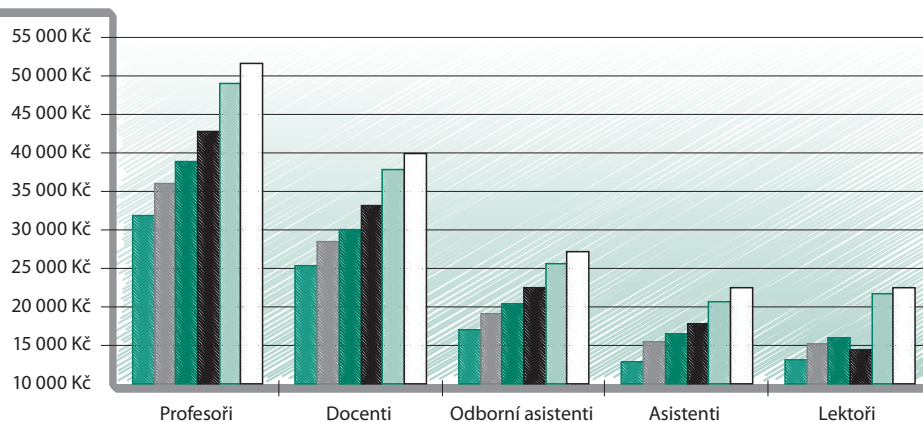
¹ Průměrná mzda je vypočtena ze mzdových prostředků poskytnutých ze státního rozpočtu (platový řád č. 1/92 Sb.).

Obrázek 21

Průměrné měsíční nominální mzdy akademických pracovníků veřejných vysokých škol (vč. kolejí a menz, bez VŠZS a VŠLS) podle kategorií zaměstnanců (placeni ze státního rozpočtu) v letech 2001–2006

Zdroj: ÚIV

6,0 %. Průměrná **měsíční reálná mzda** zaměstnanců základních škol včetně základních škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami v porovnání s předchozím rokem 2005 vzrostla o 3,4 % a učitelů o 3,4 %.

Průměrné nominální měsíční mzdy zaměstnanců **gymnázií a sportovních škol** byly v roce 2006 v porovnání s rokem 2005 vyšší o 6,4 %, u učitelů o 6,3 %. U průměrné **měsíční reálné mzdy** zaměstnanců gymnázií a sportovních škol se v porovnání s předchozím rokem 2005 jedná o meziroční nárůst o 3,8 %, u učitelů o 3,7 %.

V roce 2006 činil meziroční nárůst **průměrné nominální měsíční mzdy** zaměstnanců **středních odborných škol a konzervatoří** 5,6 %, u učitelů 5,4 %. U průměrné **měsíční reálné mzdy** se v roce 2006 v porovnání s předchozím rokem 2005 jedná o meziroční nárůst u zaměstnanců středních odborných škol o 3,0 %, u učitelů o 2,8 %.

Meziroční nárůst **průměrné nominální měsíční mzdy** zaměstnanců **středních odborných učilišť včetně středisek praktického vyučování** v roce 2006 činil 5,4 %, u učitelů 9,1 %. Meziroční nárůst **průměrné reálné mzdy** u zaměstnanců středních odborných učilišť včetně středisek praktického vyučování činil 2,9 %, u učitelů 6,4 % (jedná se jednak o dopad zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů – mistři odborného výcviku byli zařazeni do kategorie učitel, jednak o způsob vykazování, kdy v důsledku změny metodiky ve vykazování učitelů odborného výcviku nestačil zaregovat evidenční systém).

V roce 2006 jsme zaznamenali oproti roku 2005 meziroční 6,3 % nárůst **průměrné nominální měsíční mzdy** zaměstnanců **vyšších odborných škol** a 6,0 % meziroční nárůst učitelů vyšších odborných škol. U průměrné **měsíční reálné mzdy** se v roce 2006 v porovnání s předchozím rokem 2005 jedná o meziroční nárůst u zaměstnanců vyšších odborných škol o 3,7 % a u učitelů o 3,4 %.

Za rok 2006 bylo ve školství vyplaceno celkem (bez platů zaměstnanců státní správy, všichni zřizovatelé, oba platové řády) 65 046,7 mil. Kč na **mzdy a platy** (bez OPPP/OON), tj. z prostředků státního rozpočtu včetně

mimorozpočtových zdrojů. Celkový objem mzdových prostředků se oproti stejnému období předchozího roku zvýšil o 6,1 %.

Mzdy a platy učitelů činily za rok 2006 celkem 68,2 % celkového objemu vyplacených mzdových prostředků v regionálním školství. Zbytek, tj. 31,8 %, připadá na mzdy a platy ostatních pedagogických a nepedagogických pracovníků.

1.4.2 Veřejné vysoké školy

1.4.2.1 Kvalifikační struktura akademických pracovníků

Počet akademických pracovníků na veřejných vysokých školách v jednotlivých kvalifikačních kategoriích zaznamenal v roce 2006 ve srovnání s předchozím rokem 2005 mírný nárůst. Oproti předchozímu roku 2005 došlo v roce 2006 ke zvýšení počtu přepočtených akademických pracovníků a pracovníků ve výzkumu a vývoji o 739 osob, z toho akademických pracovníků o 508 osob, v kategorii profesor o 71 a v kategorii docent o 58 osob. Na veřejných vysokých školách působil v roce 2006 celkem 17 459,8 přepočteného akademického pracovníka a pracovníka ve výzkumu a vývoji, v tom 15 524 akademických pracovníků a 1 936 pracovníků ve výzkumu a vývoji. Mezi akademickými pracovníky je 1 780 profesorů, 3 330 docentů, dále 8 374 odborných asistentů, 1 513 asistentů a 528 lektorů. Zastoupení profesorů v roce 2006 reprezentuje tudíž 11,5 % mezi všemi akademickými pracovníky a docentů 21,5 % (oproti zastoupení v roce 2005, kdy se jednalo o 11,4 % u profesorů a 21,8 % u docentů).

Situace v zastoupení **profesorů** je nejpříznivější na většině uměleckých vysokých škol (AMU v Praze, AVU v Praze, JAMU v Brně, VŠUP v Praze), kde profesori tvoří 13,5 % až 23,9 % akademických pracovníků. Naopak nejnižší zastoupení profesorů je na VŠ polytechnické Jihlava (2,7 %), dále na U Hradec Králové (7,3 %) a SU v Opavě (7,3 %) a ZČU v Plzni (7,7 %).

Nejpříznivější situace v zastoupení **docentů** je na JAMU v Brně (29,6 %), na VUT v Brně (25,7 %), na

Tabulka 29

Průměrné měsíční nominální a reálné mzdy zaměstnanců¹ veřejných vysokých škol včetně kolejí a menz (bez VŠZS a VŠLS) za rok 2006 (v Kč), jejich meziroční index a poměr průměrné měsíční nominální mzdy zaměstnanců k obecné mzdové hladině v ČR (v %)

Zaměstnanci VŠ placení ze státního rozpočtu		2006	Index 2006/2005	Podíl k průměrné mzdě v ČR
Nominální mzda (v běžných cenách)				
zaměstnanci celkem		24 082 Kč	107,9 %	115,5 %
v tom	zaměstnanci vysokých škol	24 764 Kč	106,8 %	118,8 %
	zaměstnanci kolejí	13 609 Kč	99,3 %	65,3 %
	zaměstnanci menz	13 199 Kč	105,3 %	63,3 %
z toho akademičtí pracovníci		32 053 Kč	105,2 %	153,8 %
Reálná mzda (ve stálých cenách roku 2001)				
zaměstnanci celkem		22 010 Kč	105,2 %	
v tom	zaměstnanci vysokých škol	22 634 Kč	104,2 %	
	zaměstnanci kolejí	12 438 Kč	96,9 %	
	zaměstnanci menz	12 064 Kč	102,7 %	
z toho akademičtí pracovníci		29 295 Kč	102,7 %	
Index spotřebitelských cen a meziroční inflace				
index spotřebitelských cen (rok 2001 = 100)		109,4 %		
meziroční inflace v %		2,5 %		

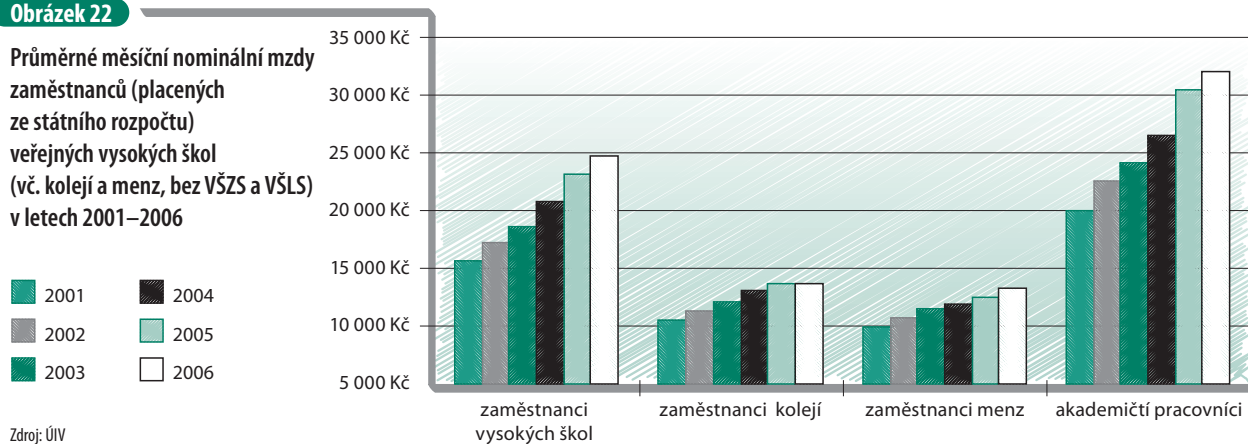
Zdroj: ÚIV, ČSÚ

Poznámky:

1 Zaměstnanci placení ze státního rozpočtu.

Obrázek 22

Průměrné měsíční nominální mzdy zaměstnanců (placených ze státního rozpočtu) veřejných vysokých škol (vč. kolejí a menz, bez VŠZS a VŠLS) v letech 2001–2006

Zdroj: ÚIV

AMU v Praze (25,6%), dále na ČVUT v Praze (24,5%), na VŠCHT v Praze (24,0%), na UK v Praze (23,2%), MU (23,0%) a na VŠE v Praze (22,9%). Naopak nejméně příznivé zastoupení docentů je na VŠ polytechnické Jihlava (6,5%) a na VŠUP v Praze (8,2%).

1.4.2.2 Veřejné vysoké školy – průměrné přepočtené počty pracovníků a průměrné měsíční mzdy

Podle kategorií akademických pracovníků (placení ze státního rozpočtu) veřejných vysokých škol celkem (včetně kolejí a menz, bez VŠZS a VŠLS) v roce 2006 pobírali z akademických pracovníků nejvíce profesori (51 633 Kč) a nejméně naopak pobírali lektori (22 371 Kč).

Z dlouhodobějšího pohledu za roky 2001 až 2006 rostl průměrný přepočtený počet zaměstnanců veřejných vysokých škol podle kategorií zaměstnanců i jejich průměrné měsíční nominální mzdy.

V roce 2006 pracovalo na veřejných vysokých školách 17,5 tis. akademických pracovníků a pracovníků ve výzkumu a vývoji, v tom 15,5 tis. akademických pracovníků a 1,9 tis. pracovníků ve výzkumu a vývoji. Z 15,5 tis. akademických pracovníků tvořili profesori 1,8 tis., docenti 3,3 tis., odborných asistentů bylo 8,4 tis., asistentů 1,5 tis. a lektorů 0,5 tis.

Průměrná měsíční nominální mzda zaměstnanců veřejných vysokých škol celkem včetně kolejí a menz (bez VŠZS, VŠLS) v roce 2006 činila 24 082 Kč (115,5% celorepublikové průměrné mzdy), zaměstnanců vysokých škol 24 764 Kč (118,8% celorepublikové průměrné mzdy), zaměstnanců kolejí 13 609 Kč (65,3% celorepublikové průměrné mzdy), zaměstnanců menz 13 199 Kč (63,3% celorepublikové průměrné mzdy). Akademičtí pracovníci pobírali 32 053 Kč (153,8% celorepublikové průměrné mzdy).

V roce 2005 činila průměrná měsíční nominální mzda zaměstnanců veřejných vysokých škol (bez VŠZS, VŠLS) 22 325 Kč (113,7% celorepublikové průměrné mzdy), zaměstnanci vysokých škol pobírali 23 181 Kč (118,1% ce-

lorepublikové průměrné mzdy), zaměstnanci kolejí pobírali 13 704 Kč (69,8% celorepublikové průměrné mzdy), zaměstnanci menz pobírali 12 541 Kč (63,9% celorepublikové průměrné mzdy) a akademičtí pracovníci pobírali 30 463 Kč (155,2% celorepublikové průměrné mzdy).

Meziročně v roce 2006 oproti roku 2005 nejvíce vzrostly průměrné měsíční nominální mzdy u zaměstnanců veřejných vysokých škol (o 6,8%), dále u zaměstnanců menz (o 5,3%) a u akademických pracovníků (o 5,2%). Naopak poklesly u zaměstnanců kolejí (o 0,7%).

Nejvyšší meziroční nárůst průměrné měsíční **reálné mzdy** (ve stálých cenách roku 2001) byl v roce 2006 oproti roku 2005 u zaměstnanců veřejných vysokých škol s meziročním růstem 4,2%, dále u akademických pracovníků a zaměstnanců menz a činil 2,7%. Naopak meziroční pokles průměrné měsíční **reálné mzdy** nastal u zaměstnanců kolejí (o 3,1%).

V letech 2001 až 2006 rostly průměrné měsíční nominální a reálné mzdy zaměstnanců veřejných vysokých škol (zaměstnanců placených ze SR).

1.4.3 Evropský sociální fond

Evropský sociální fond (ESF) – je jeden ze čtyř Strukturálních fondů Evropské unie, který se po vstupu ČR do EU stal hlavním zdrojem finanční pomoci mj. i v oblasti rozvoje celoživotního vzdělávání. MŠMT se podílelo na zpracování důležitých dokumentů, na jejichž základě je ČR poskytována pomoc z ESF. Díky tomu se také zvýšila možnost efektivněji a účinněji naplňovat dva strategické dokumenty českého školství: Národní program rozvoje vzdělávání v ČR (tzv. Bílá kniha) a Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje výchovně vzdělávací soustavy ČR.

1.4.3.1 Regionální školství a ESF

Průměrný přepočtený počet zaměstnanců **regionálního školství** placených z prostředků ESF (za zřizovatele: MŠMT, obec, kraj, zákon č. 143/92 Sb., o platu) za rok 2006 činil 288,6. Z toho 88% (tj. 253,9 přepočtené osoby)

Tabulka 30

Průměrné přepočtené počty, mzdové prostředky (v Kč) zaměstnanců regionálního školství z ESF za rok 2006¹

Zdroj: ÚIV

Poznámky:

¹ Školy a školská zařízení zřizované MŠMT, obcemi, kraji, včetně dříve magistrátních škol; platový řád, tj. zákon č. 143/92 Sb., o platu.

	Přepočtený počet zaměstnanců	Mzdové prostředky celkem (v tis. Kč)			Průměrný měsíční plat (bez OPPP)
		celkem	v tom		
			OPPP	platy	
RgŠ územních celků¹	288,6	95 930 Kč	42 055 Kč	53 874 Kč	15 556 Kč
z toho					
pedagogičtí pracovníci	253,9	–	–	49 126 Kč	16 121 Kč
nepedagogičtí pracovníci	34,7	–	–	4 748 Kč	11 415 Kč

Tabulka 31

Průměrné přepočtené počty, mzdové prostředky (v Kč) zaměstnanců veřejných vysokých škol (vč. kolejí a menz, bez VŠZS a VŠLS) z ESF za rok 2006¹

Zdroj: ÚIV

¹ Průměrná mzda je vypočtena ze mzdových prostředků poskytnutých ze státního rozpočtu (platový řád č. 1/92 Sb.).

	Přepočtený počet zaměstnanců	Mzdové prostředky celkem (v tis. Kč)			Průměrná měsíční mzda (bez OON)
		celkem	v tom		
			OON	mzdy	
Veřejné vysoké školy	182,8	153 601 Kč	82 750 Kč	70 851 Kč	32 299 Kč

činností hrazených z ESF vykonávali pedagogičtí pracovníci a 12 % (tj. 34,7 přepočtené osoby) činností hrazených z ESF vykonávali nepedagogičtí pracovníci. V regionálním školství bylo za rok 2006 vyplaceno 53 874 tis. Kč na celkové platy z ESF (bez OPMP) za všechny zaměstnance, z toho pedagogickým pracovníkům bylo vyplaceno na celkové platy z ESF 49 126 tis. Kč a nepedagogickým pracovníkům bylo vyplaceno 4 748 tis. Kč.

1.4.3.2 Veřejné vysoké školy a ESF

Průměrný přepočtený počet zaměstnanců **veřejných vysokých škol** (včetně kolejí a menz, bez VŠZS a VŠLS) placených z prostředků ESF za rok 2006 činil 182,8. Z prostředků přidělených organizací z ESF bylo vyplaceno na mzdy (bez OON) 70 851 tis. Kč.

1.5 Financování školství

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, jím řízené organizační složky státu a příspěvkové organizace hospodařily v roce 2006 podle zákona č. 543/2005 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2006. Zákon o státním rozpočtu na rok 2006 schválila Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky svým usnesením č. 2016 dne 2. prosince 2005. Během roku 2006 došlo k úpravám schváleného rozpočtu, a to jednak přesuny v rámci kapitoly 333 MŠMT, jednak převody mezi jinými rozpočtovými kapitolami a rozpočtem kapitoly 333 MŠMT. Schválený rozpočet kapitoly 333 MŠMT činil v oblasti výdajů 108 936 399 tis. Kč, v oblasti příjmů 434 904 tis. Kč. Skutečné plnění rozpočtu k 31. 12. 2006 dosáhlo v oblasti příjmu 1 081 966,67 tis. Kč a v oblasti výdajů 110 881 922,69 tis. Kč.

Hospodaření s **prostředky státního rozpočtu v resortu školství, mládeže a tělovýchovy se v roce 2006** řídilo zejména: zákonem č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění

pozdějších předpisů, zákonem č. 306/1999 Sb., o poskytnutí dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu a vývoje), ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu, ve znění pozdějších předpisů.

1.5.1 Financování regionálního školství

Podle ustanovení § 161 zákona č. 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů, stanovuje ministerstvo **republikové normativy** jako výši výdajů připadajících na vzdělávání a školské služby pro jednoho žáka nebo studenta příslušné věkové kategorie v oblasti předškolního, základního, středního a vyššího odborného vzdělávání ve školách a školských zařízeních zřizovaných kraji, obcemi a svazky obcí na kalendářní rok. Objemem výdajů se zde míní celková výše přímých neinvestičních výdajů poskytovaných ze státního rozpočtu, členěných na mzdové prostředky + odvody a na ostatní neinvestiční výdaje. Součástí republikových normativů je také vyjádření limitu počtu zaměstnanců připadajících na 1000 dětí, žáků nebo studentů v dané věkové kategorii. Pro rok 2006 byla zavedena nová normativní kategorie – dítě, žák, student umístěný v krajských zařízeních ústavní výchovy (3–18 let).

Regionální školství bylo kromě výkonového financování pomocí republikových normativů financováno rovněž finančními prostředky určenými na rozvojové programy.

Za **použití republikových normativů** provedlo ministerstvo **rozpis přímých neinvestičních výdajů** rozpočtových na rok 2006 v kapitole 333 MŠMT na jednotlivé kraj-

Tabulka 32

Veřejné výdaje na školství v běžných cenách v letech 2001–2006 a jejich podíl na HDP (v mil. Kč)

Případné aktualizace údajů publikovaných ČSÚ byly zpětně promítnuty i do předchozích období, se staršími publikacemi nemusí souhlasit.		2001	2002	2003	2004	2005	2006
Hrubý domácí produkt v běžných cenách		2 352 214,0	2 464 432,0	2 577 110,0	2 781 060,0	2 970 261,0	3 204 086,0
Index spotřebitelských cen (2001 = 100)		100,0	101,8	101,9	104,8	106,7	109,4
Veřejné výdaje na vzdělávání v běžných cenách¹		97 935,5	108 532,7	115 856,6	123 041,6	130 319,2	142 834,1
Veřejné výdaje na regionální školství v běžných cenách		75 346,3	83 733,1	88 719,4	92 959,1	95 531,6	103 098,7
v tom z rozpočtu	MŠMT (kapitola 333)	21 270,1	34 093,0	67 305,6	69 859,4	72 729,7	76 156,4
	transfery z MŠMT na KÚ a magistráty ²	-17 945,7	-30 074,3	-62 873,6	-65 467,7	-68 546,2	-72 430,2
	obcí a DSO (kapitola 700 ³)	37 569,7	41 122,7	55 738,5	58 414,8	66 102,0	70 222,8
	krajských úřadů (kapitola 700) ³	11 939,3	26 780,8	28 548,9	30 152,5	25 246,2	29 149,7
	okresních úřadů (kapitola 380) ³	21 315,7	11 810,9	x	x	x	x
	Ministerstva zemědělství (kapitola 329) ⁴	1 197,2	x	x	x	x	x
Veřejné výdaje na školství v % HDP		4,2%	4,4%	4,5%	4,4%	4,4%	4,5%
Veřejné výdaje na regionální školství v % HDP		3,2%	3,4%	3,4%	3,3%	3,2%	3,2%

Zdroj: Státní závěrečný účet ČR, Závěrečný účet – kapitola 333-MŠMT, 307-MO, 700-Obce a DSO; KÚ, 380-OkÚ, ČSÚ

Komentáře:

1 Celkové výdaje na školství z kapitol 333-MŠMT, 700-Obce a DSO, KÚ a 380-Okresní úřady (rozpočtová opatření z MŠMT v roce 2001 a 2002), 329-Mze, 307-MO.

2 Transfery z MŠMT na KÚ a magistráty pouze za část 31, 32 – vzdělávání.

3 Od roku 2001 nejsou z důvodu konsolidace zahrnuty z daných tříd rozpočtové skladby následující položky: 5321; 5323; 5329; 5344; 5345; 5349; 5366; 5641; 5642; 5649; 6341; 6342; 6349; 6441; 6442; 6449.

4 V letech 2000 a 2001 bylo zemědělské školství financováno z kapitoly 329-Mze, od 1. 10. 2001 z rozpočtu krajských úřadů.

Tabulka 33

Regionální školství – veřejné výdaje v běžných cenách v letech 2001–2006 (v mil. Kč)

		2001	2002	2003	2004	2005	2006
Celkem		75 346,3	83 733,1	88 719,4	92 959,1	95 531,6	103 098,7
v tom	neinvestiční výdaje	68 564,4	75 569,1	82 040,9	84 577,3	87 592,3	92 398,8
	investiční výdaje	6 781,9	8 164,0	6 678,6	8 381,8	7 939,3	10 699,9
v %	neinvestiční výdaje	91,0%	90,2%	92,5%	91,0%	91,7%	89,6%
	investiční výdaje	9,0%	9,8%	7,5%	9,0%	8,3%	10,4%

Zdroj: Závěrečný účet kapitoly 333-MŠMT; Mze-329; 380-OkÚ; 700-Obce a DSO; KÚ.

ské úřady a Magistrát hlavního města Prahy (dále MHMP). Krajské úřady pak za použití krajských normativů provedly rozpis a převedení těchto finančních prostředků jednotlivým právníkům osobám vykonávajícím činnost škol a školských zařízení. Krajské normativy jsou upraveny vyhláškou č. 492/2005 Sb., o krajských normativních.

Prostředky poskytované školám a školským zařízením, jejichž zřizovateli jsou obce, kraje nebo dobrovolné svazky obcí (DSO), byly z kapitoly Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy poskytovány neinvestičními transfery do rozpočtů krajů. Krajské úřady tyto prostředky přidělovaly podle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, ze svého rozpočtu přímo jednotlivým školám a školským zařízením.

Prostředky poskytované soukromým školám jsou ze státního rozpočtu jako účelové poskytovány do rozpočtů krajů. Kraje tyto prostředky poskytovaly podle zákona č. 306/1999 Sb., o poskytnutí dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, ve znění pozdějších předpisů a podle zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů.

MŠMT ekonomicky zabezpečovalo i **církevní školy a školská zařízení**, kterým zasílalo provozní dotace přímo z účtu MŠMT u ČNB.

MŠMT poskytovalo plné ekonomické zajištění příspěvkem školám a školským zařízením, poskytujícím vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami, jejichž je zřizovatelem.

1.5.1.1 Veřejné výdaje na regionální školství

Zcela zásadním způsobem změnila systém regionálního školství reforma veřejné správy. V oblasti školství začala zánikem školských úřadů k 31. 12. 2000, pokračovala v roce 2001 decentralizací zřizovatelských funkcí škol, předškolních a školských zařízení, s výjimkou zařízení pro ústavní výchovu a ochrannou výchovu a preventivně výchovnou péči, z ministerstva (z MŠMT, u země-

dělského učňovského školství z MZe) na kraje. Jednalo se o nejrozsáhlejší decentralizaci výkonu státní správy, která byla završena zrušením okresních úřadů k 31. 12. 2002 a přesunem jejich kompetencí na kraje a obce s rozšířenou působností.

Ke dni 1. 1. 2003 došlo ke změně systému financování škol, předškolních a školských zařízení zřizovaných obcemi, kterým byly finanční prostředky na zajištění přímých nákladů na vzdělávání poskytovány z rozpočtu kapitoly 333 MŠMT prostřednictvím krajských úřadů.

V letech 2003, 2004, 2005 a 2006¹⁷ byly finanční toky stejné, a tudíž i údaje za toto čtyřleté období jsou srovnatelné.

Výdaje na regionální školství, tedy na vzdělávání¹⁸ až do úrovně vyššího odborného vzdělávání (včetně předškolního vzdělávání) a na školská zařízení, v roce 2006 činily 103,1 mld. Kč. Výdaje byly téměř z 90 % tvořeny neinvestičními výdaji. Celkové prostředky vynaložené na regionální školství meziročně vzrostly cca o 7,5 mld. Kč (nárůst o 7,9 %). Podíl těchto výdajů na HDP se meziročně nezměnil a dosahuje hodnoty 3,2 % HDP.¹⁹

Běžné (neinvestiční) výdaje na regionální školství (včetně mzdových výdajů a výdajů na sociální a zdravotní pojištění) dosáhly 92,4 mld. Kč. Meziroční nárůst v běžných cenách dosáhl 4,8 mld. Kč, což činí nárůst o 5,5 %.

Kapitálové (investiční) výdaje na regionální školství v běžných cenách činily 10,7 mld. Kč a ve srovnání s rokem 2005 vzrostly bezmála o 2,8 mld. Kč, tedy o téměř 35 %. V roce 2005 byl v investičních výdajích zaznamenán pokles oproti předchozímu roku. Podíl investičních výdajů na celkových výdajích regionálního školství činí více než 10 %.

¹⁷ Od roku 2006 je neinvestiční transfer veřejným rozpočtům členěn na položku 5321 – pro MHMP a 5323 – neinvestiční dotace krajům.

¹⁸ Oblast vzdělávání je v ekonomické oblasti vymezena rozpočtovým odvětvím 31 a částí odvětví 32.

¹⁹ HDP byl v časové řadě aktualizován dle údajů ČSÚ publikovaných k 31. 3. 2007.

Tabulka 34
Regionální školství – struktura veřejných výdajů ve stálých cenách roku 2001 v letech 2001–2006

		Celkové výdaje na RgŠ ve stálých cenách roku 2001 v mil. Kč					Index 2006/05	
		2001	2002	2003	2004	2005		2006
Předškolní vzdělávání		8 432,8	9 344,5	9 582,3	9 818,8	10 341,5	10 946,0	105,8 %
z toho mateřské školy ¹		8 120,0	8 944,0	9 221,5	9 457,6	9 951,2	10 580,5	106,3 %
Základní vzdělávání, včetně šk. družin a klubů		33 674,4	36 539,4	41 910,5	42 809,3	41 210,2	44 007,5	106,8 %
z toho ZŠ, včetně škol. družin a klubů ¹		30 653,2	33 158,0	38 304,4	38 978,6	37 314,6	40 120,4	107,5 %
Základní umělecké školy		2 034,0	2 226,7	2 433,7	2 656,6	2 847,0	2 875,7	101,0 %
Střední vzdělávání		21 260,7	23 950,0	25 781,9	26 467,0	27 276,7	28 587,7	104,8 %
z toho	gymnázia, včetně sportovních škol ¹	4 239,7	4 949,9	5 220,5	5 470,0	5 731,3	6 183,0	107,9 %
	SOŠ a konzervatoře, včetně VOŠ ¹	8 178,9	8 990,1	9 414,2	9 704,3	10 140,1	10 857,6	107,1 %
	střední odborná učiliště ¹	7 528,5	8 828,1	9 878,1	9 971,9	10 087,1	10 196,5	101,1 %
Stravování žáků MŠ, ZŠ a SŠ		5 525,9	5 145,6	2 025,7	1 973,4	3 204,9	3 116,4	97,2 %
Ubytování žáků		1 827,1	1 882,0	2 056,4	2 279,4	2 191,3	2 177,1	99,4 %
Ostatní výdaje		2 592,0	3 164,4	3 274,7	2 696,9	2 461,4	2 529,6	102,8 %
Celkem regionální školství		75 346,8	82 252,6	87 065,2	88 701,4	89 532,9	94 240,1	105,3 %

Zdroj: Závěrečný účet kapitoly 333-MŠMT; Mze-329; 380-OkÚ; 700-Obce a DSO; KÚ.

Poznámky:

V roce 2006 započítán do středního vzdělávání též paragraf 3129.

1 Bez škol pro děti/žáky/studenty se speciálními vzdělávacími potřebami.

Údaje týkající se regionálního školství jsou uvedeny do souladu se zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů. Jedná se např. o zrušení speciálních škol jako samostatného druhu škol. Výdaje těchto druhů škol byly započteny do předškolního vzdělávání, základního vzdělávání a středního vzdělávání. Největší část výdajů v regionálním školství byla v roce 2006, stejně jako v roce předchozím, vynaložena na základní vzdělávání včetně školních družin a klubů (46,7%), dále střední vzdělávání (30,3%) a předškolní vzdělávání (11,6%).

Výdaje za regionální školství ve stálých cenách roku 2001 rostly postupně od roku 2001. V roce 2006 dosáhly výdaje ve stálých cenách 94,2 mld. Kč, což činí oproti roku 2001 nárůst o 25% (o 18,9 mld. Kč). Meziročně byl zaznamenán nárůst o 5,3% (o 4,7 mld. Kč). Během šestiletého sledovaného období došlo k největšímu nárůstu výdajů u gymnázií, a to téměř o 46% (1,9 mld. Kč), dále u základních uměleckých škol o 41,4% (0,8 mld. Kč). Nárůst výdajů byl zaznamenán u středního vzdělávání o 34,5% (o 7,3 mld. Kč), u mateřských škol o 30,3% (o 2,5 mld. Kč) a u základního vzdělávání o 30,7% (o 10,3 mld. Kč).

Jednotkové výdaje na dítě/žáka/studenta v letech 2001–2006

Jednotkové výdaje na dítě/žáka/studenta charakterizují finanční náročnost vzdělávání jednoho dítěte/žáka/studenta. Pro porovnávání výdajů v časové řadě 2001–2006 je vhodnější neporovnávat tyto údaje v běžných cenách, ale v přepočtu na stálé ceny roku 2001, abychom eliminovali vliv inflace.

Nejvyšší meziroční nárůst byl zaznamenán u základního vzdělávání včetně školních družin a klubů, zde byl nárůst ve výši bezmála 11% (4,3 tis. Kč). Jednotkové výdaje na žáka/studenta v rámci středního vzdělávání včetně konzervatoří a VOŠ vzrostly v meziročním porovnání o 4,3% (1,9 tis. Kč). V předškolním vzdělávání činil nárůst jednotkových výdajů téměř 3% (1 tis. Kč).

1.5.2 Financování vysokého školství

Veřejným vysokým školám MŠMT poskytuje příspěvky podle § 18 odstavce 3 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, na uskutečňování akreditovaných studijních programů a programů celoživotního vzdělávání a s nimi spojenou vědeckou, výzkumnou, vývojovou, uměleckou nebo další tvůrčí činnost. Změna ve financování je dána zákonem č. 552/2005 Sb. Veřejné vysoké školy mají dále možnost získat dotaci na rozvoj vysoké školy, na ubytování a stravování studentů, na výzkum a vývoj, na rozvojovou zahraniční pomoc a další.

Soukromým vysokým školám působícím jako obecně prospěšné společnosti může MŠMT poskytovat dotaci na uskutečňování akreditovaných studijních programů a programů celoživotního vzdělávání, s nimi spojenou vědeckou, výzkumnou, vývojovou, uměleckou nebo další tvůrčí činnost podle § 40 odst. 2 zákona č. 111/1998 Sb. a všem soukromým vysokým školám dále dotaci na stipendia podle § 91 odst. 2 písm. d), podle § 91 odst. 3.

Pro stanovení výše příspěvku/dotace je rozhodný typ a finanční náročnost akreditovaných studijních programů a programů celoživotního vzdělávání, počet studentů a dosažené výsledky ve vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové, umělecké nebo další tvůrčí činnosti a její náročnost. Pro výši příspěvku je též rozhodný dlouhodobý záměr veřejné vysoké školy a dlouhodobý záměr vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové, umělecké a další tvůrčí činnosti pro oblast vysokých škol vypracovaný ministerstvem a jeho každoroční aktualizace.

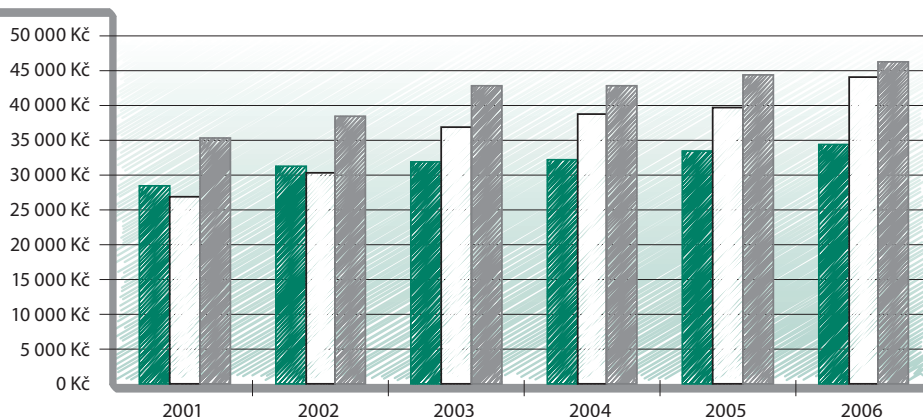
Příspěvky a dotace veřejným vysokým školám zřízeným podle zákona o vysokých školách se poskytují podle „Pravidel pro poskytování příspěvků a dotací veřejným vysokým školám“, která vydalo MŠMT dne 24. 2. 2006 pod č.j. 4 632/2006-30.

Na základě těchto pravidel poskytlo MŠMT veřejným vysokým školám z rozpočtu kapitoly 333 MŠMT **neinvestiční příspěvky** na uskutečňování akreditovaných stu-

Obrázek 23

**Regionální školství –
roční jednotkové výdaje
na dítě/žáka/studenta
ve stálých cenách roku 2001
v letech 2001–2006**

■ Předškolní vzdělávání
□ Základní vzdělávání
■ Střední vzdělávání,
konzervatoře, VOŠ

Zdroj: Závěrečný účet – kapitola 333-MŠMT, 380-OkÚ, 700-Obce a DSO, KÚ, (část: vzdělávání).

Komentáře:

Metodika použitá pro výpočty výdajů na dítě/žáka

- počet dětí/žáků/studentů ve školním roce = počet žáků denní formy (resp. prezenčního) vzdělávání (resp. studia) + 1/3 počtu dětí/žáků/studentů ostatních forem vzdělávání (resp. studia distančního a kombinovaného),
- přepočtený počet dětí/žáků/studentů v kalendářním roce = 2/3 počtu žáků/studentů ve školním roce, který v daném kalendářním roce končí, plus 1/3 počtu dětí/žáků/studentů ve školním roce, který v daném kalendářním roce začíná,
- celkové výdaje na školství = běžné (neinvestiční) výdaje z rozpočtů MŠMT, Obce a DSO, KÚ, OkÚ, Mze (nejsou započteny výdaje z rozpočtů MO, MV a MSp).

Tabulka 35

Veřejné vysoké školy – výdaje z rozpočtu kapitoly 333-MŠMT v běžných cenách v roce 2001–2006 (v tis. Kč)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	
Celkové výdaje na veřejné vysoké školy včetně výdajů na koleje a menzy¹							
Výdaje na veřejné vysoké školy celkem	15 358 748	17 503 437	18 850 377	20 763 642	24 615 888	27 673 550	
v tom	neinvestiční výdaje	13 070 789	15 070 173	15 743 820	17 719 587	20 246 630	22 721 297
	investiční výdaje	2 287 959	2 433 264	3 106 557	3 044 055	4 369 259	4 952 252
v %	neinvestiční výdaje	85,1 %	86,1 %	83,5 %	85,3 %	82,3 %	82,1 %
	investiční výdaje	14,9 %	13,9 %	16,5 %	14,7 %	17,7 %	17,9 %
Podíl výdajů na veřejné vysoké školy z celkových výdajů na školství, z rozpočtu MŠMT a podíl na HDP							
Podíl výdajů na VŠ z kapitoly 333-MŠMT	37,7 %	31,4 %	20,8 %	21,7 %	24,0 %	25,0 %	
Výdaje na vzdělávání celkem v mld. Kč ²	97,9	108,5	115,9	123,0	130,3	141,2	
Podíl výdajů na VŠ na celkových výdajích	15,7 %	16,1 %	16,3 %	16,9 %	18,9 %	19,6 %	
HDP v běžných cenách v mld. Kč	2 352,2	2 464,4	2 577,1	2 781,1	2 970,3	3 204,1	
Podíl výdajů na veřejné VŠ v % HDP	0,7 %	0,7 %	0,7 %	0,7 %	0,8 %	0,9 %	

Zdroj: Závěrečný účet – kapitola 333-MŠMT.

Poznámky:

1 Bez dotace pro soukromé vysoké školy. V roce 2006 včetně výdajů na mezinárodní spolupráci kofinancovaných z ESF.

2 Celkové výdaje na vzdělávání z kapitol 333-MŠMT, 700-Obce a DSO, KÚ a 380-Okresní úřady (rozpočtová opatření z MŠMT v roce 2001 a 2002), 329-Mze.

Tabulka 36

Veřejné vysoké školy – výdaje z rozpočtu kapitoly 333-MŠMT ve stálých cenách¹ roku 2001 v roce 2001–2006 (v tis. Kč)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Celkové výdaje na veřejné VŠ z rozpočtu kapitoly 333-MŠMT						
Výdaje na veřejné vysoké školy celkem	15 358 747,6	17 193 945,8	18 498 898,4	19 812 635,3	23 070 186,0	25 295 749,2
v tom						
neinvestiční výdaje	13 070 788,9	14 803 705,9	15 450 265,2	16 908 002,5	18 975 285,5	20 769 010,3
investiční výdaje	2 287 958,8	2 390 240,0	3 048 633,2	2 904 632,8	4 094 900,4	4 526 738,9
Výdaje na veřejné vysoké školy podle funkčního třídění						
Celkem	15 358 747,6	17 193 945,8	18 498 898,4	19 812 635,3	23 070 186,0	25 295 749,2
Činnost vysokých škol	10 995 337,2	12 636 900,7	14 396 171,8	15 805 065,9	18 396 386,7	20 417 839,4
Vysokoškolské koleje a menzy	782 965,0	798 499,0	800 696,8	774 834,9	610 514,5	187 785,2
Výzkum a vývoj	3 331 764,6	3 328 076,6	3 209 200,7	3 131 882,4	3 909 277,4	4 352 040,2
Záležitosti vzdělávání j. n.	2 309,9	2 826,1	5 205,0	4 941,7	5 019,0	6 223,5
Mezinárodní spolupráce ²	160 809,0	345 698,4	–	–	–	214 596,8
Protidrogová politika	5 967,0	353,6	214,9	400,8	337,4	–
Prevence kriminality	–	2 082,5	765,5	496,2	393,6	423,9
Rozvojová a humanitární zahraniční pomoc	79 595,0	80 618,9	86 643,8	95 013,4	103 572,5	116 840,2

Zdroj: Závěrečný účet – kapitola 333-MŠMT.

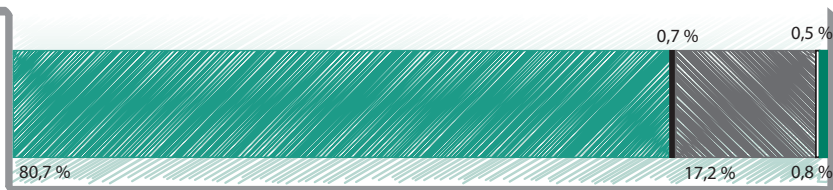
Poznámka:

- 1 Přepočet na stálé ceny roku 2001 byl proveden v ÚIV.
- 2 V roce 2006 včetně finančních prostředků kofinancovaných z ESF.

Obrázek 24**Veřejné vysoké školy –
struktura výdajů v % (kapitola 333-MŠMT)**

- Činnost vysokých škol
- Vysokoškolské koleje a menzy
- Výzkum a vývoj
- Ostatní
- Mezinárodní spolupráce ve vzdělávání

Zdroj: Závěrečný účet – kapitola 333-MŠMT.

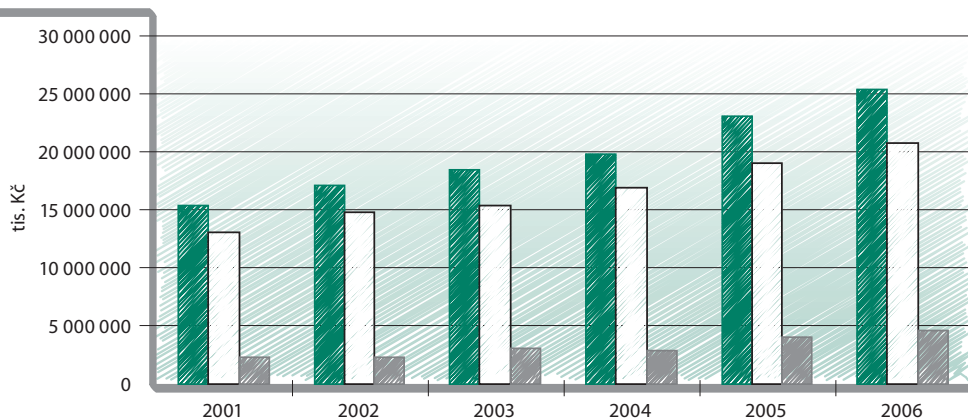
Obrázek 25**Veřejné vysoké školy – výdaje
z rozpočtu kapitoly 333-MŠMT
ve stálých cenách roku 2001
v letech 2001–2006 (v tis. Kč)**

- celkem
- neinvestiční
- investiční

Zdroj: Závěrečný účet – kapitola 333-MŠMT.

Poznámka:

1 V roce 2006 včetně výdajů na mezinárodní spolupráci kofinancovaných z ESF.

dijních programů a programů celoživotního vzdělávání a s nimi spojenou uměleckou nebo tvůrčí činnost:

na vzdělávací činnost v závislosti na počtu definovaných studentů a podle počtu absolventů ve výši 14 817,136 mil. Kč,

na úhradu stipendií přiznaných studentům prezenční formy akreditovaných studijních programů ve výši 735,940 mil. Kč,

na Fond vzdělávací politiky ve výši 69,815 mil. Kč,

na mimořádné aktivity ve výši 17,540 mil. Kč,

na krátkodobé pobyty zahraničních studentů a Letní školu slovanských studií ve výši 15,278 mil. Kč,

na ubytovací stipendia ve výši 808,813 mil. Kč,

na sociální stipendia ve výši 93,648 mil. Kč.

V souladu s výše uvedenými pravidly byly veřejným vysokým školám vyplaceny dotace:

na projekty programu AKTION, CEEPUS a SOCRATES ve výši 238,509 mil. Kč,

na projekty Fondu rozvoje vysokých škol ve výši 123,498 mil. Kč,

na rozvojové programy ve výši 901,680 mil. Kč,

na Fond vzdělávací politiky ve výši 25,019 mil. Kč,

na zahraniční studenty, krajany, projekty ve výši 117,241 mil. Kč.

Veřejným vysokým školám byly dále poskytnuty dotace na ubytování a stravování studentů ve výši 205,437 mil. Kč, které jsou příspěvkem státu na část nákladů spojených s ubytováním a stravováním studentů v průběhu 12 měsíců kalendářního roku. Dále dotace v rámci mezinárodní spolupráce ve vzdělávání ve výši 234,769 mil. Kč a ostatní dotace ve výši 9,391 mil. Kč. Neinvestiční dotace na výzkum a vývoj byla poskytnuta ve výši 4 044,019 mil. Kč.

Veřejné vysoké školy hospodařily v roce 2006 s investičními dotacemi a příspěvky mimo programy reprodukce majetku v celkové výši 1 723,331 mil. Kč, v tom:

- Fond rozvoje vysokých škol 236,488 mil. Kč,
- projekty rozvojových programů 465,406 mil. Kč,
- Seismická stanice Vranov 1,7 mil. Kč,

➤ příspěvek na činnost VVŠ (zákon č. 552/2005 Sb.) 302,554 mil. Kč,

➤ Národní plán výuky cizích jazyků 70,00 tis. Kč,

➤ výzkum a vývoj 717,113 mil. Kč.

Dotace veřejným vysokým školám v rámci programů reprodukce majetku byly poskytnuty ve výši 3 495,5 mil. Kč, v tom představují kapitálové výdaje 3 228,9 mil. Kč a běžné výdaje 266,6 mil. Kč.

Soukromá vysoká škola je povinna si zajistit finanční prostředky pro vzdělávací a vědeckou nebo výzkumnou, vývojovou, uměleckou a další tvůrčí činnost. Soukromé vysoké škole může být poskytnuta na tuto činnost dotace ze státního rozpočtu v případě, že působí jako obecně prospěšná společnost. V roce 2006 byla poskytnuta dotace **třem soukromým vysokým školám**, jmenovitě:

Vysoké škole veřejné správy a mezinárodních vztahů v Praze, o. p. s., ve výši 884 tis. Kč,

Vysoké škole v Plzni, o. p. s., ve výši 12 049 tis. Kč,

Vysoké škole zdravotnické Praha, o. p. s., ve výši 5 433 tis. Kč.

Celkem 32 z celkového počtu 39 soukromých vysokých škol, které v roce 2006 působily v České republice, získalo dotaci na sociální a ubytovací stipendia. Celková výše této dotace činila 17 291,07 tis. Kč.

Soustavu vysokého školství dále doplňují 2 státní vysoké školy – Policejní akademie ČR, která je v působnosti Ministerstva vnitra, a dále Univerzita obrany spadající pod Ministerstvo obrany. Tyto vysoké školy jsou financovány z prostředků příslušných kapitol státního rozpočtu.

1.5.2.1 Veřejné výdaje na veřejné vysoké školy vynaložené z kapitoly 333 MŠMT

Celkové výdaje na veřejné vysoké školy vynaložené z kapitoly 333 MŠMT činily v běžných cenách v roce 2006 celkem 27,7 mld. Kč, což představuje 19,6 % celkových výdajů na vzdělávání. Podíl výdajů na veřejné vysoké školy od roku 2001 vzrostl o 3,9 procentního bodu.

V porovnání s rokem 2001 došlo k nárůstu celkových výdajů na veřejné vysoké školy o 12,3 mld. Kč v běžných cenách (o 80,2%). V přepočtu na stálé ceny roku 2001 se jednalo o nárůst 9,9 mld. Kč (o 64,5%). Podíl výdajů na veřejné vysoké školy měřený makroekonomickým agregátem HDP²⁰ v roce 2006 dosahoval 0,9%, což znamená meziroční nárůst o 0,1%. Stejný meziroční nárůst byl zaznamenán též v předchozím roce.

Běžné (neinvestiční) výdaje na veřejné vysoké školy vynaložené z kapitoly 333 MŠMT činily 22,7 mld. Kč, meziročně vzrostly o 2,5 mld. Kč (o 12,2%). Na celkových výdajích se podílely 82,1%. V přepočtu na stálé ceny roku 2001 se jednalo o meziroční nárůst o 1,8 mld. Kč (9,5%) a od roku 2001 toto navýšení činilo 7,7 mld. Kč.

Kapitálové (investiční) výdaje vynaložené z kapitoly 333 MŠMT na veřejné vysoké školy se podílely na celkových výdajích na tyto školy 17,9% a představovaly 4,95 mld. Kč. V přepočtu na stálé ceny roku 2001 vzrostly během pětiletého období o 2,2 mld. Kč, meziročně o 0,4 mld. Kč, což představuje meziroční nárůst o 10,5%.

1.6 Vzdělávání a uplatnitelnost na trhu práce

Jedním z cílů procesu vzdělávání je příprava žáků a studentů na vstup na trh práce a uplatnění na něm. Mezi výrazná pozitiva absolventů škol patří především jejich otevřenost novým pracovním postupům i novým poznatkům, nekonvenční a tvůrčí nápady či mnohdy i odvaha riskovat, pouštět se do zdolávání nelehkých a složitých pracovních problémů a také nezátíženost špatnými pracovními návyky. V neposlední řadě jde zejména o ochotu učit se, neboť **ochota učit se** je v současné době, kdy se vzdělávání a zaměstnání stále více prolínají, **na vrcholu pomyslné pyramidy potřeb a dovedností pro uplatnění**

²⁰ HDP byl v časové řadě aktualizován dle údajů ČSÚ publikovaných k 31. 3. 2007.

na trhu práce. Na straně druhé jsou mladí lidé vybaveni i několika negativními atributy, které jim uplatnění na trhu práce ztěžují. Případným zaměstnavatelům především vadí nedostatek praxe a pracovních zkušeností a také přeceňování vlastních sil i toho, co může daný uchazeč o pracovní místo zaměstnavateli nabídnout. Všechny tyto negativní faktory se podílejí na zvýšené míře nezaměstnanosti absolventů.

Jako jeden z určujících faktorů ovlivňujících nezaměstnanost absolventů škol se jeví jejich **vzdělanostní a oborová struktura** (tzn. jaký typ školy a jaký obor daný student absolvoval), přičemž je jejich **nezaměstnanost věrným odrazem celkové nezaměstnanosti a ekonomické situace, která na sledovaném území, ať již na celostátní či regionální úrovni, panuje.** Absolventi však na případné negativní tendence na trhu práce reagují mnohem výrazněji než jiné skupiny a případné problémy je také zasáhnou dříve a ve větším měřítku.

1.6.1 Počty nezaměstnaných absolventů škol a míry jejich neúspěšnosti

1.6.1.1 Počty nezaměstnaných absolventů škol

V posledních letech se v počtech nezaměstnaných absolventů škol objevuje pozitivní trend, kdy počet absolventů evidovaných na úřadech práce neustále klesá. Jde o obecný trend, kdy s klesajícím celkovým počtem nezaměstnaných klesají i počty nezaměstnaných absolventů škol.

Počty nezaměstnaných absolventů škol jsou výrazně ovlivněny cyklem školního roku. V září, po ukončení školního roku, **jejich počty kulminují**, naopak **nejnižších hodnot dosahují v dubnu a květnu**, kdy je nejvyšší absorpce trhu práce a současně již uplynula dostatečně dlouhá doba, během které se značné části nezaměstnaných absolventů podařilo nalézt zaměstnání. Roční vývoj počtu nezaměstnaných absolventů i křivky jejich nezaměstnanosti má tedy podobu sinusoidy, která má vrchol v září a nejnižší hodnotu v dubnu či květnu.

Z tohoto důvodu je určení směru vývoje hodnot nezaměstnanosti absolventů důležité sledovat v meziročním srovnání, tzn. sledovat rozdíl mezi dvěma shodnými obdobími dvou po sobě následujících let. Současně je nezbytné při hodnocení vývoje nezaměstnanosti absolventů vzít v úvahu i další vnější faktory, jako jsou demografický vývoj a změny v počtu absolventů či v jejich vzdělanostní struktuře.

V počtech nezaměstnaných absolventů výrazně dominují ti, kteří absolvovali **střední vzdělání s výučním listem**: v dubnu 2006 činil jejich počet 11,3 tisíce, což je 34,5 % všech nezaměstnaných absolventů. Jejich počet je přitom stabilně vysoký již od roku 1998.

Druhou nejpočetnější skupinou jsou nezaměstnaní absolventi oborů středních odborných škol: v dubnu 2006 jich bylo zhruba 7,9 tisíce, což představuje 24,2 % všech nezaměstnaných absolventů.

Naopak **nejmenší počet neumístěných absolventů** vykazují **vyšší odborné školy** (0,9 tisíce) a **obory gymnázií** (1,7 tisíce neumístěných absolventů).

Stabilní je počet nezaměstnaných absolventů základních škol, jejichž počet se již dlouhodobě pohybuje mezi 6–4 tisíci. Současně jde o skupinu, u které se výše zmíněné „pravidlo“ zářijového nárůstu a následného poklesu počtu nezaměstnaných neprojevuje. Počty nezaměstnaných absolventů základních škol jsou v září zpravidla o něco nižší než v dubnu. Odlišnost vývoje počtu nezaměstnaných absolventů základních škol je způsobena především tím, že většina nezaměstnaných absolventů základních škol je tvořena těmi, kteří vstoupili do nějaké formy středního vzdělávání, avšak z nejrůznějších důvodů jej nedokončili. Na trh práce tak nevstupují ve své většině v září, ale v průběhu celého školního roku. V evidenci úřadů práce pak tito neúspěšní studenti středních škol figurují jako absolventi základních škol.

1.6.1.2 Míry neúspěšnosti absolventů škol

Pro posouzení úspěšnosti absolventů škol na trhu práce nejlépe poslouží míry neúspěšnosti (nezaměstnanos-

ti)²¹ **absolventů jednotlivých druhů škol podle oborového zaměření**. Prostý absolutní počet nezaměstnaných absolventů na určení nejproblematictějších druhů škol nestačí a je nutné brát do úvahy nejen počty nezaměstnaných absolventů daných škol a oborů, ale i jejich celkové počty. Jestliže chceme co nejlépe charakterizovat riziko, kterému jsou absolventi jednotlivých oborů na trhu práce vystaveni, je nutné vycházet z měr nezaměstnanosti, resp. celkové a nové neúspěšnosti. Také v mírách neúspěšnosti (nezaměstnanosti) absolventů se projevuje cykličnost absorpce trhu práce a i zde je zřejmé, že dubnové míry neúspěšnosti absolventů jsou zpravidla výrazně nižší než míry neúspěšnosti za měsíce září. Při posuzování dlouhodobého vývoje neúspěšnosti absolventů škol při vstupu na trh práce je vhodnější pracovat s dubnovými hodnotami měr neúspěšnosti, neboť lépe odráží skutečný stav saturace trhu práce a jeho absorpční schopnost. V zářijových hodnotách se více projevuje hromadný vstup absolventů na trh práce, který pak omezuje získanou vypovídací hodnotu měr neúspěšnosti.

Při pohledu na údaje o nezaměstnanosti absolventů škol se jako určující jeví zejména výše dosaženého vzdělání a také jejich studijní zaměření. Obecně lze říci, že **u nezaměstnanosti absolventů platí stejné pravidlo nepřímé úměrnosti jako u obecné nezaměstnanosti: čím**

21 *Nejdůležitějším ukazatelem, který souhrnně charakterizuje riziko, jakému jsou absolventi škol vystaveni na trhu práce, jsou míry nezaměstnanosti. Byl zaveden pojem úspěšnosti, resp. neúspěšnosti na trhu práce. Jde o specifickou míru nezaměstnanosti, v níž dělíme počet nezaměstnaných absolventů škol celkovým počtem odpovídajících absolventů. Z údajů jsou konstruovány následující dva druhy měr nezaměstnanosti absolventů podle typů škol:*

Celková neúspěšnost – vyjadřuje podíl mezi nezaměstnanými absolventy celkem (tj. těmi, kteří jsou nezaměstnaní a jsou dva roky po ukončení svého vzdělání) a absolventy, kteří ukončili své vzdělání v předchozích dvou letech.

Nová neúspěšnost – vyjadřuje podíl mezi nově nezaměstnanými absolventy (tj. absolventy, kteří ještě nepracovali a zároveň ukončili studium nejdříve před dvěma lety) a odpovídající skupinou absolventů, kteří ukončili vzdělání v předchozím roce.

Tabulka 37

Vývoj počtu evidovaných nezaměstnaných absolventů škol v ČR podle druhu vzdělání k 30. 4. v letech 2001–2006

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
základní vzdělání	6 149	6 712	6 917	6 944	6 206	5 817
střední vzdělání s výučním listem	16 896	20 470	20 014	18 746	13 801	11 286
střední vzdělání s maturitní zkouškou v oborech SOU	6 112	4 234	4 446	5 120	3 783	3 288
střední vzdělání s maturitní zkouškou – gymnaziální	2 940	3 327	2 607	2 223	1 865	1 695
střední vzdělání s maturitní zkouškou v oborech SOŠ	9 637	11 810	13 121	11 206	8 538	7 920
VOŠ	1 153	1 561	1 573	1 131	953	911
VŠ	2 392	3 099	3 435	3 000	2 135	1 833

Zdroj: MPSV

Tabulka 38

Vývoj absolventů škol podle druhu vzdělání v letech 2001–2006

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
základní vzdělání	123 084	122 729	123 225	118 500	95 507	99 773
střední vzdělání s výučním listem	43 870	44 483	45 048	42 421	40 752	38 559
střední vzdělání s maturitní zkouškou v oborech SOU	4 684	13 108	13 692	14 294	14 798	15 506
střední vzdělání s maturitní zkouškou - gymnaziální	22 900	18 527	23 659	24 694	25 309	24 001
střední vzdělání s maturitní zkouškou v oborech SOŠ	45 537	42 428	41 974	42 687	44 397	45 872
VOŠ	7 886	6 909	5 103	6 495	7 415	6 743
VŠ	24 687	25 640	26 178	31 599	34 163	–

Zdroj: ÚIV

Poznámky:

Absolventi konzervatoří a nezaměstnaní absolventi konzervatoří se zahrnují do kategorie vyšší odborné vzdělání (VOŠ).

Před rokem 2006 se používala odlišná metodika v definici oborů základního vzdělání, středního nematuritního a vysokoškolského vzdělání. Od roku 2006 je metodika následující:

Mezi absolventy základního vzdělání a nezaměstnané absolventy základního vzdělání se zahrnují kategorie bez vzdělání, neúplné základní vzdělání a základní vzdělání.

Mezi absolventy středního vzdělání s výučním listem a nezaměstnané absolventy středního vzdělání s výučním listem se zahrnují dřívější kategorie nižší střední odborné vzdělání a střední odborné vzdělání s výučním listem.

Mezi absolventy středního vzdělání s maturitní zkouškou v oborech SOU a nezaměstnané absolventy středního vzdělání s maturitní zkouškou v oborech SOU jsou zahrnuty dřívější kategorie střední odborné vzdělání s výučním listem i maturitou.

nižší je vzdělání, tím vyšší jsou míry nezaměstnanosti. Výjimkou jsou absolventi základních škol, jejichž míra nezaměstnanosti je dlouhodobě velmi nízká, neboť drtivá většina z nich pokračuje ve studiu na středoškolské úrovni.

Hodnoty celkové neúspěšnosti poukazují na možné dlouhodobější problémy uplatnitelnosti jednotlivých skupin absolventů, přičemž získané hodnoty nejsou zatíženy dočasnými výkyvy na trhu práce. Vyšší hodnoty nové neúspěšnosti ve srovnání s hodnotami celkové neúspěšnosti poukazují na horší situaci nových absolventů na trhu práce. Jelikož se nové míry neúspěšnosti vztahují na absolventy, kteří dosud nepracovali, tedy zpravidla „čerstvé“, nově zaregistrované absolventy, a poměřují se s celkovým počtem absolventů v předchozím roce, odrážejí zejména rychlost či snadnost získání zaměstnání pro „čerstvé“ absolventy. Mění se dynamičtěji a daleko více než míry celkové neúspěšnosti podléhají „sezónním“ vlivům, jako je již v úvodu zmiňovaný zářijový nárůst počtu nezaměstnaných absolventů. Ačkoliv nová neúspěšnost bývá vyšší než neúspěšnost celková (což však není vždy pravidlem), podoba křivky nezaměstnanosti bývá zachována.

Skupina absolventů se základním vzděláním má poněkud zvláštní postavení: **míry neúspěšnosti této skupiny jsou zpravidla vyšší v dubnu než v září a současně výkyvy v jejich hodnotách jsou velmi nízké.** Dá se říci, že zaznamenáváme víceméně stále stejnou hodnotu celkové neúspěšnosti – **v dubnu 2006 činila míra celkové neúspěšnosti 2,7 %**, v dubnu 2005 šlo o 2,6 %.

Také u nové neúspěšnosti patří absolventi se základním vzděláním opět k těm, kteří mají nižší hodnoty a současně se případné výkyvy v naměřených hodnotách pohybují v meziročních srovnáních do 1 procentního bodu. **V dubnu 2006 jsme zaznamenali u této skupiny absolventů míru nové neúspěšnosti 5,8 %.** V roce 2005 činila 5,0 % a v roce 2004 5,6 %.

Jak vidíme, neúspěšnost absolventů se základním vzděláním je dlouhodobě velmi nízká, neboť téměř všichni

pokračují v dalším studiu na středních školách a nevstupují na trh práce. Současně je nezbytné zde říci, že většina nezaměstnaných absolventů základních škol je tvořena těmi, kteří vstoupili do nějaké formy středního vzdělávání, avšak z nejrůznějších důvodů jej nedokončili, a tudíž na trhu práce figurují jako absolventi se základním vzděláním.

Absolventi středního vzdělání s výučním listem mají tradičně vysoké míry jak celkové tak nové neúspěšnosti. Příznivou skutečností zde je, že v posledních letech míry neúspěšnosti této skupiny absolventů setrvale klesají. V dubnu 2005 byla **míra celkové neúspěšnosti** této skupiny absolventů 15,7 % a **v dubnu 2006 klesla na 13,5 %.**

Také u hodnot míry **nové neúspěšnosti zaznamenáváme setrvalý pokles: v dubnu 2006 činila míra nové neúspěšnosti u absolventů středního vzdělání s výučním listem 13,8 %**, přičemž meziroční pokles oproti dubnu 2005 byl 3 procentní body.

Nejhůře hledají uplatnění absolventi oborů zaměřených na obchod, osobní služby, gastronomii a hotelnictví, dále technicky zaměřených oborů z oblasti polygrafie a zpracování papíru, kožedělné výroby a obuvnictví, textilní výroby či stavebnictví. Relativně nejlépe hledají absolventi zemědělských oborů, oborů zaměřených na ekonomiku a administrativu a oborů z oblasti dopravy a spojů či hutnictví a hornictví.

Absolventi středního vzdělání s maturitní zkouškou oborů SOU mají v delším časovém horizontu míru **celkové neúspěšnosti** také dosti vysokou – **v dubnu 2006 činila 11,3 %**, v dubnu 2005 dosahovala hodnoty 13,5 %.

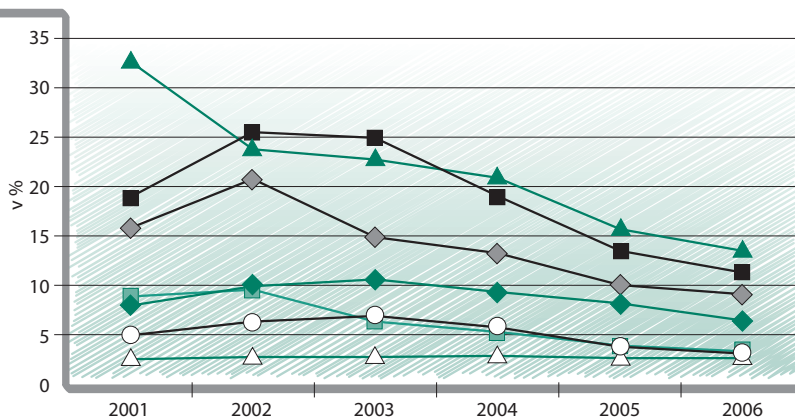
Také u hodnot nové neúspěšnosti jsme v meziročním srovnání zaznamenali pokles, kdy **míra nové neúspěšnosti v dubnu 2006** poklesla ve srovnání s dubnem roku 2005 o 3 procentní body **na 11,9 %.** Ačkoliv i zde tedy zaznamenáváme v posledních letech pokles nové neúspěšnosti, je patrné, že dlouhodobě vyšší hodnoty poukazují na obtížný přechod ze školy do zaměstnání a složité začleňování na trh práce u těchto dvou skupin absolventů.

Obrázek 26**Celková neúspěšnost absolventů škol ke 30. 4. podle druhu vzdělání v letech 2001–2006**

- △ základní vzdělání
- ▲ střední vzdělání s výučním listem
- střední vzdělání s maturitní zkouškou v oborech SOU včetně nástavbového studia
- střední vzdělání s maturitní zkouškou – gymnaziální
- ◆ střední vzdělání s maturitní zkouškou v oborech SOŠ
- ◆ VOŠ
- VŠ

Zdroj: MPSV, ÚIV

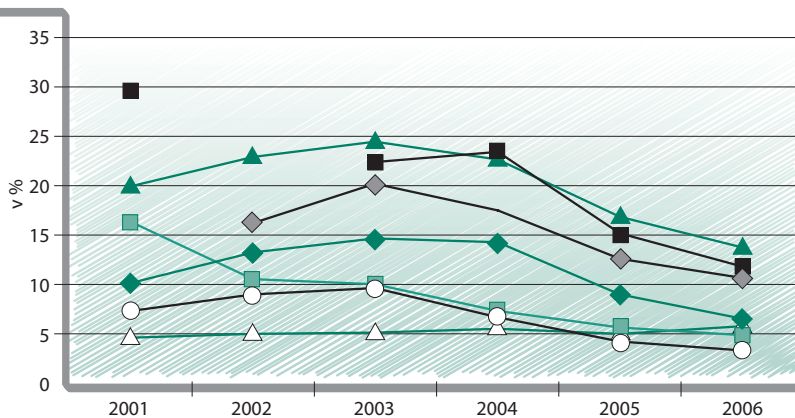
V míře celkové neúspěšnosti jsou zahrnuti pouze tzv. dosažitelní nezaměstnaní, tzn. ti absolventi, kteří jsou schopni okamžitého nástupu do zaměstnání (bez žen na MD).

Obrázek 27**Nová neúspěšnost absolventů škol ke 30. 4. podle druhu vzdělání v letech 2001–2006**

- △ základní vzdělání
- ▲ střední vzdělání s výučním listem
- střední vzdělání s maturitní zkouškou v oborech SOU včetně nástavbového studia
- střední vzdělání s maturitní zkouškou – gymnaziální
- ◆ střední vzdělání s maturitní zkouškou v oborech SOŠ
- ◆ VOŠ
- VŠ

Zdroj: MPSV, ÚIV

Poznámka: Vývoj zejména nové neúspěšnosti, ale i celkové neúspěšnosti je silně ovlivněn znovuzavedením devítileté školní docházky na základních školách ve školním roce 1996/97 a následnou absencí jednoho postupového ročníku na středních školách. Poprvé se tato situace projevila v roce 1999 na počtu absolventů učňovských (tříletých) oborů, v roce 2000 u absolventů maturitních (čtyřletých) oborů všech středních škol a v roce 2001 (částečně 2002) u absolventů nástavbového studia. Tato skutečnost pak v roce 2001 a v roce 2002 významně ovlivnila zejména celkové počty nezaměstnaných středoškoláků i míry jejich nezaměstnanosti (celková a nová neúspěšnost).

Uplatnění na trhu práce hledají obtížně zejména absolventi oborů osobní a provozní služby, ekonomických a také obchodních. Dále pak absolventi oborů zemědělských či uměleckých. Ze skupiny technických oborů nalézají obtížně zaměstnání zejména absolventi oborů polygrafických, stavebních, textilní výroby a oděvnictví či zpracování dřeva. Naopak relativně snadno najdou zaměstnání absolventi technických oborů speciálních a interdisciplinárních, strojírenských, dopravních či elektrotechnických. Dobře se uplatňují i absolventi z oblasti právních a veřejnosprávních služeb.

U absolventů oborů středních odborných škol dochází k **plynulému snižování míry celkové neúspěšnosti**, a to v případě dubnových hodnot celkové neúspěšnosti, kdy **v roce 2006 činila míra celkové neúspěšnosti 9,1%**. V meziročním srovnání tak došlo k poklesu o 1 procentní bod.

Také u hodnot **nové neúspěšnosti** zaznamenáváme jejich pokles. Avšak jde stále o vzdělanostní skupinu s relativně vysokými hodnotami nové neúspěšnosti, kde **dubnová nová neúspěšnost v roce 2006 činila 10,7%, přičemž v roce 2005 činila 12,6%**.

Pokles měr neúspěšnosti u této skupiny absolventů může být ovlivněn i rostoucím zájmem absolventů oborů středních odborných škol o studium na terciární úrovni. Stále více těchto absolventů vstupuje na vysoké a vyšší odborné školy, a tím se snižuje počet těch, kteří by jinak vstoupili na trh práce.

Nejlepší pozici na trhu práce mají již dlouhodobě absolventi zdravotnických oborů. Také absolventi technicky zaměřených oborů, zejména z oblasti technické chemie a chemie silikátů, elektrotechniky, telekomunikací a výpočetní techniky, potravinářství a interdisciplinárních oborů mají na trhu práce dobré postavení. Nalézt zaměstnání se daří i absolventům oborů obchodních, zaměřených na pedagogiku, učitelství či sociální činnost a také ekonomických oborů. Naopak absolventi oborů kožedělných a obuvnických, textilní výroby a oděvnictví a gastronomických mají situaci na trhu práci obtížnější a hůře

nalézají zaměstnání. Nejtěžší pozici na trhu práce mají absolventi oborů orientujících se na ekologii a ochranu životního prostředí.

Absolventi oborů gymnázií se řadí k těm vzdělanostním skupinám, které mají dlouhodobě nízké míry neúspěšnosti – v dubnu 2006 celková neúspěšnost činila 3,4%, což je zhruba třikrát nižší hodnota než u absolventů oborů SOŠ a cca čtyřikrát nižší, než mají absolventi středního vzdělání s maturitní zkouškou oborů SOU. Také zde zaznamenáváme při meziročním srovnání roku 2006 a 2005 pokles hodnot míry celkové neúspěšnosti, a to o 0,5 procentního bodu – v dubnu 2005 činila míra celkové neúspěšnosti 3,9%.

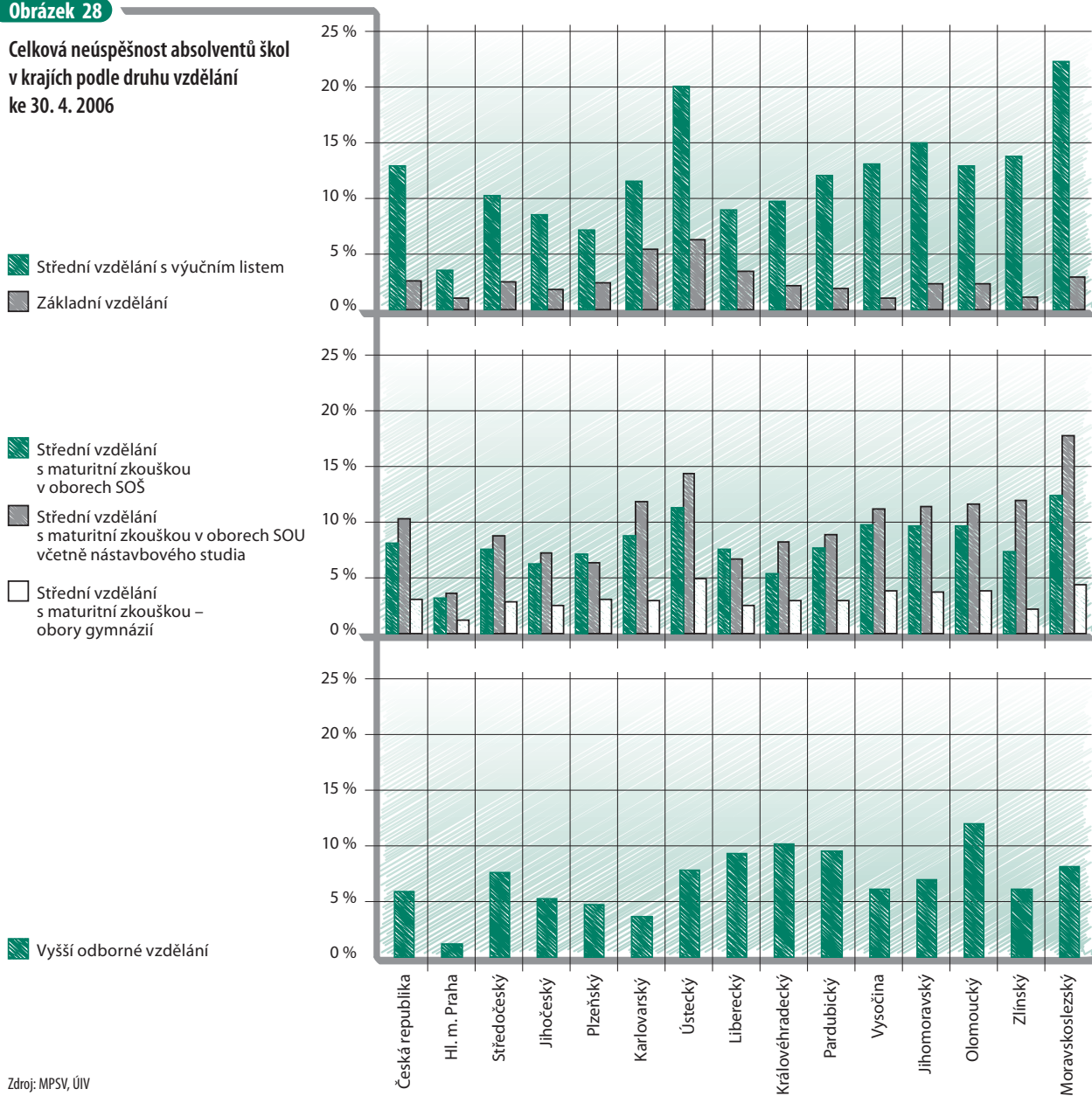
Míru nové neúspěšnosti měli absolventi oborů gymnázií nejnižší ze všech absolventů středních škol – **v dubnu roku 2006 činila jejich míra nové neúspěšnosti 4,9%**. Také zde došlo k meziročnímu poklesu, a to z 5,7% v roce 2005 na uvedených 4,9%, tedy o 0,8 procentního bodu.

Relativně nízké míry neúspěšnosti absolventů oborů gymnázií vyplývají zejména z faktu, že naprostá většina absolventů oborů gymnázií pokračuje ve studiu na vysokých a vyšších odborných školách a konzervatořích a na trh práce tak de facto nevstupuje. Současně však jde o jedinou vzdělanostní skupinu (mimo absolventy základních škol), u které je hodnota dubnové neúspěšnosti z roku 2006 vyšší, než hodnota zářijové neúspěšnosti z roku 2005. Teprve údaje za další období ukáží, zda se situace absolventů oborů gymnázií zhoršuje, či zda hodnota z dubna 2006 je pouze náhodným výkyvem. Jedním z možných vysvětlení, proč je hodnota z dubna 2006 vyšší než hodnota ze září 2005, může být i to, že velká část absolventů gymnázií (více než 80%) pokračuje ve studiu na vysokých a vyšších odborných školách a s rostoucím podílem přijímaných roste i počet těch, kteří studium předčasně ukončí, čímž jsou zachyceni právě v dubnových statistikách o nezaměstnaných absolventech.

Také u absolventů vyšších odborných škol a konzervatoří došlo k poklesu celkové neúspěšnosti, a to v meziročním srovnání o 1,7 procentního bodu: **v dubnu 2006**

Obrázek 28

**Celková neúspěšnost absolventů škol
v krajích podle druhu vzdělání
ke 30. 4. 2006**

Zdroj: MPSV, ÚIV

činila míra celkové neúspěšnosti 6,5 %, v dubnu 2005 pak 8,2 %.

Také u nové míry neúspěšnosti došlo v roce 2006 ve srovnání s rokem 2005 k poklesu, a to o 2,4 procentního bodu, kdy v roce 2006 činila míra nové neúspěšnosti 6,6 %, přičemž v roce 2005 to bylo 9,0 %.

U absolventů vyšších odborných škol se jako nejproblematictější jeví uplatnění ze zemědělských oborů a oborů zaměřených na ekologii a ochranu životního prostředí. Také u absolventů oborů textilní výroby a oděvnictví, zpracování dřeva, oborů zaměřených na obchodní činnost, ekonomiku a administrativu, právo a veřejnosprávní činnost je uplatnění obtížné. Naopak takřka bez problémů nacházejí zaměstnání absolventi zejména zdravotnických oborů, ale i uměleckých, oborů interdisciplinárních či oborů zaměřených na informatiku, publicistiku, knihovnictví nebo pedagogiku a učitelství.

Absolventi vysokých škol mají dlouhodobě zcela nejnižší míru celkové neúspěšnosti. V dubnu 2006 byla 3,1 %, v dubnu 2005 3,8 %, což představuje meziroční pokles o 0,7 procentního bodu.

Také nová neúspěšnost je u absolventů vysokých škol velmi nízká: v dubnu 2006 vystoupila na 3,3 %, což je o 1,6 procentního bodu méně, než je míra nové neúspěšnosti u druhé skupiny s nízkou mírou nové neúspěšnosti, absolventů oborů gymnázií. V meziročním srovnání poklesla o 1 procentní bod.

U absolventů vysokých škol je víceméně bezproblémový přechod na trh práce u absolventů oborů zdravotnických včetně lékařských, oborů zaměřených na právo, dále technických oborů či oborů z oblasti pedagogiky a učitelství. Horší pozici při hledání zaměstnání mají absolventi zemědělských oborů, oborů z oblasti kulturních věd a ekonomických oborů.

1.6.2 Nezaměstnanost absolventů škol v regionech

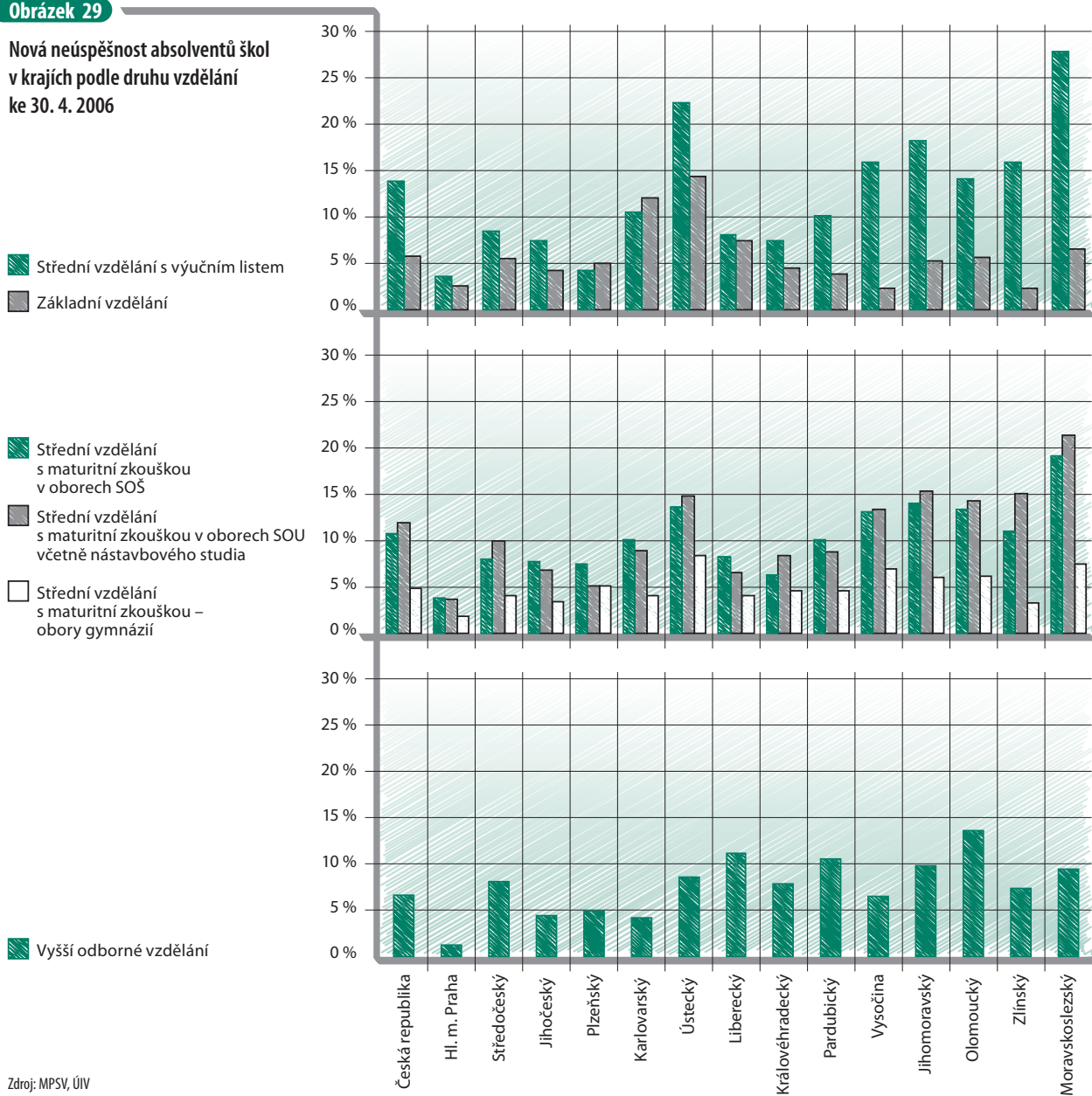
Nezaměstnanost absolventů škol je úzce spojena s celkovou ekonomickou situací regionu, ve kterém

je daná míra nezaměstnanosti absolventů škol sledována. Zcela se odvíjí od obecné míry nezaměstnanosti daného kraje, avšak absolventi škol reagují na případné negativní změny či dlouhodobé trendy mnohem citlivěji a výrazněji, než je tomu u pracovníků s praxí. Je ustáleným jevem, že pracovníci s praktickými zkušenostmi naleznou snadněji uplatnění než absolventi škol se stejnou vzdělanostní úrovní. Rozdílná ekonomická situace a rozdílné možnosti uplatnění na trhu práce v jednotlivých regionech se tak odrážejí nejen v obecné míře nezaměstnanosti, ale velmi výrazně se promítají do výše nezaměstnanosti absolventů škol. Horší uplatňování absolventů na pracovním trhu je úzce svázáno zejména se špatnou hospodářskou situací, s celkovou vyšší mírou nezaměstnanosti a zejména s nedostatkem pracovních příležitostí v daných krajích nebo i celých oblastech. Dalšími neopominutelnými faktory, které ovlivňují nezaměstnanost absolventů škol a jejich možnosti uplatnění na trhu práce, je zejména hospodářská struktura regionu a velkou roli hraje i sociální skladba obyvatelstva (podíl osob s nejnižším či naopak nejvyšším vzděláním, ekonomická úroveň obyvatelstva apod.). Velký vliv má i geografická poloha, kdy více pracovních příležitostí je pro obyvatele žijící v blízkosti velkých měst, vyhovující infrastruktura, důraz, který kraj klade na rozvoj bytové politiky, ale také i například historická orientace kraje na zemědělství či průmyslovou výrobu či pocit sounáležitosti obyvatel s regionem. Všechny tyto faktory ovlivňují rozvoj daného regionu, a tím i jeho ekonomickou situaci včetně rozvoje trhu práce. Z podmínek na trhu práce vychází také úspěšnost absolventů škol při hledání zaměstnání a vytváření si pozice v pracovních vztazích.

Nejpříznivější situace je z hlediska měř nezaměstnanosti v Praze, a to zejména u absolventů středních a vyšších odborných škol a konzervatoří (průměrná hodnota celkové neúspěšnosti byla u absolventů středních a vyšších odborných škol a konzervatoří 2,6 %). Hodnoty celkové neúspěšnosti jsou v Praze u všech skupin absol-

Obrázek 29

**Nová neúspěšnost absolventů škol
v krajích podle druhu vzdělání
ke 30. 4. 2006**

Zdroj: MPSV, ÚIV

ventů významně nižší, než je průměr za republiku i za ostatní oblasti, a poukazují tak na relativně nejméně problematickou situaci z hlediska vstupu absolventů na trh práce. Nejvyšších hodnot dosahují absolventi středního vzdělání s výučním listem, a to 3,5 %, a absolventi středního vzdělání s maturitní zkouškou oborů SOU (3,6 %). Průměr za republiku přitom tvoří u absolventů středního vzdělání s výučním listem 12,9 % a u absolventů středního vzdělání s maturitní zkouškou oborů SOU 10,3 %. U absolventů oborů gymnázií a vyšších odborných škol a konzervatoří dosáhla míra celkové neúspěšnosti pouze 1,2 %, přičemž republikový průměr je u absolventů oborů gymnázií 3,1 % a u absolventů vyšších odborných škol 5,9 %. Míry nezaměstnanosti jsou v Praze relativně vyrovnané u jednotlivých skupin absolventů, což přispívá k celkové vysoké úspěšnosti absolventů škol při hledání zaměstnání.

Příznivá situace ohledně nezaměstnanosti absolventů je dále v Jihočeském, Plzeňském a Královéhradeckém kraji, kde se celková neúspěšnost absolventů škol pohybuje okolo 4,4 % v Jihočeském kraji, v Plzeňském kraji jde o 4,5 % a v Královéhradeckém kraji o 4,7 %. Pokud jde o Střední Čechy, jejich situace je dvojnásobná: v případě, že jde pouze o Střední Čechy, se hodnoty celkové zářijové neúspěšnosti pohybují okolo 5,1 %, což je sice ještě velmi pozitivní úroveň, avšak pokud se zaměříme na oblast Praha + Střední Čechy, pak hodnoty celkové neúspěšnosti rázem klesnou na 3,5 %, což je po Praze nejlepší hodnota. Je zřejmé, **že vliv Prahy na situaci ve Středočeském kraji je velmi výrazný.** Jde nejen o to, že Praha poskytuje značné množství pracovních příležitostí, ale je také spádovým vzdělávacím centrem, přičemž někteří absolventi škol absolvují školu v Praze a na úřad práce se hlásí v místě trvalého bydliště, což u mimopražských studentů je velmi často Středočeský kraj.

Z hlediska sledovaných ukazatelů jsou na tom nejhůře Ústecký a Moravskoslezský kraj, kde hodnoty celkové neúspěšnosti, zejména u absolventů středního vzdělání s výučním listem, téměř dvojnásobně převyšují

celorepublikový průměr (např. v Moravskoslezském kraji dosahuje celková neúspěšnost absolventů nematuritních oborů středních odborných učilišť 22,3 %, v Ústeckém kraji jde o 20,1 %, průměr za ČR přitom činí 12,9 %). **V Ústeckém kraji jsou značně vysoké hodnoty měr nezaměstnanosti absolventů maturitních oborů:** u absolventů středního vzdělání s maturitní zkouškou oborů SOU jde o 14,4 %, u absolventů oborů středních odborných škol o 11,3 % a u absolventů oborů gymnázií pak o 5,0 %. Také v **Moravskoslezském kraji nalezneme vysoké míry celkové neúspěšnosti rovněž u absolventů vyšších stupňů vzdělání** – v případě absolventů oborů SOŠ 12,4 % oproti republikovému průměru 8,1 %, u absolventů oborů gymnázií 4,4 % oproti průměru 3,1 %.

Výrazným specifíkem Olomouckého kraje je nejvyšší míra celkové neúspěšnosti u absolventů vyšších odborných škol a konzervatoří v celé republice – 11,9 % oproti celostátnímu průměru 5,9 %, přičemž desetiprocentní hranici míra celkové neúspěšnosti těchto absolventů překročila také v Královéhradeckém kraji (10,1 %).

Příznivá situace pro uplatnění **absolventů vyšších odborných škol** a konzervatoří panuje zejména v Praze (1,2 %), dále v oblasti Praha + Střední Čechy (2,8 %) a v Karlovarském (3,7 %) a Plzeňském kraji (4,7 %). Tento trend jsme zaznamenali i v předchozích letech.

Absolventi oborů gymnázií se nejhůře uplatňují v již zmíněném Ústeckém kraji (5,0 %) a v Moravskoslezském kraji (4,4 %). Nejsnáze hledají zaměstnání v Praze (1,2 %), v oblasti Praha + Střední Čechy (1,8 %), ve Zlínském (2,2 %), v Jihočeském (2,5 %) a Libereckém kraji (2,6 %).

Absolventi oborů středních odborných škol mají nejtěžší situaci v již zmíněném Moravskoslezském (12,4 %) a Ústeckém kraji (11,3 %). V ostatních krajích nepřekročila míra celkové neúspěšnosti desetiprocentní hranici. Naopak nejlépe jsou na tom v Praze (3,2 %) a v oblasti Praha + Střední Čechy (4,8 %). Také v Královéhradeckém (5,4 %) a Jihočeském kraji (6,2 %) je nezaměstnanost těchto absolventů ve srovnání s ostatními kraji nízká.

U hodnot nové neúspěšnosti absolventů škol v jednotlivých regionech platí stejné tendence jako v případě celkové neúspěšnosti. Nejlepší situaci jsme zaznamenali v Praze, kde průměrná míra nové neúspěšnosti činí 2,9%, přičemž průměr za celou ČR je 8,5%. **Nejtěžší situace panuje v Ústeckém kraji**, kde míra nové neúspěšnosti byla 15,2%. Také v Moravskoslezském kraji je situace ohledně nové neúspěšnosti velmi nepříznivá – míra nové neúspěšnosti zde činila v průměru 13,7%.

Výjimečné postavení Prahy a jejího okolí potvrzují i údaje o nové neúspěšnosti absolventů středního vzdělání s výučním listem, kdy v Praze byla evidována míra nové neúspěšnosti 3,6%, přičemž průměr za republiku je 13,8%. Vliv Prahy se opět projevil u hodnot za Střední Čechy, které v případě spojení s Prahou vykazují u této skupiny absolventů hodnotu nové neúspěšnosti 6,0%, avšak bez Prahy již 8,5%. Naopak **nejhorší celkové postavení na trhu práce mají absolventi středního vzdělání s výučním listem v Moravskoslezském kraji**, kde míra nové zářijové neúspěšnosti činila 27,8%. Nepříznivá situace pro tyto absolventy panuje také v Ústeckém kraji, kde byla zaznamenána zářijová nová neúspěšnost s hodnotou 22,3%. Těživá je také situace absolventů středního vzdělání s výučním listem v Jihomoravském (18,2%), ve Zlínském (15,9%) a Olomouckém kraji (14,1%). Také v kraji Vysočina je nová neúspěšnost vysoká: v dubnu 2006 činila 15,8%.

Pokud jde o **absolventy vyšších odborných škol a konzervatoří**, pak na základě zjištěných hodnot nové neúspěšnosti mají **nejtěžší postavení v Olomouckém kraji**, kde míra nové neúspěšnosti činila 13,6%. Následuje Liberecký kraj s 11,2% mírou nové neúspěšnosti. Přes desetiprocentní hranici se dostali ještě absolventi v Pardubickém kraji (10,5%). V ostatních krajích byla míra nové neúspěšnosti nižší než 10%. **Nejlépejší možnosti uplatnění mají tito absolventi v Praze**, kde je 1,2% míra nové neúspěšnosti, a v oblasti Praha + Střední Čechy, kde jde o 2,8%. Průměr za ČR je u této skupiny absolventů 6,6%.

1.7 Pedagogicko-psychologické poradenství, prevence sociálně patologických jevů

Pedagogicko-psychologické poradenství zahrnuje systém služeb, které poskytují školy a školská poradenská zařízení dětem a žákům ve věku zpravidla od 3 let do ukončení vzdělávání na střední, resp. vyšší odborné škole, jejich zákonným zástupcům, učitelům a ostatním pedagogickým pracovníkům. Hlavním trendem pedagogicko-psychologického poradenství byl v roce 2006 důraz na **zajištění rovných příležitostí** ve vzdělávání cestou inkluze žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, posílení a zkvalitnění **poradenských služeb pro žáky** se sociálním znevýhodněním, pokračující trend posilování poradenských služeb poskytovaných ve školách.

Stanovení standardních činností pro pedagogicko-psychologické poradny (dále PPP), speciálně pedagogická centra (dále SPC) a pro poradenské činnosti školy umožnilo vytvoření mechanismů pro zajištění srovnatelné úrovně poradenských služeb ve všech krajích ČR (vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních). Velká pozornost se věnuje ochraně práv uživatelů poradenských služeb, kdy formou informovaného souhlasu jsou uživatelé služeb podrobně seznámeni s charakterem služby, s jejími cíli a z toho plynoucími závěry, které přináší klientovi řadu pozitiv, ale i případných změn, které mohou znamenat zvýšené nároky na klienta. Klientovi je garantována ochrana osobních údajů v souladu se zákonem č.101/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Za účelem zvýšení kvality a sjednocení úrovně poskytovaných poradenských služeb ve školských poradenských zařízeních byly zpracovány nejčastěji stanovované obligatorní diagnózy v PPP a SPC, které specifikují v vybraných okruzích poradenské diagnostické a intervenční práce, které vyplývají zejména z § 16 zákona č. 561/2004 Sb., a stanovují diagnostický a intervenční postup včetně volby vhodných diagnostických nástrojů. Pozornost je věnována především specifickým poruchám

učení a chování, faktorům školní zralosti a sociokulturního znevýhodnění, problematice vad řeči, specifickým poradenství pro cizince, mimořádně nadaným žákům.

Byla také zpracována **metodická doporučení** pro psaní zpráv ze speciálně pedagogického a psychologického vyšetření ve školských poradenských zařízeních.

Pro pomoc poradenským zařízením v oblasti pedagogicko-psychologických intervencí a postupů při **diagnostice mimořádného nadání**, ale i v dalších aspektech pedagogicko-psychologické práce s těmito žáky, a pro koordinaci aktivit škol, které v rámci individuálních či skupinových integrací nabízejí specializované vzdělávací příležitosti skupině mimořádně nadaných žáků, byla při IPPP ČR zřízena skupina tzv. „krajských koordinátorů péče o nadané žáky ve školských poradenských zařízeních“. Její členové jsou vybraní odborníci z PPP (0,5 úvazku v každém kraji), kteří procházejí rozsáhlým systémem vzdělávání v různých aspektech problematiky péče o nadané, participují na standardizaci nástrojů pro diagnostiku mimořádného nadání, na výzkumných aktivitách v této oblasti apod. Kromě své koordinační role také působí na poli dalšího vzdělávání – své nově získané informace v problematice péče o nadané žáky šíří mezi svými kolegy v poradenství a školí také učitele mateřských, základních a středních škol. Současně byly připraveny nástroje pro pedagogické testování mimořádně nadaných žáků v oblasti matematiky, fyziky a českého jazyka pro žáky ZŠ. Připraveny byly také behaviorální škály pro identifikaci mimořádně nadaných žáků.

Dále byla zakončena **první fáze** longitudinálního průřezového výzkumu, která se věnovala výzkumu mimořádně nadaných dětí ve věku od 2,5 do 7 let. Do výzkumu bylo zahrnuto 653 dětí, výzkum se zaměřil na charakter a projevy nadání, na rodinu nadaného dítěte, na postavení mimořádně nadaných ve vrstevnické skupině a na problematiku nerovnoměrného vývoje u nadaných včetně „dvojí výjimečnosti“.

Velká pozornost byla věnována **asistenčním službám ve vzdělávání**, asistenti vytvářeli podporu žákům

se speciálními vzdělávacími potřebami, zejména u žáků s těžkým zdravotním postižením pomáhali při řešení výukových a výchovných obtíží se žákem včetně domácí přípravy na školu. Role asistenta pedagoga vytváří také můstek mezi světem zdravých a nemocných žáků. V roce 2006 byl realizován projekt *Vzdělávání asistentů pedagoga pro děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním – reálná východiska a výhledy*. Projekt vyhodnotil typické činnosti asistenta pedagoga, zabýval se jeho postavením v pedagogickém sboru, úrovni dalšího vzdělávání asistentů pedagoga i konkrétními obsahy činností, které asistenti ve školách vykonávají. Postavení asistentů pedagoga je však dosud nesystémové, protože jejich přítomnost ve škole je vázána na objem finančních prostředků, které na tyto služby vyčlenil kraj. Výzkum i mezinárodní doporučení pro oblast asistenčních služeb poukázaly na nutnost odborných kompetencí asistenta, jinak se stává zejména prostředníkem komunikace s komunitou, tuto roli však již nyní zastávají sociální pracovníci a krajští romští koordinátoři. Navíc skupinu sociálně znevýhodněných tvoří také majoritní populace nebo cizinci, kde jsou požadavky na obsah asistenční služby odlišné.

IPPP ČR se v rámci svých odborných činností již řadu let zaměřuje na problematiku kvalitních poradenských služeb a na podporu vzdělávání žáků s poruchami autistického spektra. Od roku 2001 IPPP ČR zajišťuje odbornou garanci systému poradenských služeb pro žáky s poruchami artistického spektra prostřednictvím metodické podpory a spolupráce s krajskými koordinátory, kteří pracují ve všech krajích ČR. Po skončení projektu v roce 2006 byl zpracován rozsáhlý metodický materiál, který podává informaci o průběhu a plnění úkolů v rámci projektu, uvádí informace k aktuálnímu stavu v oblasti poradenství (včetně diagnostiky) a vzdělávání žáků s poruchami autistického spektra. Zpracovaný materiál obsahuje údaje k celkové situaci v ČR a návrh úkolů na další období, jeho součástí jsou i příspěvky krajských koordinátorů ke konkrétní situaci v jednotlivých krajích. Materiál je veřejně

přístupný na webových stránkách IPPP ČR a MŠMT. Aktivita IPPP ČR v této oblasti pokračují i v roce 2007.

Trend posouvání poradenských služeb ke klientovi ve škole pokračoval i v roce 2006. Na školách působilo okolo sta školních psychologů a školních speciálních pedagogů. V rámci projektu ESF *VIP-Kariéra* působilo 102 dalších psychologů a speciálních pedagogů. V rámci projektu ESF byla školními psychology poradenská služba poskytnuta 118 902 žákům, 26 729 učitelům a 15 320 rodičům za uvedené období; speciálními pedagogy byla služba poskytnuta 106 488 žákům, 31 136 učitelům a 14 639 rodičům. Poskytnuté služby se orientovaly na integraci žáků se specifickými poruchami učení a chování (4 206 žáků v zapojených školách), na žáky s poruchami komunikace (723 žáků), početná byla také skupina žáků s mentálním postižením (338 žáků), žáků se zdravotním znevýhodněním bylo 193. Pracovalo se také s 50 mimořádně nadanými žáky. Poradenské služby ve školách se dále orientovaly na práci se třídou, na prevenci rizikového chování a na poskytování kariérového poradenství.

Součástí projektu je také rozsáhlá metodická pomoc zapojeným školám, zavedení stálé konzultační služby k problematice školních poradenských služeb, příprava a realizace uceleného systému vzdělávání školních psychologů a školních speciálních pedagogů ze zapojených škol a vzdělávací podpora činnosti výchovných poradců, školních metodiků prevence i ostatních pedagogických pracovníků těchto škol. Výsledky projektu pomohou dalším školám při budování školních poradenských pracovišť a poskytování služeb pedagogicko-psychologického a kariérového poradenství.

Nově se v roce 2006 zapojilo do poskytování poradenských služeb také 6 **středisek integrace menšin (SIM)**, která vznikla z podpory ESF v 5 krajích ČR (Středočeský, Olomoucký, Ústecký, Moravskoslezský, Jihomoravský). Střediska poskytovala vzdělávací a pedagogicko-psychologické poradenské služby žákům a jejich rodičům ze sociokulturně znevýhodněného a kulturně odlišného prostředí. Střediska zajišťovala v uvedených regionech

včasnou péči o tyto žáky, dále poskytovala služby pedagogům a asistentům pedagoga, kteří působí ve školách, které vzdělávají tyto žáky.

Školská poradenská zařízení zahrnovala síť **pedagogicko-psychologických poraden**, kterou tvořilo k 31. 12. 2006 celkem 56 právních subjektů zřizovaných kraji, 2 soukromé poradny a 1 poradna církevní. V roce 2006 došlo ke sloučení PPP v Plzeňském a Jihočeském kraji do jednoho právního subjektu, původních 12 PPP působících na území hlavního města Prahy bylo sloučeno do 6 právních subjektů. Dostupnost PPP je v celé ČR poměrně dobrá, ve většině krajů je snaha přibližovat služby poraden klientům také zřizováním odloučených pracovišť (v roce 2006 působilo v ČR celkem 87 odloučených pracovišť PPP). V průběhu roku 2006 došlo k nárůstu požadavků na služby PPP, zejména v souvislosti s novými úkoly stanovenými pro poradenská zařízení novým školským zákonem především ve vztahu k integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. I nadále však zůstává problémem počet odborných pracovníků v jednotlivých poradnách, zejm. psychologů a speciálních pedagogů, který v některých PPP nedostačuje nárůstu požadavků na služby těchto zařízení. V roce 2006 měly PPP v přepočtu na plné úvazky celkem 1 198,3 zaměstnanců, z toho bylo 438,8 psychologů, 299 speciálních a 8,7 ostatních pedagogů, 114 sociálních pracovníků a 58,2 pracovníků jiných profesí. Počet psychologů a speciálních pedagogů oproti předchozímu roku mírně poklesl, oproti tomu vzrostl počet pracovníků v kategorii „ostatní“, pravděpodobně v souvislosti s nárůstem administrativy související s organizačními změnami ve struktuře zařízení. Došlo k nárůstu diagnostických činností, kromě toho je patrný i další nárůst počtu klientů se závažnějšími problémy, kterým je poskytována dlouhodobější péče. Pokračoval také trend metodické práce poraden s učiteli, zejména narostl počet konzultací s pedagogy v oblasti problematiky integrací. V roce 2006 bylo přijato do péče poraden celkem 180 164 nových klientů, tím došlo k mírnému úbytku nových klientů oproti roku 2005. Z celkového počtu bylo 26 356

se zdravotním postižením. Tento trend souvisí s celkovým poklesem žákovské populace, ale současně z počtu výkonů PPP je patrné, že dochází k nárůstu dlouhodobé péče o klienty. Ve struktuře klientů je patrný zejména další nárůst poměrného zastoupení žáků se zdravotním postižením a dalšími speciálními vzdělávacími potřebami a předškolních dětí. Poradny uskutečnily v roce 2006 celkem 338 106 komplexních, psychologických anebo speciálně pedagogických vyšetření a odborných konzultací (terapeutická, reedukační apod. péče). Nejčastějším důvodem žádosti o poskytnutí služby předškolním dětem bylo zjištění školní zralosti, u žáků základních škol pak výukové problémy, u žáků středních škol byly víceméně rovnoměrně zastoupeny žádosti o poskytnutí služby z důvodu výchovných problémů, z důvodu výukových problémů a z důvodu profesní orientace. V PPP bylo zpracováno celkem 102 039 odborných posudků, které sloužily jako podklad pro vzdělávací opatření realizovaná školami, z nich 24 646 obsahovalo doporučení k integraci. PPP uskutečnily celkem 177 terapeutických pobytových akcí pro skupiny žáků s různými druhy obtíží v psychickém vývoji a ve vzdělávání. Učitelům poskytli pracovníci PPP v roce 2006 celkem 62 672 odborných a metodických služeb, přednášek a seminářů.

Speciálně pedagogická centra jsou většinou zřizována při školách vzdělávajících žáky s různými druhy zdravotního postižení. Vzhledem k tomu, že se v systému vzdělávání a poradenských služeb zvyšuje počet žáků s těžkým a kombinovaným postižením, jsou rozšiřovány služby SPC pro děti a žáky s kombinovaným postižením a postupně je zajišťována i metodická podpora poradenských pracovníků pro práci s těmito klienty. Dochází i k rozšiřování kompetencí některých speciálně pedagogických center – z původně přesně vymezeného zaměření SPC na jeden druh zdravotního postižení klientů rozšiřují SPC služby i na další druhy zdravotního postižení. SPC již tedy není možno striktně členit podle druhu zdravotního postižení klientů, kterým poskytují služby. Tento trend souvisí s potřebou pokrýt služby o klienty se všemi druhy

zdravotního postižení v rámci kraje. Na konci školního roku 2005/2006 bylo v rejstříku škol a školských zařízení zapsáno celkem 101 SPC s 25 odloučenými pracovišti. Z celkového počtu těchto poradenských zařízení bylo 80 zřízeno kraji, 4 obcemi, 8 MŠMT a 9 center bylo soukromých. SPC měla v přepočtu na plné úvazky celkem 403,5 zaměstnance, z toho bylo 261,6 speciálního pedagoga, 75,1 psychologa, 57,9 sociálního pracovníka a 9,4 pracovníka jiných profesí. V roce 2006 poskytla SPC služby celkem 38 651 klientům se zdravotním postižením, se kterými uskutečnila celkem 188 041 setkání, jejichž obsahem byla komplexní, speciálně pedagogická nebo psychologická vyšetření, nápravné, kompenzační aj. speciálně pedagogické činnosti a odborné konzultace. Stejně jako v předchozích letech tvořily i v roce 2006 největší počet dětí v předškolním věku a jejich rodiče. SPC zpracovala v roce 2006 celkem 28 082 odborných posudků sloužících jako podklady pro vzdělávací opatření a 9 969 individuálních vzdělávacích plánů pro žáky se zdravotním postižením. Uskutečnila 99 pobytových akcí pro skupiny dětí a žáků se zdravotním postižením, poskytla 40 267 odborných a metodických konzultací pedagogickým pracovníkům. Změny ve struktuře činnosti SPC oproti předchozímu roku dokládají podobně jako v PPP nárůst odborných prací souvisejících s procesem integrace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Střediska výchovné péče, která doplňují poradenské služby v regionálním školství o péči preventivně výchovnou, jsou součástí systému institucionální výchovy – jsou zřizována podle zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů. Podmínky, za nichž středisko poskytuje odborné služby, jsou vymezeny vyhláškou č. 458/2005 Sb., kterou se upravují podrobnosti o organizaci výchovně vzdělávací péče ve střediscích výchovné péče. Cílem činnosti SVP je předcházet vzniku a rozvoji negativních projevů v chování dětí a žáků nebo narušení jejich zdravého vývoje a zmírňovat nebo od-

straňovat příčiny nebo důsledky již rozvinutých poruch chování a negativních jevů v jejich sociálním vývoji. K 31. 12. 2006 tvořilo síť SVP celkem 40 zařízení – 39 SVP zřizovaných jako organizační součást školských zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a 1 soukromé SVP. V přepočtu na plné úvazky měla SVP celkem 290,6 zaměstnance, z toho bylo 96,5 speciálního pedagoga, 46 psychologů, 73,5 vychovatele, 31,7 asistenta pedagoga a 35,2 ostatních odborných pracovníků. V roce 2006 evidovala SVP celkem 8 887 klientů. Z toho bylo 7 878 klientů ambulantních, 34 klientů bylo v celodenní péči a 975 klientů bylo v péči internátní. Pokud roztrídíme klientelu podle věku a škol, pak zjistíme, že 248 bylo předškolních dětí ve věku 3–6 let, z nich 204 navštěvovalo MŠ. 2 170 klientů byli žáci 1. stupně ZŠ, nejpočetněji zastoupenou skupinu tvořili žáci 2. stupně ZŠ – 4 617 žáků. Středoškoláků bylo 1 679 a 173 adolescentních klientů po skončení studia. Nejvyšší počet klientů přišel do SVP v roce 2006 na podnět rodičů, hlavními důvody příchodu byly školní a rodinné problémy.

Koncepčním východiskem prevence **sociálně patologických jevů** v resortu školství v roce 2006 byla **Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti MŠMT na období let 2005–2008** zpracovaná v návaznosti na **Národní strategii protidrogové politiky 2005–2009 a Strategii prevence kriminality na léta 2004–2007**. Systémovým prvkem v realizaci preventivních aktivit ve školách je tzv. minimální preventivní program, jehož realizace podléhá kontrole České školní inspekce. Koordinace tvorby a kontrola realizace preventivního programu náleží v souladu s vyhláškou č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ke standardním činnostem školního metodika prevence. Prioritou školních preventivních programů v roce 2006 byl důraz na proměnu školy, komunikaci, kooperaci a zdravý životní styl. Většina škol měla svůj preventivní program koncipován na více let s konkretizací úkolů, cílů a aktivit pro každý školní rok; školní metodici sledovali jeho prů-

běh a na konci školního roku prováděli vyhodnocení jeho účinnosti (tj. do jaké míry bylo dosaženo cílů stanovených pro příslušný školní rok). Činnost školního metodika prevence je činností specializovanou, kvalifikačním předpokladem pro její výkon je absolvování studia k výkonu specializovaných činností v oblasti prevence sociálně patologických jevů v rozsahu nejméně 250 hodin. V roce 2006 realizovaly toto studium vybrané vysoké školy a některé další organizace (např. Pedagogická fakulta UK v Praze, Filozofická fakulta UP v Olomouci, Pedagogická fakulta ZU v Plzni, Centrum adiktologie 1. lékařské fakulty UK ve spolupráci s IPPP ČR). Na řadě škol vykonává úkoly školního metodika prevence výchovný poradce a tyto role nejsou odděleny. Odbornou a metodickou podporu školám v oblasti prevence poskytují metodici prevence v PPP. Vymezení jejich činnosti v metodickém pokynu ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže (č.j. 14514/2000-51) z roku 2000 plně neodpovídá současným požadavkům. Jako nezbytné se proto ukazuje nové stanovení obsahu, rozsahu a podmínek činnosti těchto odborníků.

Požadavek na zvýšení kvality poskytovaných preventivních služeb vedl k *Příkazu ministryně školství, mládeže a tělovýchovy č. 14/2006 k zavedení systému certifikací v oblasti primární prevence užívání návykových látek*. V roce 2006 byly v IPPP ČR zpracovány dokumenty nezbytné pro realizaci certifikací, výškolení certifikátoři a zřízena Agentura pro certifikace (www.ippp.cz/ac). Vlastní proces certifikací programů primární prevence užívání návykových látek byl zahájen v říjnu 2006. Certifikace probíhají v souladu s dokumentem „Standardy odborné způsobilosti poskytovatelů programů primární prevence užívání návykových látek“ schváleným Radou vlády pro koordinaci protidrogové politiky a MŠMT. V roce 2006 byla také zahájena příprava podkladů pro standardizaci programů specifické primární prevence zaměřených na ostatní oblasti sociálně nežádoucího chování a byly specifikovány základní okruhy rizikového chování i ve školním prostředí.

Seznam tabulek

Tabulka 1: MŠ – poměrové ukazatele ve školních letech 2001/02–2006/07 (bez škol pro děti se SVP)	23
Tabulka 2: Základní charakteristiky sítě mateřských škol – podle krajů v roce 2006/07 (bez škol pro žáky se SVP)	25
Tabulka 3: Poměrové ukazatele ZŠ v letech 2001/02–2006/07	27
Tabulka 4: Přihlášení uchazeči o středoškolské vzdělávání v prvním kole přijímacího řízení, úspěšnost přijetí v % – podle krajů v roce 2006/07 (včetně žáků škol se SVP)	31
Tabulka 5: Základní charakteristiky sítě škol vyučujících obory gymnázií (denní forma vzdělávání) podle krajů v roce 2006/07, (včetně škol pro žáky se SVP)	35
Tabulka 6: Školy vyučující obory gymnázií – školy, třídy, žáci (denní forma vzdělávání), učitelé (přepočtené počty) 2001/02–2006/07, (bez škol pro žáky se SVP)	35
Tabulka 7: Školy vyučující obory gymnázií – nově přijatí a absolventi v denní formě vzdělávání v letech 2001/02 až 2006/07 (bez žáků se SVP)	37
Tabulka 8: Základní charakteristiky sítě škol vyučujících obory středních odborných škol – v denní formě vzdělávání podle krajů v roce 2006/07 (včetně škol pro žáky se SVP)	38
Tabulka 9: Školy vyučující obory SOŠ – školy, třídy, žáci a přepočtené počty učitelů v denní formě vzdělávání za roky 2001/02 až 2006/07 (bez škol pro žáky se SVP)	38
Tabulka 10: Školy vyučující obory SOŠ, počet nově přijatých a absolventů v denní formě vzdělávání v letech 2001/02 až 2006/07 (bez škol pro žáky se SVP)	39
Tabulka 11: Základní charakteristiky sítě škol vyučujících obory středních odborných učilišť v denní formě vzdělávání – podle krajů v roce 2006/07 (včetně škol pro žáky se SVP)	41
Tabulka 12: Školy vyučující obory SOU – školy, třídy, žáci a přepočtené počty učitelů v denní formě vzdělávání v letech 2001/02–2006/07 (bez škol pro žáky se SVP)	41
Tabulka 13: Základní charakteristiky sítě konzervatoří ve školním roce 2006/07	45
Tabulka 14: Rozložení škol pro žáky se SVP a počtu žáků ve školách pro žáky se SVP podle krajů v roce 2006/07	47
Tabulka 15: Vývoj počtu dětí individuálně integrovaných do běžných tříd v letech 2001/02–2006/07	49
Tabulka 16: Počet vyšších odborných škol, studentů, poprvé zapsaných a absolventů v roce 2006/07	49

Tabulka 17: VOŠ – školy, studenti, učitelé ve školních letech 2000/01–2006/07	51
Tabulka 18: Vývoj počtu školních družin a klubů, počtu žáků v nich a jejich podílu na odpovídající školské populaci v letech 2000/01–2006/07	53
Tabulka 19: Vývoj počtu studentů na veřejných a soukromých vysokých školách v letech 2000/01–2006/07	61
Tabulka 20: Počet přihlášených, dostavivších se k přijímacím zkouškám, přijatých a zapsaných na VŠ v letech 2000/01–2006//07 v tis.	63
Tabulka 21: Přehled o přijímacím řízení podle typu studijních programů v letech 2000/01–2006/07	65
Tabulka 22: Průměrné přepočtené počty zaměstnanců podle druhů škol (všichni zřizovatelé) a veřejných VŠ v letech 2001–2006	69
Tabulka 23: Průměrné přepočtené počty zaměstnanců a učitelů za rok 2006 ³	69
Tabulka 24: Průměrné přepočtené počty učitelů podle druhů škol (všichni zřizovatelé) v letech 2001–2006	71
Tabulka 25: Průměrné měsíční nominální a reálné mzdy zaměstnanců a učitelů za rok 2006 (v Kč) a poměr nominální mzdy zaměstnanců, učitelů k obecné mzdové hladině v ČR (v %) podle zřizovatele, regionálního školství	73
Tabulka 26: Průměrné měsíční nominální mzdy zaměstnanců regionálního školství podle druhů škol v letech 2001–2006 (všichni zřizovatelé)	74
Tabulka 27: Průměrné měsíční nominální mzdy učitelů regionálního školství podle druhů škol v letech 2001–2006 (všichni zřizovatelé)	74
Tabulka 28: Průměrné přepočtené počty zaměstnanců (počet osob) a průměrné měsíční mzdy (v Kč) zaměstnanců veřejných vysokých škol včetně kolejí a menz (bez VŠZS a VŠLS) podle kategorií zaměstnanců za rok 2006 a jejich meziroční index	75
Tabulka 29: Průměrné měsíční nominální a reálné mzdy zaměstnanců ¹ veřejných vysokých škol včetně kolejí a menz (bez VŠZS a VŠLS) za rok 2006 (v Kč), jejich meziroční index a poměr průměrné měsíční nominální mzdy zaměstnanců k obecné mzdové hladině v ČR (v %)	77
Tabulka 30: Průměrné přepočtené počty, mzdové prostředky (v Kč) zaměstnanců regionálního školství z ESF za rok 2006 ¹	79
Tabulka 31: Průměrné přepočtené počty, mzdové prostředky (v Kč) zaměstnanců veřejných vysokých škol (vč. kolejí a menz, bez VŠZS a VŠLS) z ESF za rok 2006 ¹	79
Tabulka 32: Veřejné výdaje na školství v běžných cenách v letech 2001–2006 a jejich podíl na HDP (v mil. Kč)	81
Tabulka 33: Regionální školství – veřejné výdaje v běžných cenách v letech 2001–2006 (v mil. Kč)	81

Tabulka 34: Regionální školství – struktura veřejných výdajů ve stálých cenách roku 2001 v letech 2001–2006	83
Tabulka 35: Veřejné vysoké školy – výdaje z rozpočtu kapitoly 333-MŠMT v běžných cenách v roce 2001–2006 (v tis. Kč)	85
Tabulka 36: Veřejné vysoké školy – výdaje z rozpočtu kapitoly 333-MŠMT ve stálých cenách ¹ roku 2001 v roce 2001–2006 (v tis. Kč)	86
Tabulka 37: Vývoj počtu evidovaných nezaměstnaných absolventů škol v ČR podle druhu vzdělání k 30. 4. v letech 2001–2006	91
Tabulka 38: Vývoj absolventů škol podle druhu vzdělání v letech 2001–2006	91

Seznam obrázků

Obrázek 1: Schéma vzdělávacího systému České republiky ve školním roce 2006/2007	19
Obrázek 2: MŠ – poměrové ukazatele ve školních letech 2001/02–2006/07 (bez škol pro děti se SVP)	23
Obrázek 3: Počty dětí v předškolních zařízeních na pozadí populace 3–5 letých v letech 2001/02–2006/07 (od r. 2005/06 bez škol pro žáky se SVP)	25
Obrázek 4: Vývoj počtu škol a žáků základních škol v letech 2001/02–2006/07 (bez škol pro žáky se SVP)	27
Obrázek 5: Počet žáků ZŠ na školu (včetně speciálních tříd) v letech 2001/02–2006/07 (bez škol pro žáky se SVP)	29
Obrázek 6: Počet žáků ZŠ na třídu (včetně speciálních tříd) v letech 2001/02–2006/07 (bez škol pro žáky se SVP)	29
Obrázek 7: Žáci středních škol vzhledem k populaci 15–18letých v letech 2001/02–2006/07	33
Obrázek 8: Školy vyučující obory gymnázií – počet žáků na školu v letech 2001/02–2006/07 (bez žáků se SVP)	37
Obrázek 9: Školy vyučující obory SOŠ – počet žáků na školu v letech 2001/02–2006/07 (bez škol pro žáky se SVP)	39
Obrázek 10: Počet žáků na školu v denní formě vzdělávání ve školách vyučujících obory SOU v letech 2001/02–2006/07 (bez žáků se SVP a bez nástavbového studia)	43
Obrázek 11: Vývoj počtu žáků nástavbového studia v letech 2001/02–2006/07 (bez škol pro žáky se SVP)	43
Obrázek 12: VOŠ – počet studentů, nově přijatých a absolventů v letech 2000/01–2006/07	49
Obrázek 13: VOŠ – poměrové ukazatele ve školních letech 2000/01–2006/07	51
Obrázek 14: Domovy mládeže – počet ubytovaných a jejich podíl na celkovém počtu žáků denního vzdělávání středních škol v letech 2000/01–2006/07	55
Obrázek 15: Vývoj počtu školských zařízení pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy a preventivně ochranné péče a dětí (v tis.) v letech 2000/01–2006/07	57
Obrázek 16: Vysoké školy veřejné a soukromé – počty studentů v letech 2000/01–2006/07	61
Obrázek 17: Počet přihlášených, dostavivších se k přijímacím zkouškám, přijatých a zapsaných na VŠ v letech 2000/01–2006/07 v tis.	63

Obrázek 18: Přehled o přijímacím řízení podle typu studijních programů (údaje v tis.) v letech 2000/01–2006/07	65
Obrázek 19: Ubytování na vysokoškolských kolejích v letech 2000/01–2006/07	67
Obrázek 20: Podíly průměrných přepočtených počtů zaměstnanců (resp. učitelů) podle druhů škol (všichni zřizovatelé) v roce 2006	71
Obrázek 21: Průměrné měsíční nominální mzdy akademických pracovníků veřejných vysokých škol (vč. kolejí a menz, bez VŠZS a VŠLS) podle kategorií zaměstnanců (placeni ze státního rozpočtu) v letech 2001–2006	75
Obrázek 22: Průměrné měsíční nominální mzdy zaměstnanců (placených ze státního rozpočtu) veřejných vysokých škol (vč. kolejí a menz, bez VŠZS a VŠLS) v letech 2001–2006	77
Obrázek 23: Regionální školství – roční jednotkové výdaje na dítě/žáka/studenta ve stálých cenách roku 2001 v letech 2001–2006	85
Obrázek 24: Veřejné vysoké školy – struktura výdajů v % (kapitola 333-MŠMT)	87
Obrázek 25: Veřejné vysoké školy – výdaje z rozpočtu kapitoly 333-MŠMT ve stálých cenách roku 2001 v letech 2001–2006 (v tis. Kč)	87
Obrázek 26: Celková neúspěšnost absolventů škol ke 30. 4. podle druhu vzdělání v letech 2001–2006	93
Obrázek 27: Nová neúspěšnost absolventů škol ke 30. 4. podle druhu vzdělání v letech 2001–2006	93
Obrázek 28: Celková neúspěšnost absolventů škol v krajích podle druhu vzdělání ke 30. 4. 2006	95
Obrázek 29: Nová neúspěšnost absolventů škol v krajích podle druhu vzdělání ke 30. 4. 2006	97

S Evropským sociálním fondem k inovacím vzdělávání
Díl I. Vzdělávání v roce 2006 v datech

Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy České republiky v roce 2006

Zpracovatel: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky

Editor: Ústav pro informace ve vzdělávání

Vydal: ÚIV – divize Nakladatelství TAURIS, Senovážné nám. 26, Praha 1

Rok vydání: 2007

Náklad: 750 ks

Jazyková redakce: ÚIV – Divize informací a služeb

Grafická úprava, sazba a tisk: ÚIV – divize Nakladatelství TAURIS

ISBN 978-80-211-0538-6